

Κείμενα/Articles

Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Const. GE. ATHANASSOPOULOS
Σπ. ΒΛΙΑΜΟΣ
Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ
Sis. ΕΦΘΥΜΙΑΔΟΥ
Ίδρυμα Κ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ
Hel. ΚΑΝΒΑΔΙΑ
Σ.Α.Ε.Α.
Σ.ΕΘ.Α.
Θεοδ. ΤΖΩΝΟΣ
Παν. ΤΣΙΡΗΣ
Σωτ. Μ. ΧΑΤΖΗΓΑΚΗΣ

ActionAid
† Κ. Ε. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Γ. - Σπ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Ε. - Μ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ
Κ.Π.Η.Α.Α. «Δ. Ν. ΚΑΡΛΟΣ»
Αναστ. ΜΕΛΙΤΖΑΝΗ
Νίκ. ΜΠΟΥΡΚΟΥΛΑΣ
Γεώργ. ΤΣΑΓΚΟΥΛΗΣ
Μαρ. ΧΑΤΖΗΠΛΑΤΩΝ
Translation Department, Chairman
Ε. - Μ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ
Διοικητ. Υπηρεσίες
Ε.Γ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Α. ΚΥΡΑΓΓΕΛΟΥ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

REVUE DE DECENTRALISATION D' ADMINISTRATION LOCALE ET DE DEVELOPPEMENT REGIONAL

REVIEW OF DECENTRALIZATION LOCAL GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT

Δέκατον τέταρτον έτος έκδοσης

Τεύχος/Ν. 52 ΑΘΗΝΑΙ/ATHENES/ATHENS 2008

Τοις Εντευξομένοις ή Ευρωπαϊκή Ένωση: οράματα και προσδοκίες

Του κ. Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητού Παντείου Πανεπιστ. Κοιν. Πολιτ. Επιστ.,
Πανεπιστ. Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L., U.L. Bruxelles, Ex Int. I.I.A.P., Paris

Όταν πριν από εξήντα περίπου έτη, οι γεννήτορες¹ της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης έθεταν τα θεμέλιά της και μάλιστα υπό συνθήκες πέραν ενός ορίου τραγικές, είχαν κατά νου και την «επόμενη» ημέρα του όλου εγχειρήματος, δηλαδή την πολιτική ένωση του ευρωπαϊκού χώρου.

Παρέλκει η αναφορά εδώ όλων των μεγαλειωδών στιγμών, των παλινοδιών και των ατυχιών της πορείας του ευρωπαϊκού οράματος, μοναδικού ως προς την σύλληψη, την εκτέλεση και την λειτουργία του από την εποχή της συγκρότησης των πρώτων ανθρωπίνων κοινωνικών σχηματισμών.

Το ενδιαφέρον του παρόντος εστιάζεται σε δύο πρόσφατες «εκφάνσεις» του πράγματος: εκείνες της Συνθήκης της Λισσαβόνας και της Ένωσης για την Μεσόγειο.

Μετά την «απόρριψη» της Συνταγματικής Συνθήκης² κατά το έτος 2005 υπό δύο Χωρών Μελών της Ε.Ε., (ιδρυτριών μάλιστα του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος) της Γαλλίας και της Ολλανδίας, οι ελπίδες όλων για την εγκαθίδρυση ενός νέου «σχήματος» λειτουργίας της Ένωσης εναπετέθησαν στην Συνθήκη της Λισσαβόνας του έτους 2007.

Δυστυχώς όμως μία Χώρα, η Ιρλανδία, με πληθυσμό κάτω του 1% του συνολικού πληθυσμού των 27 Χωρών Μελών, (η οποία μάλιστα έχει αντλήσει από την Ε.Ε. τα μεγαλύτερα οφέλη από οία δήποτε άλλη Χώρα Μέλος), οδηγεί σε μία νέα θεσμική κρίση το ευρωπαϊκό οικοδόμημα με την άρνησή της της 13ης Ιουνίου τρ. έτ. να δεχθεί την νέα Συνθήκη, όταν 21 μέχρι στιγμής Χώρες την έχουν επικυρώσει ήδη.

1. Βλ. Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Ιωάν. ΒΛΑΣΣΗΣ, Βασίλ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τόμ. Α'. Α' έκδ. Αθήναι, 1996, σελ. 36 επόμ.

2. Βλ. Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Η Συνθήκη για την δέσμιση του Συντάγματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ρώμη, Αθήναι, Οκτώβριος 2004, σελ. 16.

Η άρνηση³ των Ιρλανδών, οι οποίοι επικαλούνται σχετική απόφαση του Ανωτάτου Ιρλανδικού Δικαστηρίου για την έγκριση μέσω δημοψηφίσματος Συνθήκης τροποποίησης προηγούμενες, θεωρείται ιδιαίτερος αντιδημοκρατική, ως προδιαγράφουσα το μέλλον 500.000.000 πολιτών της Ένωσης.

Και βεβαίως είναι δικαίωμα οίου δήποτε Λαού Μέλους να μην επιθυμεί μία ουσιαστική πολιτική ενοποίηση του ευρωπαϊκού χώρου, αλλ' αυτή η επιλογή του δεν είναι δυνατόν να μην επιτρέπει σε άλλους να προχωρήσουν, εν ονόματι φόβων πολιτικού κόστους της Ηγεσίας του.

Σχετικώς υπενθυμίζεται εδώ, η και άλλοτε εκφρασθείσα άποψή μας, ότι πέραν της λογικής των εθνικών δημοψηφισμάτων, η δημοκρατική νομιμοποίηση των αποφάσεων της Ε.Ε., θέμα ιδιαιτέρως σύνθετο, είναι δυνατή και μέσω άλλων διαδικασιών, όπως π.χ. της εφαρμογής ρητρών εποικοδομητικής αποχής, πανευρωπαϊκών δημοψηφισμάτων κ.ά.

Το όλο θέμα καλείται να αντιμετωπίσει τον προσεχή Οκτώβριο η Γαλλική Προεδρία, επιλέγουσα μεταξύ διαφόρων «σεναρίων», όπως εκείνα της Ευρώπης των πολλών ταχυτήτων,⁴ της πρόκλησης ενός νέου δημοψηφίσματος στην Ιρλανδία, της διαπραγμάτευσης μίας ειδικής σχέσης Ε.Ε.-Ιρλανδίας, της μερικής εφαρμογής των ρυθμίσεων της Λισσαβώνας, της συνολικής επαναδιαπραγμάτευσης της Συνθήκης, της παράτασης ισχύος της Συνθήκης της Νίκαιας κ.ά.

Πέραν, όμως των «κρίσεων» σημαντικών ή μη, η Ε.Ε. και βασικά Μέλη της «οραματίζονται» νέες δραστηριότητες και νέους ρόλους, ακόμη και υπ' αυτές τις μη επιθυμητές συνθήκες και καταστάσεις.

Έτσι, έπειτα από δεκαπενταετή (διαδικασία της Βαρκελώνης κ.ά.) ευρωμεσογειακή συνεργασία, «εγεννήθη» την 14 Ιουλίου τρ. έτ. στο Παρίσι, (με πρωτοβουλία του Προέδρου της Γαλλίας Ν. SARKOZY) η «Ένωση για την Μεσόγειο», παρουσία 43 Ηγετών διαφόρων Χωρών.

Βασικοί στόχοι της Ένωσης είναι η παγίωση της ειρήνης στην περιοχή, η επίλυση συγκρούσεων, η οικονομική συνεργασία, το περιβάλλον, οι πολιτιστικές ανταλλαγές κ.ά.

Η Γαλλική πρόταση έχει προκαλέσει ήδη σειρά αντιδράσεων (π.χ. την δυσανεξία της Γερμανίας) και δεν έχει δώσει «πειστικές» απαντήσεις σε σειρά ζητημάτων, όπως περί της θεσμικής δομής της Ένωσης, της κατανομής εξουσιών και αρμοδιοτήτων σε Ευρωπαίους και Άραβες εταίρους, του χειρισμού προγραμμάτων κοινών δράσεων κ.ά.

Με δεδομένο, ότι επί μακρόν κατά τα τελευταία έτη η Μέση Ανατολή αποτελεί χώρο ιδιαίτερης δραστηριότητας των Η.Π.Α. τίθεται το ερώτημα εάν η Ε.Ε. έχει την δυνατότητα εν μέσω των εσωτερικών τριβών, οι οποίες την κατατρύχουν, «να συγκροτεί» νέους σχηματισμούς μεγάλης εμβέλειας, όπως η νεοσύστατη Ένωση, εκτεινομένη από το Γιβραλτάρ μέχρι την Αίγυπτο και την Τουρκία.

Άραγε οι κοινοί στόχοι σύγκλισης των στρατηγικών, πολιτικών και μέτρων των δύο οχθών της Μεσογείου, παρά τις ετερόκλητες συνθήκες υπό τις οποίες διατελούν οι Λαοί τους, θα επιτρέψουν, η κοιτίδα του πολιτισμού, η Μεσόγειος, να καταστεί θάλασσα ειρήνης και ευμερείας;

3. Βλ. και: Rich. DELEVAN: Why Ireland said no. THE GUARDIAN. London, 13/6/2008, p. 7.

4. Βλ. και: LE MONDE: Une chance pour l' Europe? Paris, 14/6/2008, p. 3.

European Integration and Peripheral Disparities in Greece

The way ahead

By Dr Helen KAVVADIA

Communications Department
European Investment Bank

As the main initiatives in economic and regional policy in Greece focuses on creating favourable conditions for general economic growth and innovation rather than regional redistribution and cohesion, the future of the peripheral areas is largely a local concern and to an increasingly degree depending upon European co-operation and initiatives.

Territorial Cohesion and EU Regional Policy

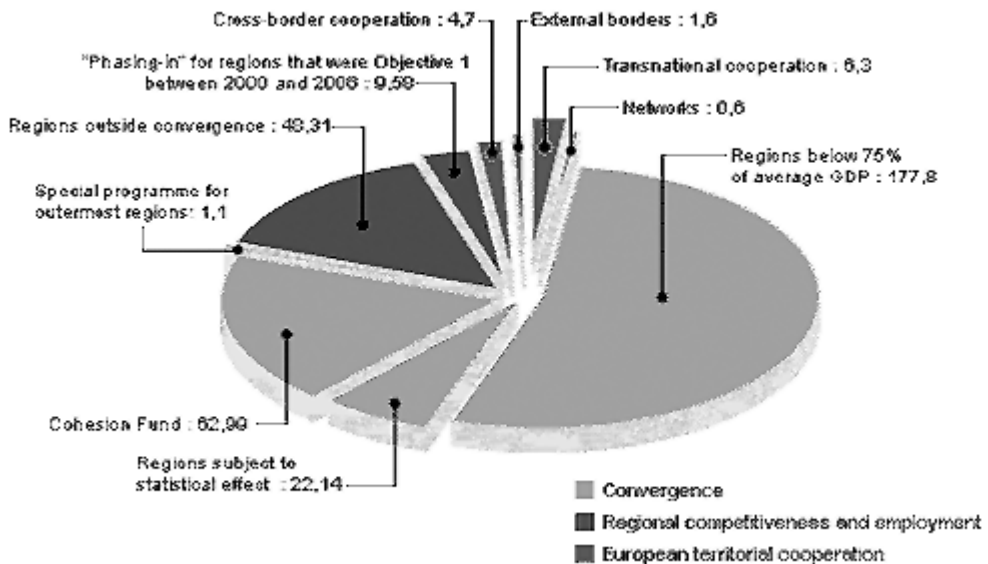
Recent studies point to the fact that there has been a convergence in terms of economic development between the countries in the EU during the last two decades. However, simultaneously with the reduced economic disparities at a national level, there has been increasing disparities between regions within countries. Not surprisingly, it is the European capital and metropolitan regions that display the strongest economic growth, while the peripheral and largely rural regions are lagging behind.

As a consequence, there has been an increasing spatial polarization in the EU-27 countries. According to the European Commission, the socio-economic disparities has actually doubled since the accession of the ten new member states in 2004. At the one end of the spectrum, we find the regions in the European Pentagon (London, Paris, Milan, Munich and Hamburg) , which covers only 14% of EU territory, but accounts for 32% of the population and produces 46% of EU GDP. At the other end we find 64 peripheral regions, representing a quarter of Europe's population, having a GDP of less than 75% of the EU average.

At a policy level, the EU has had its primarily focus on the objectives of economic growth and competitiveness (the Lisbon Strategy) and sustainable development (the Gothenburg Strategy). However, in 2004 the European Commission's Third Cohesion Report, identified *territorial cohesion* as a additional strategic policy objective, aiming at the "provision of equal chances for all Europeans wherever they happen to live or work in the Union". In the proposed Constitutional Treaty of the EU, territorial cohesion has been included as an objective (Article I.3-3) and a shared competence of the Union (Article I.14-3).

The instruments for achieving the objective of territorial cohesion is the co-ordination of Regional Policy with various sectoral policies and initiatives. This is expressed in the new EU programs for the Structural and Cohesion Funds 2007-2013 (figure 1), which has been described as a significant change in policy thinking on regional development: “Regional policy is increasingly seen as a policy for *all* regions, while *all* policies are now considered as having a regional and/or territorial impact, even though they may not be ‘regional’ in their initial or primary stated objectives” (European Parliament, 2007, p. 2).

Figure 1
The European Commission. Cohesion policy 2007-2013 - Breakdown by objective, in billions of Euros

Greece in EU Regional Co-operation

The principle of territorial cohesion has been pushed strongly by the Conference for Peripheral and Maritime Regions (CPMR), founded in 1973 and which today is the voice for 160 regions in the EU concerning policy development with territorial impacts (Regional Policy, agriculture, fisheries, transport etc.). The member regions are from 26 countries and represent more than 170 million people (1/3 of the population in EU 27), making CPMR the largest lobbying organization in the EU.

The common feature of these regions are that they to a varying degree are areas with so called permanent structural handicap(s); mountainous areas, islands and/or low-density populated areas, which make them eligible for EU funding. However, in order to qualify as an area with permanent structural handicap(s) you have to meet a set of technically defined

characteristics. In the case of being defined as an island eligible for EU funding (according to Eurostat) it has to be a piece of land;

- with a surface area of at least 1 km²
- permanently inhabited by a statistically significant population (over 50 inhabitants),
- not linked to the mainland by permanent structures,
- separated from the European continent by a stretch of water at least 1 km wide,
- not containing a capital city of one of the Member-States.

CPMR is divided into six geographical commissions: the *Atlantic Arc*, the *Balkan and Black Sea, Islands*, the *Inter-Mediterranean*, the *Baltic Sea* and the *North Sea* Commissions.

The main objective of the CPMR is to secure:

- *A regional policy focused on cohesion*
- *Territorial cooperation to promote the competitiveness of sea basins*
- *Competition rules guided by the cohesion principle*

The latter objective involves the controversial issue of regional state aid, which provides the state and regional authorities with leverage for attracting businesses to their territory and keeping them there. In principle, state aid is in violation of the Treaty because it distorts intra-community competition. Nevertheless, dispensations have been allowed in the past to encourage regional development, in accordance with the territorial cohesion objective. Thus, the least developed regions and regions in structural difficulty have received regional state aid. CPMR acts to ensure that territorial differentiation criteria are used, particularly regarding services of general interest. For instance concerning the impacts arising from the liberalization of the transport, telecommunications and energy markets, which might lead to some regions being denied access to vital services.

One area where CPMR has been particularly active during the last years is on the initiative taken by the European Commission concerning a future EU Maritime Policy, which has been out for public consultation as a Green Paper between June 2006 and June 2007. Besides the struggle for the recognition of the principle of territorial cohesion, this is undoubtedly the most strategic policy issue CPMR has been involved in, and it has generated an intense discussion among the member regions and the geographical commissions of CPMR. While the integrated approach for the suggested maritime policy, there are several concerns raised regarding the importance of the regional level, financial incentives, integrated coastal zone management, and research and development.

Challenges for Regional Policy and Greece

Undoubtedly, Greece is attempting to achieve the EU policy objectives of economic growth and competitiveness (the Lisbon Strategy) and comply with the principles of sustainable development (the Gothenburg Strategy). In doing this, Greek regional policy, as in most of Europe, has undergone a significant shift from being based on direct economic subsidies to the creation of favorable conditions for development and growth. In terms of organization it is also evident that new structures are put in place, which on the one hand strengthens activities at the regional level, and on the other hand secure channels for carrying out governmental national policies.

However, while the emphasis on growth and competitiveness is clearly the guiding principle in the Greek economic and regional policy, the issue of territorial cohesion is not addressed explicitly. An underlying assumption seems to be that the dynamic development

of the growth regions will spill over to the peripheral areas and get them on the path to economic development. At a time when numerous studies show that, in spite of strong economic growth in the major metropolitan areas, the regional disparities in fact are increasing throughout Europe, it appears a somewhat daring strategy not to address the issue of territorial cohesion and what it could mean in a Greek context. means.

In several of Greek areas the polarization process is speeding up due to the combined negative impacts of low income levels, declining and ageing population, lack of skilled labor, limited access to higher education and research, limited commuting options. At the present, it seems that a brighter future for the Greek peripheral areas will depend more on actions at the EU level than at the national level. Not the least, the initiatives and co-operation taking place within the regional co-operation in organizations such as the CPMR, appears to provide a strategic alternative platform for pursuing the interest of the peripheral areas in Greece.

REFERENCES

Αθανασόπουλος Κ.Γ (2006) *Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης*, Τόμοι Α, Β, Γ. Ε' έκδοση, Αθήνα.

Athanassopoulos, C.G (1988), *Observations compares sur les incitations financiers au développement régional en Grèce (1982-1986)*, Revue d'Economie et Financière, N7, Paris

CPMR (2007) *Final Contribution from the CPMR: Proposals and Points for Consideration*. Consultation on the European Commission's Green Paper on a Maritime Policy for the European Union. Opinion of the CPMR Political Bureau. May 2007.

Dahlström, Margareta (2006) *How To Make A Living in Insular Areas – Six Nordic Cases*. Nordregio Report 1.

Davoudi, S (2005) *Understanding Territorial Cohesion*. Planning, Practice / Research, Vol. 20, No. 4, November 2005.

ΔΕΛΗΘΕΟΥ Β. (2007): *Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης και οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους*. Τόμ. Α'. Αθήνα.

ESPO (2006) *Applied Territorial Research. Building a scientific platform for competitiveness and cohesion*. ESPO Scientific Report II.

Eurisles (1997) *Regional Disparities: Statistical Indicators Linked to Insularity and Ultra-Peripherality*. CPMR Islands Commission.

European Commission (2006) *Towards A Future Maritime Policy of the Union. A European Vision for the Oceans and Seas*.

European Investment Bank (2005) *Social and economic cohesion*, Luxembourg.

European Parliament (2007) *Regional Disparities and Cohesion: What Strategies for the Future?* Study by the Policy Department Structural and Cohesion Policies. Directorate General Internal Policies of the Union. May 2007.

Haas P.M and Haas E.B (2002) *Pragmatic constructivism and the study of international institutions*, Millennium Vol 31, No 3, London.

Kokko, A and Gustavsson, P (2004) *Regional integration, foreign direct investment, and regional development*, EIB Papers, Vol 9, No1, Luxembourg.

Λάτσου, Σ (2007) *Βιώσιμη περιφερειακή ανάπτυξη και κοινοτικές διαρθρωτικές παρεμβάσεις*, Επιθεώρηση Αποκέντρωσης, Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης, T/N 49, Αθήνα.

Reorganization of Public Administration and Local Administration Necessity or political choice?

By Const. GE. ATHANASSOPOULOS

Professor at Panteion University of Social and Political Sciences
and of the University of Athens, (Vis. Prof.), Ex Ch.L., U.L. Bruxelles, Ex Int. I.I.A.P. Paris

Recent governmental interventions in Public Administration, (such as annulment of Ministry of Public Order and alteration to Sub Ministry of Interior, Public Administration and Decentralization, annulment of General Secretariats, e.t.c) bring at forefront the, always crucial, matters of modernization of the Country's Administrative Structures, crack on bureaucracy, etc.

Bureaucracy has already engrossed European Union. A Commission's recent research about bureaucracy in Member States enlists Greece to the category of countries that bureaucratic burdens, which are usually being shouldered by entrepreneurs, amount annually a percentage of 6,8% of G.D.P., (practically 15.000.000.000 euro.). The corresponding average for 25 Member States is 3,5%.

Baltic Countries, Cyprus and Malta also belong to this group. On the antipode there is the group of countries with very low percentage of bureaucratic burdens. This group includes Great Britain and Finland.

After the verification of all the relative data, Commission's ambition is the reduction of these burdens until 2012 to a percentage of 25% of relative figures. The achievement of this goal will lead, (according to optimist scenarios), to G.D.P. raise, in eurozone at a percentage of 1,5% annually and in Greece at a percentage of 2,4%.

Governmental interventions and research's findings once more bring the whole matter of the organization of Greek State, the Greek Public Administration and the Local Administration.

Thoughts and opinions that are being presented below should be considered, on the one hand as an honest approach of the subject and on the other hand as a starting line for examination and further creative wonder and approaches.

Despite the danger to be considered as stereotyped, a reminder should be made at this point: The matter of organization of human groups, (earlier) and states, (later), preoccupied people, humanity as a whole and not only experts or politicians, especially

after the invasion of communication codes, (alphabets)¹ which accurate appearance has not been specified yet.

Emanation of this necessary and urgent interest is the formation of several constitutional and administrative systems for human societies' governance. Sometimes they were incomplete, or barbarian. Once they were democratic, functional. Some other time they were fruitless, depending on the circumstances at local, regional, national, international level of civilization, economic parameters, etc.

Hence, in the field of state organization², for example, Public Administration, occasionally becomes reason for several systems, which they all have a common attribute: None can be applied purely, in an absolute manner. Such systems are: The centralized and decentralized administrative organization system, self-government, administrative organization system with Public Servants and organization system with honorary functionary, organization system with one-member or collective institutions, doctrinal or rational system, provincial or historical system, etc.

A potential rhetorical question could be why there is no administrative system that could be applied purely and totally. The answer to that is that if there was an absolute application it would not be possible to achieve the maximum expected results because of inborn weaknesses which could lead fatally to malfunctions, since it is a fact that every system has its advantages and disadvantages.

Under this notion the thing leads, each time and according to specific circumstances, to the choice of best believed system or pair of "counterbalancing" systems. The conditions under which the choice is being made are related to every country's regime, the cultural level, the demographic and racial composition, the parameters of international economic situation, the prosperity, the national "visions", etc.

It is understood that every choice is not in effect ever – during. The duration of its application depends on several uncertain factors, natural events, economic crises, wars, immigrations, integrations in International Economic, Cultural and military organizations, etc.

Among all the applied, so far, administrative systems, the more preferred, especially from west type states and societies, are the Decentralisation and Self-government systems.

It is noted that the subjects of the selected administrative system and discussing about Greece, the subjects of Decentralisation, Local Self-government and generally Public Administration have particular importance. And this importance acquires larger dimensions from time to time due to each country's specific conditions. And our Country is characterized by special conditions, due a lot of and various reasons. Indicatively:

Generally, the decentralisation of Public Administration is not yet completed, despite the fact, that there is a constitutional dictate and a dream of decades. This is due

1. See: Const. GE. ATHANASSOPOULOS: *Public Relations*. Athens, 2006, p. 71.

2. See: Const. GE. ATHANASSOPOULOS: *Administrative law*. Athens, 2006, p. 71.

to a lot of factors. Among them there are not always objective reasons of weakness but there are reasons related to political choices towards the direction of not full implementation of the law, despite the declared here and what is being done elsewhere, where corresponding mechanisms are being applied practically for long (eg France, Italy, etc.)

The Local Self-government, of A and B degree, didn't always enjoy a better fate. Our Country which "captured" its Idea many centenaries ago, shuttling abandoned from time to time at its fate, A degree of Local Self-government and just recently managed to deal with B degree.

The recent attempt for revision of the relative provisions of our Constitution is reinforcing these opinions.

Public Administration "follows" usually the fate of the above mentioned institutions. The recent regulations of Government and the proclamations of the Opposition for various subjects of Public Administration, (among them there is the one of the regional administration), note the problem of its "malfunction", which seems to be crucial and causes many side – effects to the Country.

Thus, is not fortuitous event that Minister of Interior, Public Administration and Decentralisation mentioned in Recommendatory Report of Law, no', N. 2839, the following, among others, that enhance the above mentioned thoughts:

"It constitutes common view the ascertainment of the need for more effectiveness of Public Sector..."

"The success of any reforming effort prerequisites exemption of Public Administration from its introversion... The axes of changes in Public Administration it is imposed to be searched within collaboration, communication and acceptance, not only among Political Parties, but also among all the legitimated Institutions of Society (Public Servants, Users of public services, Trade-union Representatives, Generative Classes, etc.). The goal should be the exploitation of all the conclusions and suggestions of theory with increased social legitimate"

"Apart from those, a consultative Body is being established under the Ministry of Interior, Public Administration and Decentralization. This Body is the National Council of Administrative Reform...Proposals of Minister of Interior, Public Administration and Decentralization, regarding interventions in Public Administration, of major importance shall be applied to this Body for discussion and opinion. Representatives of the Parliament of Parties, Social and Economic Institutions etc will participate in this Council..."

Additionally, Minister of Interior, Public Administration and Decentralization, talking recently in the ECONOMIST Congress underlined, inter alia, and the following:

"One of the greatest challenges, that we have to face concerning the upgrade of quality of Democracy and also regarding the utilisation of new technologies and especially the digital technology, is the alteration of the relations between the State and the Citizen, based on the fact that the Citizen should stop being one passive

receiver of services and behaviours of Public Administration and should become an active participant in the whole administrative process towards two directions”.

“From one point of view the Citizen should have access not only to the administrative information which he is eligible for, but he should have access even to the issuance of those administrative acts that technology itself, allows, without the intervention of the so far known classical methods of public servants”.

“And the second direction is the ability of the Citizen, -and this is exactly the upgrade of the quality of Democracy - simultaneously through the transparency to become a controller of legitimacy and transparency of administrative mechanism itself. This means that Citizen should be able using technology and digital technology itself to have the information he wants, but also to control, what he merits to control, based on the available controlling mechanisms and to the extend the digital technology allows”.

On the other hand, the nature of the applied or proposed, occasionally, solutions on subjects of Decentralisation, Local Self-government and Public Administration generally, is usually fragmentary. They are not included in a wide, cohesive, functional, fruitful grid of policies and measures. Those characteristics of the proposals, negate the indeed lofty intentions of their Rapporteurs, and definitely didn't lead to the desirable results.

The continuous modification of relevant regulations (of both legislative and administrative character), the incomplete application from time to time of relative provisions and the sometimes observed idleness on law application from State Bodies or Local Government Institutions do anything else but lead to the “production of administrative” work, which especially today is so necessary.

The above-mentioned phenomena should not be continued. The Country's general situation and the international economic situation, under which the country “lives” and “moves”, according to the arrangement of Treaties of Maastricht,³ Amsterdam and Nice and the expected new Lisbon's Treaty necessitate other rhythms, more explicit, more expedient, more bold (with prudence of course...).

Also, it should be noticed that beyond the well meant service to Citizens on subjects of present administrative character, rational, organised and completely functioned Public Administration under condition of complete Decentralisation and Local Self-government, consist condicio sine qua non of important subjects, such as development, with the wide significance of term (economic, social, cultural etc.) and in every level (national, regional, local) etc⁴. Thereupon the relative research of Committee of EU is definite.

3. See in details Const. GE. ATHANASSOPOULOS: *European Union's Law. A' Edit. 1996. New edit. 2006, Athens.*

4. See in details Const. GE. ATHANASSOPOULOS: *Institutional Framework of regional development. Vol. A,B,C, New Edit. Athens 2007. Also see V. DELITHEOU: Legal Framework for protection of foreign capitals and investments of development character in Greece. Athens, 1996, pp. ?.*

Κριτικά σημειώματα

Σωτήρης Μ. ΧΑΤΖΗΓΑΚΗΣ:

Ευρώπη και παγκοσμιοποίηση: το πρόσωπο του σημερινού κόσμου. Τόμος Α', σελ. 520.

Ευρώπη και παγκοσμιοποίηση: η Ευρώπη στην εποχή των ανατροπών. Τόμος Β', σελ. 460. Εκδόσεις ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ. Αθήναι, 2007.

Του κ. Γεωργίου ΤΣΑΓΚΟΥΛΗ

D.E.A., U.L.B., Bruxelles, Δικηγόρου

Έχει λεχθεί, ότι μερικοί Άνθρωποι ομιλούν καλώς και άλλοι, ότι γράφουν ευχερώς.

Ο κ. Σ.Μ. ΧΑΤΖΗΓΑΚΗΣ εντύχησε να διαθέτει και τις δύο αυτές ικανότητες: Και ομιλεί και γράφει και καλώς και ευχερώς.

Απόδειξη αυτών των δεξιοτήτων του αποτελεί το ανά χειρας ογκώδες έργο του περί Ευρώπης και παγκοσμιοποίησης, έργο πρωτότυπο ως προς την σύλληψη, ευρηματικό ως προς την διάταξη των εννοιών, καινοτόμο ως προς τις προτεινόμενες νέες προσεγγίσεις των ευρωπαϊκών θεμάτων, λυσιτελές κατά πάντα.

Χαρακτηριστικά του έργου στοιχεία αποτελούν «κρίσιμα» ερωτήματα και προβληματισμοί και οι επ' αυτών «λογικές», «καινοτόμες», «πρωτότυπες», «ριζοσπαστικές», «πέραν του συνήθως αναμενόμενου» απαντήσεις του Συγγραφέως.

Ο Συγγραφέυς «αποδομεί» το θέμα, διυλίζει τα επί μέρους στοιχεία του και εν συνεχεία με σύνεση και τόλμη επαναπροσεγγίζει τον πυρήνα του και συνθέτει προτάσεις, υποδεικνύει διεθετήσεις, και εισηγείται λύσεις τολμηρές, οξυδερκείς, στέρεες, «καθαρής λογικής», πέραν σκοπιμοτήτων, ιδεολογικών αγκυλώσεων, μικροκομματικών παραμέτρων.

Ο Συγγραφέυς όμως αυτού του έργου διακρίνεται και για μερικές άλλες θετικές πτυχές: την ειλικρίνεια και την εντιμότητα προς τους Αποδέκτες των σκέψεων, πληροφοριών και αναλύσεών του και εξομολογείται:

«Έγραψα αυτό το βιβλίο γιατί αισθάνθηκα την ανάγκη να υπογραμμίσω τις βαθειές αντιφάσεις του σύγχρονου παγκόσμιου συστήματος και τις παράλογες λογικές της σημερινής εξουσίας».

Σχετικώς μερικές κρίσιμες και ζωτικής σημασίας σκέψεις του είναι και οι ακόλουθες:

Όλοι σήμερα παραδέχονται πως ο σύγχρονος κόσμος χρειάζεται μία βαθιά μεταρρύθμιση. Μία ριζική αλλαγή. Μία ανατροπή, που θα μεταβάλλει τις στάσεις της ζωής μας και τους τρόπους της σκέψης μας...

Θεωρώ πως έφθασε η στιγμή για μία νέα πολιτική φιλοσοφία, η οποία θα συνδυάζει την παράδοση του φιλελευθερισμού και την παράδοση του σοσιαλισμού, που υπήρξαν οι δύο μεγάλοι συνομιλητές του 19ου και του 20ού αιώνα...

Η γέφυρα που τους ενώνει είναι η αδελφοσύνη. Δεν έφθασε, άραγε, ακόμα η ώρα για αυτή τη σύνθεση; Ή μήπως μία τέτοια σκέψη αποτελεί απλή ουτοπία;...

Με τα μάτια στραμμένα στο μέλλον, η πολιτική του «μεσαιών χώρου», που προτείνεται στο βιβλίο αυτό, επιχειρεί μία υπέρβαση του γραμμικού άξονα Δεξιά-Αριστερά...

Το ερώτημα που σήμερα πρακτικά τίθεται στο ευρωπαϊκό πεδίο προβληματισμού είναι εάν προτιμούμε το «ευρωπαϊκό» μοντέλο αγοράς -το οποίο λειτουργεί με κοινωνικά κριτήρια- ή το «αγγλοσαξονικό-αμερικανικό». Ποίο, δηλαδή, από τα δύο μοντέλα θέλουμε να ακολουθήσουμε στους τομείς της πολιτικής, της οικονομίας, αλλά και της οικολογίας. Το ερώτημα αυτό συχνά οδηγεί σε πόλωση, αφού διάφοροι υποστηρίζουν πως χρειαζόμαστε μία πιο σοσιαλιστική κοινωνία, ενώ άλλοι μία πιο φιλελεύθερη...

Τελικά, ας προχωρήσουμε στη δημιουργία ενός «τρύτου», «μεσαιών» δρόμου, που θα ικανοποιεί τις σύγχρονες ανάγκες και συγχρόνως θα είναι συμβατός με τις νέες συνθήκες της «μεταμοντέρνας» εποχής μας...

Όστόσο, όσο περισσότερο κινούμαστε προς την περιοχή μίας παγκόσμιας συνείδησης, τόσο περισσότερο κατευθυνόμαστε προς έναν αλληλεξαρτώμενο κόσμο...

Στις αρετές του έργου δεν προσγράφεται μόνον η «άτεγκτη», «ασυμβίβαστη» και «έντιμη» λογική προσέγγιση των διερευνώμενων θεμάτων και των καταληκτικών σκέψεων του Συγγραφέα, αλλά και η πλήρης τεκμηρίωση των στοιχείων, με εξαντλητική αξιοποίηση της διαθέσιμης διεθνούς βιβλιογραφίας.

Ο Α' τόμος του έργου έχει τον υπότιτλο «Το πρόσωπο του σημερινού κόσμου» και περιλαμβάνει, πλην της Εισαγωγής, 14 Κεφάλαια, με τους τίτλους (ενδεικτική αναφορά):

Εισαγωγή: Η σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης του «Υστερου Καπι-

ταλισμού». Η εποχή της μετάβασης. Ο «Μεσαιός Χώρος» όπως διαμορφώθηκε διαχρονικά στην Ελλάδα. Η σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης του «Υστερου Καπιταλισμού». Η εποχή της μετάβασης. Το «Παγκόσμιο χωριό». Από το Έθνος-Κράτος στις πολυεθνικές και στα δίκτυα. Στην εποχή της γνώσης. Οι αλλαγές του παγκοσμίου συστήματος. Για έναν κόσμο δίκαιο και ειρηνικό. Παγκοσμιοποίηση: Αναγέννηση ή στροφή προς τα πίσω; Η εποχή του «Υστερου Καπιταλισμού». Ο ρόλος της οικονομίας στην εποχή του «Υστερου Καπιταλισμού» και της παγκοσμιοποίησης. Το περιβάλλον στην εποχή της παγκοσμιοποίησης. Η διαχρονική αξία της πολιτικής. Η πολιτική και οι πολιτικοί στη «Μεταμοντέρνα» εποχή του «Υστερου Καπιταλισμού». Ο «Μεσαιός Χώρος» στη σύγχρονη εποχή. Ο «Μεσαιός Χώρος», όπως διαμορφώθηκε διαχρονικά στην Ελλάδα.

Ο Β' τόμος του έργου έχει τον υπότιτλο «Η Ευρώπη στην εποχή των ανατροπών» και περιλαμβάνει, πλην της Εισαγωγής, 16 Κεφάλαια, (ενδεικτική αναφορά τίτλων):

Σκέψεις για την Ευρώπη του 21ου αιώνα. Η οικοδόμηση του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Τι είδους Ευρώπη θέλουμε τελικά; Σκέψεις για την Ευρώπη του 21ού αιώνα. Η οικοδόμηση του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού. Η διαχρονική εξέλιξη των Ευρωπαϊκών Κοινωνιών. Μετανάστευση: Ευλογία ή μάστιγα; Η διαδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης από συστάσεώς της μέχρι σήμερα. Η ευρωπαϊκή συνταγματική συνθήκη. Το αβέβαιο μέλλον της Ευρώπης. Η Ευρώπη έχει ανάγκη αλλαγών και μεταρρυθμίσεων. Ευρώπη και Μεσόγειος. Βαλκάνια: Η πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης. Ευρώπη και Κύπρος: Το κυπριακό πρόβλημα στη νέα παγκόσμια συ-

γκυρία. Ευρώπη και Τουρκία: Το πρόβλημα της Τουρκίας είναι βασικό πρόβλημα της Ευρώπης. Ο ρόλος της Ρωσίας στο σημερινό μονοπολικό κόσμο. Ευρώπη και ΗΠΑ: Δύο συστήματα και δύο λογικές. Οι ταραγμένες σχέσεις Ευρώπης-ΗΠΑ στο σημερινό μονοπολικό σκόμο. Το δίλημμα της Ευρώπης. Τι είδους Ευρώπη θέλουμε, τελικά;

«Συνελόντι ειπείν» το έργο του κ. Σ.Μ. ΧΑΤΖΗΓΑΚΗ, «έργο της επόμε-

νης ημέρας», προϊόν προφανώς μακράς, συστηματικής, επίπονης έρευνας, συνιστά αφ' εαυτού σπουδαία πηγή ενημέρωσης, λυσιτελές εργαλείο για όσους σχεδιάζουν στρατηγικές, πολιτικές και μέτρα επί συναφών τομέων, και, ως εκ της φύσεως των θεμάτων του, «πρόδρομο» προβληματισμού, οριοθετήσεων και επόδων μελλοντικών επιλογών τοπικής, εθνικής, υπερεθνικής, παγκόσμιας εμβέλειας...

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Σωτήρης Μ. Χατζηγάκης γεννήθηκε στα Τρίκαλα. Σπούδασε νομικά και οικονομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Μετεκπαιδεύτηκε στη Γαλλία και στην Αγγλία στις πολιτικές και κοινωνικές επιστήμες (1971-74).

Το 1974 αναμίχθηκε ενεργά στην πολιτική και εκλέχτηκε για πρώτη φορά Βουλευτής με τη Ν.Δ. Επανεκλέχτηκε με το ίδιο κόμμα το 1977, το 1981, το 1985, τον Ιούνιο του 1989, τον Οκτώβριο του 1989, το 1990, το 1993, το 2000 και το 2004. Τον Ιούνιο του 1989 διορίστηκε για πρώτη φορά Υπουργός (αναπληρωτής Εθνικής Οικονομίας και Υπουργός Εργασίας στην Κυβέρνηση Τζαννετάκη). Διετέλεσε επίσης Υπουργός στην Κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη, στα Υπουργεία Εμπορίου από το 1990 και Γεωργίας από το 1991 ως το Νοέμβριο του 1992. Από το Μάρτιο του 2004 είναι Α' Αντιπρόεδρος του Ελληνικού Κοινοβουλίου και Πρόεδρος της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων.

Έχει γράψει πολλά άρθρα και μελέτες πολιτικού, κοινωνικού και οικονομικού περιεχομένου. Έχει πάρει μέρος σε διεθνή συνέδρια και κοινοβουλευτικές αποστολές.

Είναι συγγραφέας πολλών βιβλίων. Υπήρξε επίσης μέλος της μόνιμης κοινοβουλευτικής αντιπροσωπείας του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΣτΕ) κατά την δεκαετία του '80, καθώς και μόνιμο μέλος της κοινοβουλευτικής αντιπροσωπείας του ΝΑΤΟ (2000-04). Είναι νυμφευμένος με τη Μιρέλλα Βαφειάδη και έχει δύο γιους.

Άλλα έργα του ίδιου: Με τόλμη, συλλογή άρθρων και μελετών, 1979. Ημερολόγιο Κίνας 1978, 1980. Ιδεολογία του μεσαιών χώρου, μελέτη, 1981. Κοινωνικός φιλελευθερισμός Ελληνική Ευρωεκδοτική, 1989. Τα Τρίκαλα σε τροχιά ανάπτυξης, 1989. Ηθογραφικά και πολιτικά, του Μιχαήλ Χατζηγάκη (επιμέλεια Σ. Χατζηγάκης), Ελληνική Ευρωεκδοτική, 1989. Χωρίς συμβιβασμούς, Εκδ. Λαβύρινθος, 1996. Ανατροπή, Εκδ. Καστανιώτη, 1999. Η ελληνική ταυτότητα στη «Νέα Τάξη», Εκδ. Καστανιώτη, 2002. Ωρα μηδέν για τους Έλληνες αγρότες, Ινστιτούτο Δημοκρατίας «Κωνσταντίνος Καραμανλής», 2004. Ψήγματα γνώσης και σοφίας, Εκδ. Καστανιώτη, 2004.

Απενεμήθησαν τα βραβεία του Ιδρύματος “Κώστας ΚΥΡΙΑΖΗΣ”

Την Τετάρτη 4 Ιουνίου το βράδυ έγινε στο ξενοδοχείο Divani Caravel η απονομή των τιμητικών και χρηματικών δημοσιογραφικών βραβείων του Ιδρύματος Κώστας ΚΥΡΙΑΖΗΣ που έχει δημιουργηθεί για να τιμήσει τον αγωνιστή της Δημοκρατίας εναντίον της γερμανικής κατοχής και της δικτατορίας των συνταγματαρχών, συνιδιοκτήτη της εφημερίδας «Έθνος», και επί οκταετία πρόεδρο του ΕΟΤ και συγγραφέα Κώστα ΚΥΡΙΑΖΗ.

Παρουσία μελών της Κυβέρνησης και του Κοινοβουλίου, Πρεσβευτών και Διπλωματών, Καθηγητών Πανεπιστημίου, Επιχειρηματιών κ.α. βραβεύθηκαν οι εξής: Prakash JHA, ο σημαντικότερος σκηνοθέτης και παραγωγός της Ινδίας, βραβευμένος με πολλά διεθνή καλλιτεχνικά βραβεία, για την συνεισφορά του στην ανθρώπινη κατανόηση και ισότητα. Ο κ. JHA ήρθε ειδικά στην Αθήνα για να παραλάβει το βραβείο και με την ευκαιρία αυτή συναντήθηκε σε δεξίωση που οργάνωσε το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου-Επιτροπή Κινηματογράφου, με μέλη της ελληνικής βιομηχανίας κινηματογράφου, (σκηνοθέτες, παραγωγούς) και δημοσιογράφους που καλύπτουν το χώρο. Ο κ. JHA είπε, ότι τον ενδιαφέρει η καλλιτεχνική συνεργασία την Ελλάδα.

Ιδιαίτερη συγκίνηση προκάλεσε η βράβευση της κυρίας Μαριέτας ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ για «την δύναμη ψυχής, πνεύματος και ακλόνητη πίστη στα πιστεύω της».

Το τρίτο τιμητικό βραβείο έλαβε ο Πρόεδρος του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου κ. Γεράσιμος ΦΩΚΑΣ για την πολυετή προσφορά του στον ελληνικό τουρισμό.

Τα δύο δημοσιογραφικά βραβεία δόθηκαν στον διευθυντή του «Έθνος» και του «Έθνος της Κυριακής» κ. Γεώργιο ΧΑΡΒΑΛΙΑ «για την πολύχρονη προσφορά του στην δημοσιογραφία και την προσήλωσή του στην δημοσιογραφική δεοντολογία», και στον κ. Δημήτρη ΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου του ΣΚΑΪ «για το πολύπλευρο ταλέντο του, τις ικανότητές του και την προσήλωσή του στο δημοσιογραφικό καθήκον».

Τέλος, το Ίδρυμα Κώστας ΚΥΡΙΑΖΗΣ προσέφερε το ποσό των 2.000 € στην Very Special Art Hellas, οργάνωση για παιδιά με ειδικές ανάγκες, που παρέλαβε η Πρόεδρος κυρία Ιφιγένεια ΜΠΕΝΑΚΗ.

A.

Οικονομική Ανάλυση των Ιατρικών Λαθών

Των κ. Σπύρου Ι. ΒΛΙΑΜΟΥ

Καθηγητού Πολιτικής Οικονομίας Παν/μίου Αθηνών

και κ. Μαρίας Π. ΧΑΤΖΗΠΛΑΤΩΝ

Δικηγόρου LLM, υπ. Διδ. Παν/μίου Αθηνών

1. Εισαγωγή

Τα ιατρικά λάθη ευθύνονται για εκατοντάδες χιλιάδες θανάτους το χρόνο, καταλαμβάνοντας την τέταρτη θέση μετά τις καρδιοπάθειες, τον καρκίνο και τα εγκεφαλικά επεισόδια¹.

Σε κορυφαία ιατρικά περιοδικά των ΗΠΑ δημοσιεύτηκαν έρευνες που αναφέρουν ότι 'για τις ΗΠΑ τα ιατρικά λάθη είναι η τρίτη κορυφαία αιτία θανάτου προξενώντας 225.000 απώλειες ζωών κάθε χρόνο'. Σύμφωνα με πρόσφατη αναφορά του Ινστιτούτου Ιατρικής των ΗΠΑ², τα ιατρικά λάθη παρουσιάζονται με διάφορες μορφές, κάθε μία από τις οποίες προκαλεί διαφορετικό αριθμό θανάτων κάθε χρόνο. Επί πλέον, σε έγκυρο ιατρικό περιοδικό³ είχε γραφεί σε άρθρο με τίτλο «Ασθενείς Προκαλούμενες από Φάρμακα», ότι: «πρόσφατοι υπολογισμοί συμπεραίνουν ότι κάθε χρόνο περισσότερο από 1 εκατομμύριο ασθενείς παθαίνουν βλάβες στην υγεία τους ενώ ήδη νοσηλεύονται στα νοσοκομεία και 180.000 περίπου πεθαίνουν εξαιτίας αυτών των βλαβών. Είναι γεγονός ότι η σχετιζόμενη με τα φάρμακα νοσηρότητα και θνησιμότητα είναι συνήθεις καταστάσεις και υπολογίζεται ότι στοιχίζουν περισσότερο από 136 δις δολάρια το χρόνο...».

1. Βλ. επιστημονικές ανακοινώσεις στο *forum* με θέμα 'Υγεία και Πολιτικές Υγείας', που πραγματοποιήθηκε στα Ιωάννινα στις 22-23/6/2000. Στην ίδια επιστημονική συνάντηση αναφέρθηκε μεταξύ άλλων ότι περίπου 20-30 ασθενείς πεθαίνουν κάθε μέρα στην Ελλάδα και περίπου 200 παθαίνουν καθημερινά σοβαρές βλάβες στην υγεία τους εξαιτίας ιατρικών λαθών, μεγάλο ποσοστό των οποίων θα μπορούσε να είχε προληφθεί.

2. *American Institute of Medicine*: Οι στατιστικές που παρουσιάζονται είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακές και έχουν προκαλέσει σημαντικές αντιδράσεις σε κοινωνικούς και οικονομικούς φορείς με αντίκτυπο στην ασφαλιστική αγορά των ιατρικών λαθών, όπως θα αναφερθεί κατωτέρω. Οι διάφορες μορφές των ιατρικών λαθών (σε παρένθεση οι προκαλούμενοι θάνατοι είναι: α. περιπτώσεις χειρουργικές επεμβάσεις (12.000), β. λάθη στην χορήγηση φαρμάκων στα νοσοκομεία (7.000), γ. άλλα λάθη στα νοσοκομεία, κυρίως αμέλεια των ιατρών (20.000), δ. λοιμώξεις στα νοσοκομεία (80.000), ε. ανεπιθύμητες παρενέργειες των φαρμάκων και ιατρογενείς ασθένειες που δεν οφείλονται σε λάθη αλλά σε σωστές από ιατρική άποψη πρακτικές (106.000)

3. *American Family Physician*, 1/11/1997.

Στην Μ. Βρετανία τα ιατρικά λάθη θεωρούνται υπεύθυνα για τον θάνατο περίπου 30.000 Βρετανών κάθε χρόνο, ενώ πολύ μεγαλύτερος αριθμός ασθενών ταλαιπωρούνται από επιπλοκές στην υγεία τους εξαιτίας των ιατρικών λαθών⁴. Υπάρχει σήμερα καταγεγραμμένος καταγγελιών από πολίτες εναντίον βρετανών ιατρών και του βρετανικού ΕΣΥ. Παρόμοια αποτελέσματα που αφορούν στα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ και στις υποψήφιες χώρες έχομε από την έρευνα του *‘Ευρωβαρόμετρον’*⁵, που έγινε στα τέλη του 2005 και παρουσιάστηκε τον Μάρτιο 2006, με σκοπό να μελετηθούν: η γενική αντίληψη της έννοιας ‘ιατρικό λάθος’, η εμπειρία ιατρικού λάθους και οι πρακτικές συνέπειες αυτού, όπως η μέτρηση της εμπιστοσύνης των πολιτών για τους επαγγελματίες υγείας, τα νοσοκομεία κ.λ.π. Τα αποτελέσματα παρουσιάζουν μεγάλη απόκλιση μεταξύ των Κρατών με το μεγαλύτερο ποσοστό να παρατηρείται στην Ιταλία (97%) και το χαμηλότερο στην Φινλανδία (48%). Δηλαδή κατά μέσο όρο, σχεδόν 4 στους 5 Ευρωπαίους πολίτες (78%) θεωρούν τα ιατρικά σφάλματα ως σοβαρό και υπαρκτό πρόβλημα στον χώρο της υγείας στη χώρα τους. Για την Ελλάδα το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 86%. Όταν η ερώτηση αναφέρεται στους νοσηλευόμενους ασθενείς, δηλαδή πόσο αυτοί πρέπει να ανησυχούν για την πιθανότητα ιατρικού λάθους, το 48% των Ευρωπαίων πολιτών αναφέρει ότι πρέπει να ανησυχούν, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους Έλληνες είναι το 75% των νοσηλευόμενων πρέπει να ανησυχεί για την περίπτωση ιατρικού λάθους. Η Φινλανδία με 35% παρουσιάζεται με μικρότερο ποσοστό. Επίσης, το 78% των Ευρωπαίων πολιτών αναφέρουν ότι έχουν συχνά ακούσει ή διαβάσει για τα ιατρικά σφάλματα. Στην ίδια ερώτηση οι Έλληνες δηλώνουν σε ποσοστό 90% ότι έχουν συχνά ακούσει ή διαβάσει για ιατρικά σφάλματα που γίνονται στη χώρα τους ενώ δηλώνουν μόνο κατά 13% ότι υπήρξε προσωπική ή οικογενειακή εμπειρία ιατρικού λάθους. Εδώ λοιπόν φαίνεται καθαρά ότι η αντίληψη των Ελλήνων για την πιθανότητα ιατρικού σφάλματος (86%), δεν τεκμηριώνεται από αντίστοιχη εμπειρία αφού μόνο τα 13% αναφέρει κάτι τέτοιο. Τούτο οδηγεί στο συμπέρασμα ότι *‘... αναμφίβολα η ερμηνεία των δεδομένων είναι δύσκολη και πολυπαραγοντική, κανείς όμως δεν μπορεί να αρνηθεί ότι στην Ελλάδα η αντίληψη διαμορφώνεται, ίσως όχι πάντα αδικαιολόγητα, πρωταρχικά από την φημολογία και δευτερευόντως από την πραγματική εμπειρία’*⁶.

Πολλοί θεωρούν ότι δημοσιεύματα εφημερίδων κατά καιρούς δημιουργούν ιδιαίτερο ‘θόρυβο’ για το θέμα δίδοντας μεγάλη έκταση σε υποθέσεις ιατρικών λαθών τόσο στην χώρα μας⁷ όσο και σε όλο τον ανεπτυγμένο κόσμο με αποτέλεσμα είτε την υπερβολική αύξηση των ασφαλιστρών ή την παντελή απόσυρση της ασφαλιστικής κάλυψης έναντι ιατρικών λαθών προκαλώντας την αντίδραση των κατά τόπους ιατρικών συλλόγων⁸.

4. *British Medical Journal*, 2004.

5. Βλ. *Εφημερίδα ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ*, 25/ 4/ 2006, άρθρο της Μαρίας Ριζογιάννη, *Ευρωφοβία κατά γιατρών*, σελ. 7.

6. *Δήλωση της Επίκουρης Καθηγήτριας Ψυχιατρικής και Αντιπροέδρου του Ευρωπαϊκού Κέντρου για τον Έλεγχο και την Πρόληψη των Νόσων και Μένης Μαλλιώρα* *εφημερίδα ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ* 25/4/06.

7. Βλέπε για παράδειγμα δημοσιεύματα στις εφημερίδες *ΒΗΜΑ* 16/10/2005, σελ. Α44, και 12/3/2006 σελ. Α42, και *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ* 8/4/2000 και 10/7/2006.

8. Η πρακτική αυτή άρχισε να εξαπλώνεται κυρίως στην ασφαλιστική αγορά των ΗΠΑ από τις αρχές της δεκαετίας του ‘70 προκαλώντας μία σοβαρή κρίση στην αγορά αυτή. (Βλ. και M. Reder, *An Economic Analysis of Medical Malpractice*, *The Journal of Legal Studies*, 292, 1976).

Τα ιατρικά λάθη μπορούν να αντιμετωπισθούν από την οικονομική ανάλυση ως ένα ανεπιθύμητο υποπροϊόν της παροχής ιατρικής φροντίδας το οποίο όμως παρουσιάζει μία σημαντική πιθανότητα να προκύψει με δυσμενή αποτελέσματα για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Λόγω λοιπόν της σημαντικής αυτής πιθανότητας, τα ιατρικά λάθη αποτελούν ένα 'ασφαλισμο συμβάν' το οποίο οι περισσότεροι ιατροί είναι διατεθειμένοι να αγοράσουν παρά το γεγονός ότι το κόστος της συγκεκριμένης ασφάλισης έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Όμως μακροχρόνια, το ασφαλιστρο για τα ιατρικά λάθη όπως και για άλλες μορφές ασφαλειών τείνει να εξισωθεί με το κόστος της παροχής της ασφάλειας πλέον ενός ανταγωνιστικού ποσοστού απόδοσης (κέρδους) (το οποίο ενδεχομένως να ορίζεται και από κανονισμούς). Εν τούτοις, η οικονομική απώλεια από τα ιατρικά λάθη παραμένει πολύ υψηλή. Σύμφωνα με μελέτες⁹ τούτο οφείλεται όχι στον τρόπο παροχής και κοστολόγησης της ασφάλειας αλλά μάλλον στην μέθοδο παραγωγής της ιατρικής φροντίδας σε συνδυασμό με τη μέθοδο αποζημίωσης αυτών που βλάπτονται. Σε σχέση με το τελευταίο σημείο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία τα ιατρικά λάθη σε όλες τις μορφές έκφρασής τους έχουν πολλές αιτίες. Πεποίθησή μας είναι ότι οι ευθύνες των γιατρών δεν έχουν την πρώτη θέση στον κατάλογο αυτόν, αλλά τα ιατρικά λάθη είναι απλά συνέπεια κατά μεγάλο μέρος του συστημικού χαρακτήρα του προβλήματος. Μία συνιστώσα του προβλήματος αυτού, σύμφωνα με ομολογίες και μελέτες γιατρών και άλλων ειδικών, είναι η έλλειψη επαρκών οικονομικών πόρων, η οποία προκαλεί σημαντικές δυσκολίες στην παροχή ιατρικών υπηρεσιών. Μία άλλη συνιστώσα είναι πως μόνο ένα μικρό ποσοστό (περίπου 15%) των ιατρικών θεωριών και πρακτικών είναι επιστημονικά τεκμηριωμένες ως προς τις γενεσιουργές αιτίες τους, οι δε υπόλοιπες είναι ατεκμηρίωτες βασισόμενες σε στατιστικές παρατηρήσεις και εμπειρικά συμπεράσματα από μέρους των ιατρών και αποβλέπουν απλώς στην καταστολή των συμπτωμάτων της ασθένειας και στην ομαλή ικανοποίηση των βασικών αναγκών του ασθενούς, χωρίς γνώση των γενεσιουργών αιτίων.

Στόχος του παρόντος άρθρου είναι η προσέγγιση των ιατρικών λαθών μέσα από τη μέθοδο της οικονομικής ανάλυσης του δικαίου, με δεδομένα τα γενεσιουργά αίτια των ιατρικών λαθών, όπως περιγράφηκαν παραπάνω. Εφ' όσον λοιπόν μεταξύ του κοινού αναπτύσσεται η πεποίθηση ότι τα ιατρικά λάθη και οι από αυτά προκαλούμενες βλάβες είναι εκτός ελέγχου, τότε και γι αυτό το λόγο, υπάρχει μια διαρκής και έντονη απαίτηση για δράσεις εναντίον των γιατρών. Το αίσθημα αυτό του κοινού αντικατοπτρίζεται φυσικά στο γράμμα της κείμενης νομοθεσίας, με το αιτιολογικό της διατήρησης της εμπιστοσύνης του κοινού στο νομικό πλαίσιο. Στην περίπτωση αυτή όμως θα πρέπει να λαμβάνεται πρόνοια ώστε οι αποζημιώσεις που θα επιδικάζονται να μην είναι κερδοσκοπικού ενδιαφέροντος, με την έννοια της επιβολής ποινών υψηλότερης αξίας από τη ζημιά που προκλήθηκε. Επομένως, από την άποψη της οικονομικής επιστήμης απαιτείται μία εξέταση των σχέσεων μεταξύ της διάπραξης του ιατρικού λάθους (άρα και του κόστους της πρόληψής του) και της αξίας της ζημιάς που προκλήθηκε στο άτομο και την κοινωνία, με κριτήρια την κοινωνική δικαιοσύνη αλλά και την οικονομική αποτελεσματικότητα, ώστε να μεγιστοποιείται η κοινωνική ευημερία.

9. Reder, *op.cit.*, 1976, σελ. 268 κ.επ.

2. Ιατρικά λάθη και οικονομικό κόστος

Δικαιολογημένα θεωρείται λοιπόν ότι τα ιατρικά λάθη προκαλούν μία ‘κρίση’ στον ιατρικό κόσμο. Πέρα από θέματα ηθικής και φήμης των ιατρών, που αυτή είναι η ποιοτική πλευρά των πραγμάτων, ποσοτικά η κρίση αυτή μπορεί να αποτυπωθεί όχι μόνο στη κατακόρυφη αύξηση των χρηματικών αποζημιώσεων για βλάβες στην υγεία που προκαλούνται από αμέλεια των ιατρών αλλά και στην άρνηση που παρατηρείται πολλές φορές από ασφαλιστικούς ομίλους να προχωρήσουν στην ασφάλιση των ιατρών έναντι αστικής ευθύνης προς τρίτους, όπως συνέβη πρόσφατα με μεγάλο ασφαλιστικό όμιλο στην Ελλάδα, ακόμα και έναντι μεγάλου ασφαλιστρού. Πράγματι, στην Β. Καρολίνα των ΗΠΑ, όπου η νομοθεσία θεωρείται ιδιαίτερα αυστηρή, οι σχετικές αποζημιώσεις ανήλθαν από 470.000 \$ το 1996 σε 1.000.000 \$ το 2000, δηλ. μόλις τέσσερα χρόνια αργότερα¹⁰. Στην Ελλάδα σήμερα το μέγιστο ποσό για ιατρική (αστική) ευθύνη έναντι ιατρικού λάθους το οποίο αποδέχονται να αντασφαλίσουν μεγάλοι αντασφαλιστικοί οίκοι ανέρχεται σε 600.000 Ευρώ, με ετήσιο ασφαλιστρο που κρίνεται υψηλό και ανέρχεται σε 1200 Ευρώ και επί πλέον 150 Ευρώ Νομικής Προστασίας¹¹. Πολλοί θεωρούν ότι τα μεγέθη αυτά που προκύπτουν ως αποτέλεσμα των υψηλών ποινών που επιβάλλονται για ιατρικά λάθη, συνοδεύονται από παράλληλες σημαντικές αυξήσεις του κόστους παροχής υγείας. Κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες οι δαπάνες για την υγεία έχουν πολλαπλασιαστεί στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες και στις ΗΠΑ. Το κόστος αυτό περιέχει στοιχεία όπως, δαπάνες για προμήθεια νέου και σύγχρονου μηχανολογικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, δαπάνες για επιμόρφωση των ιατρών, δαπάνες για την ασφαλιστική κάλυψη έναντι λαθών. Φυσικά, το κόστος της ασφάλισης είναι ευθέως ανάλογο του ποσού της αποζημίωσης. ‘Ο αυξημένος κίνδυνος έχει οδηγήσει το 90% των γιατρών σε ασφαλίσεις επαγγελματικής αστικής ευθύνης. Πολλά εξάλλου από τα μεγάλα ιδιωτικά θεραπευτήρια, προκειμένου να εντάξουν κάποιον στο δυναμικό τους, ζητούν προσωπικό ασφαλιστήριο συμβόλαιο. Οι πιο ακριβές ειδικοί είναι αυτές με τη μεγαλύτερη επικινδυνότητα, πρωτίτως χειρουργοί και γυναικολόγοι και δευτερευόντως ακτινολόγοι, παθολόγοι, οδοντίατροι’¹² Οι υψηλές αποζημιώσεις για ιατρικά λάθη, που επιβάλλονται σε ορισμένες χώρες αντικατοπτρίζουν την σπουδαιότητα της ιατρικής πρακτικής για την υπόλοιπη οικονομία υπό την έννοια της θεμελιώδους επίδρασης αυτής στην παραγωγικότητα των εργαζομένων, την ποιότητα της ζωής και την ατομική εξάρτηση.

Επομένως δεν προκαλεί καμία έκπληξη το γεγονός ότι σε πολλές χώρες το κόστος ασφάλισης έναντι των ιατρικών λαθών έχει αυξηθεί παράλληλα με την αύξηση του κόστους παροχής υπηρεσιών υγείας. Για παράδειγμα, στην μαιευτική και γυναικολογία, μία κατ’ εξοχήν ευπρόσβλητη ειδικότητα, το ασφαλιστρο πολλές φορές μπορεί να υπερβεί το 20% του ακαθαρίστου εισοδήματος που πραγματοποιούν οι γιατροί αυτής της ειδικότητας.¹³ Η σχετική αύξηση των ασφαλιστρων αυτών έχει προκαλέσει μια μικρή ‘κρίση’ στο

10. R. W. Shaw: *Punitive Damages in Medical Malpractice: An Economic Evaluation*, *North Carolina Law Review Vol. 81, 2003, σελ. 2372.*

11. Κατά δήλωση υπηλόβαθμου στελέχους αλλοδαπής ασφαλιστικής εταιρείας που δραστηριοποιείται στην Ελλάδα.

12. Δηλώσεις του κ. Α. Πάιρα, Προέδρου της Επιτροπής Αστικής Ευθύνης της Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιρειών, στην εφημερίδα Το ΒΗΜΑ στις 16/10/2005, σελ. Α44.

13. Εφημ. Το ΒΗΜΑ, ένθ. ανωτ.

ιατρικό επάγγελμα και έχει αυξήσει σημαντικά το κόστος της προσφοράς υπηρεσιών υγείας.

Εν τούτοις οι γνώμες για την βασική αιτία της αύξησης δίστανται: Οι ασφαλιστές την δικαιολογούν λόγω της υψηλής αποζημίωσης που επιβάλλουν τα δικαστήρια (3,5 εκατ. \$ μόνο για την Β. Καρολίνα των ΗΠΑ για το 2003¹⁴), με αποτέλεσμα πολλές εξειδικευμένες ασφαλιστικές εταιρίες να χρεοκοπούν ή να πωλούνται όταν – όπως συμβαίνει συχνά – το σύνολο των απαιτήσεων κατ’ αυτών υπερβαίνει την ικανότητα τους προς πληρωμή. Άλλοι ισχυρίζονται πως η αύξηση των ασφαλιστρών για ιατρικά λάθη παρασύρθηκε προς τα πάνω από την καθολική υπερβολική αύξηση των ασφαλιστρών για το σύνολο των ασφαλιστικών υπηρεσιών. Τούτο είναι το αποτέλεσμα της κακής πρόβλεψης από την πλευρά των ασφαλιστικών εταιρειών σχετικά με τα χρηματοδοτικά προϊόντα που οι εταιρίες αυτές διαχειρίζονται. Όπως είναι γνωστό οι ασφαλιστικές εταιρίες συνήθως επενδύουν τα αποθεματικά τους στις χρηματαγορές με την πεποίθηση ότι η αγορά θα παραμείνει υψηλά με σημαντικές αποδόσεις. Και όσο διαρκεί αυτή η πεποίθηση, τα ασφάλιστρα παραμένουν χαμηλά. Δεδομένου όμως ότι τον τελευταίο καιρό οι σχετικές αυτές αποδόσεις φθίνουν για διάφορους λόγους [όπως π.χ. παροχή δανείων μειωμένων εγγυήσεων και εξασφαλίσεων (subprime loans), κλπ], τα ασφάλιστρα αυξάνονται ως αντίστάθμισμα των απωλειών στην χρηματαγορά. Επομένως η διακύμανση των ασφαλιστρών είναι αντίστροφη της διακύμανσης της χρηματαγοράς.

Κατά τη γνώμη μας η εξήγηση βρίσκεται ανάμεσα στις δύο αυτές θέσεις. *Βραχυχρόνια*, το ασφαλιστικό κόστος δέχεται τις επιδράσεις αφνίδιων απρόσμενων μεταβολών στο οικονομικό περιβάλλον. *Μακροχρόνια* εν τούτοις, το ασφάλιστρο κατά των ιατρικών λαθών, εξαρτάται βασικά από τα ποσά τα οποία οι ασφαλιστικές εταιρίες θα πρέπει να καταβάλλουν και όχι από μακροοικονομικά μεγέθη ή τάσεις των οικονομικών προβλέψεων. Ότι και αν συμβαίνει, οι αποζημιώσεις που επισύρουν τα ιατρικά λάθη αποτελούν ένα σημαντικό μέρος μιας βιομηχανίας, η οποία, π.χ. για τις ΗΠΑ, στο σύνολό της δημιουργεί απαιτήσεις που υπερβαίνουν το 10% του ΑΕΠ.

Το ερώτημα λοιπόν που τίθεται είναι: Υπάρχει τρόπος ελέγχου του μεγέθους της χρηματικής ποινής ώστε να κρατηθούν τα ασφάλιστρα σε ένα μη απαγορευτικό επίπεδο για τον προσφέροντα την ιατρική φροντίδα;

3. Οι Ορθές Πολιτικές

Η κρατική πολιτική εναντίον των ιατρικών λαθών μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορους τρόπους, οι οποίοι μπορούν να ποικίλουν από τον καθορισμό ενός ελαχίστου προκαθορισμένου επιπέδου ποιότητας προσφοράς ιατρικών υπηρεσιών μέχρι την επιβολή αυστηρών ποινών για τις προξενηθείσες βλάβες.

Ας δούμε όμως τα πράγματα με τη σειρά. Εκτός των βλαβών που προκύπτουν στο ‘θύμα’ του ιατρικού λάθους, προκαλούνται επίσης άλλες δύο ομάδες κοινωνικού κόστους: (1) κόστος από την διαδικασία απονομής δικαιοσύνης που επιβαρύνει τα ενδιαφερόμενα μέρη και το κράτος και (2) κόστος από τη μείωση της ‘αξίας’ της ζωής (της ύπαρξης). Το θέμα της χρηματικής αποτίμησης της ανθρώπινης ζωής αναφέρεται σε καθαρά ηθικές έννοιες στις κοινωνικές επιστήμες. Εν τούτοις πολλοί οικονομολόγοι έχουν αναπτύξει διάφορες προσεγγίσεις στην αποτίμηση της ανθρώπινης ζωής. Μερικοί από

14. Βλ. Shaw, *ένθ. ανωτ.*, σελ. 2373.

αυτούς υπολογίζουν την οικονομική αποτίμηση της ζωής του ατόμου στην κοινωνία σε όρους των προσδοκώμενων κερδών του κατά τη διάρκεια της ζωής του ή του μεγέθους της κατανάλωσης την οποία θα κάνει. Άλλοι λαμβάνουν υπόψη τους την επιθυμία του ατόμου να πληρώσει για την μείωση της πιθανότητας θανάτου του ή της επιθυμίας να αποδεχθεί κάποια πληρωμή σε ανταλλαγή ενός αυξημένου κινδύνου θνησιμότητας. (Π.χ. πληρωμή υψηλότερου τιμήματος για την καλύτερη νοσηλεία, ή συμφωνία υψηλότερης αμοιβής για περισσότερο επικίνδυνη εργασία).

Πολλές χώρες αντιμετωπίζουν αυτά τα κοινωνικά κόστη ελέγχοντας το σύνολο του συστήματος αντιμετώπισης των ιατρικών λαθών με το να περιορίζουν την δυνατότητα πρόσβασης στα δικαστήρια αναγνωρίζοντας μεν την βλάβη αλλά περιορίζοντας όμως την ποινή για την αποκατάσταση, μέχρι ενός συγκεκριμένου ύψους ποσού.

Ένας τρόπος εξορθολογισμού αυτού του (κοινωνικού) κόστους είναι ο καθορισμός ενός ελαχίστου επιπέδου προσφοράς ιατρικής φροντίδας, ώστε η υποχρεωτική τήρηση αυτού να αποθαρρύνει ή παρεμποδίζει τους διατεθειμένους να καταγγείλουν την διάπραξη λάθους, τουλάχιστον από αμέλεια. Δηλαδή να παρεμποδίζεται μία ενέργεια η οποία, επιβαρύνει το κοινωνικό κόστος. Όπως θα αναφερθεί παρακάτω, η πολιτική αυτή αντιμετώπισης του κόστους των ιατρικών λαθών στην ιδεατή περίπτωση θα μπορούσε να σχεδιάζεται με τέτοιο τρόπο ώστε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη να μπορούν να έρχονται σε επαφή μεταξύ τους (σύμφωνα με το θεώρημα του Coase¹⁵) με επιδίωξη την μεγιστοποίηση της οικονομικής αποτελεσματικότητας. Δηλαδή υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες οι ιδιωτικές διαπραγματεύσεις θα μπορούσαν να μετριάσουν αρνητικές επιδράσεις, κυρίως όταν τα δικαιώματα ιδιοκτησίας είναι σαφώς καθορισμένα και όπου τα θιγόμενα μέρη είναι λίγα, (βλ. κατωτέρω παρ. 4) ώστε να είναι δυνατόν να συναντηθούν και να διαπραγματευθούν την αποτελεσματική λύση. Επομένως θα πρέπει να διερευνηθεί με ποιό τρόπο τα διάφορα μέρη του οικονομικού 'παιχνιδιού' θα αντιδράσουν ώστε να μεγιστοποιήσουν την χρησιμότητά τους, υποκείμενα σε διάφορους περιορισμούς (νομικούς ή οικονομικούς). Εν τούτοις πολλές φορές η ανυπαρξία του ιδεατού κόσμου προκαλεί μη ορθολογική συμπεριφορά των εμπλεκόμενων μερών με αυξημένα οικονομικά κόστη.

A. Από την πλευρά του ενάγοντος

Ο ενάγων δεν έχει πάντοτε την ικανότητα της αντίληψης του πραγματικού μεγέθους της κατάστασης την οποία βιώνει. Αυτή η έλλειψη του συνόλου των πληροφοριών που τον αφορούν δεν καθιστά δυνατή τον χαρακτηρισμό των ενεργειών του από ορθολογικότητα. Οι ενέργειές του περιορίζονται από το προσωπικό κόστος στο οποίο θα υποβληθεί και συνήθως παρεμποδίζονται από την αδυναμία του να παρουσιάσει αποδείξεις για την ευθύνη του ζημώσαντος - εναγομένου. Ακόμα, η ταπεινωτική (συχνά απάνθρωπη) συμπεριφορά στην οποία πολλές φορές υπόκειται το θύμα του ιατρικού λάθους συχνά εξουδετερώνει το δημιουργούμενο κίνητρο να καταφύγει στα δικαστήρια, επειδή η 'κακομεταχείριση' την οποία θα υποστεί μπορεί να άμβλυει τη βούλησή του να αντιδράσει.

15. Ο Ronald Coase του Παν/μίου του Σικάγο, έδειξε ότι οι εκούσιες διαπραγματεύσεις μεταξύ των μερών που επηρεάζονται μπορεί να οδηγήσουν, σε ορισμένες περιπτώσεις (κυρίως όταν το κόστος των διαπραγματεύσεων - συναλλακτικό κόστος - είναι χαμηλό) σε μια αποτελεσματική κατάσταση.

B. Από την πλευρά του ζημιώσαντος – εναγομένου

Η εξυπηρέτηση ασθενών χαμηλού εισοδήματος καθιστά ιδιαίτερα δύσκολο έργο για τον ιατρό την προσφορά υψηλής ποιότητας υπηρεσιών με την ταυτόχρονη πραγματοποίηση ικανοποιητικής αμοιβής. Η υποχρεωτική παροχή ενός ελαχίστου επιπέδου ποιότητας ιατρικών υπηρεσιών δεν διασφαλίζει μία ικανοποιητική ‘συναλλαγή’ μεταξύ του ιατρού και του ασθενούς. Χαμηλού εισοδήματος ασθενείς δεν αποδέχονται και ένα χαμηλό επίπεδο ιατρικής φροντίδας σε αντιστάθμισμα χαμηλότερης οικονομικής αμοιβής. Δηλαδή το γεγονός ότι οι χαμηλού εισοδήματος ασθενείς δεν καταβάλλουν υψηλές αμοιβές προς τους παρέχοντας την ιατρική φροντίδα, αυτό δεν δικαιολογεί στα μάτια τους χαμηλού επιπέδου ιατρικές υπηρεσίες.

4. Οικονομική Ανάλυση των Ιατρικών Λαθών

Τα Ιατρικά Λάθη πάντοτε κατείχαν μία ιδιαίτερη θέση στο δίκαιο των αδικοπραξιών. Έως πρόσφατα η αντιμετώπισή τους περιοριζόταν στις διατάξεις του δικαίου αυτού οι οποίες κατέληγαν στην επιβολή κάποιου χρηματικού προστίμου ως αποζημίωση προς το θύμα για τη ζημία που υπέστη όπως προβλεπόταν από τις κείμενες διατάξεις. Τα τελευταία χρόνια όμως η ανάπτυξη του κλάδου που έχει αποκληθεί ‘Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου’¹⁶, ο οποίος περιγράφει και αναλύει τις σχέσεις μεταξύ Οικονομίας και Δικαίου, παρέχει τη δυνατότητα προσέγγισης του θέματος από μία διαφορετική μεθοδολογική αντιμετώπιση περισσότερο ολοκληρωμένη που λαμβάνει υπόψη όλα τα δεδομένα του συμβάντος – νομικά, κοινωνικά, οικονομικά. Μέσα λοιπόν σε αυτό το ‘νέο’ επιστημονικό πλαίσιο, αντιμετωπίζονται ερωτήματα τα οποία παλαιότερα δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπισθούν με επιστημονικό τρόπο, όπως π.χ. ‘κατά ποιό τρόπο η επιβολή ποινής (επιβολή καταβολής αποζημίωσης) επηρεάζει την συμπεριφορά του υποκειμένου;’

Οι περιπτώσεις πρόκλησης ζημίας σε τρίτον είναι πολλές. Σε ένα ιδεατό κόσμο όπου τα **συναλλακτικά κόστη (transaction costs) είναι μηδενικά**, δηλαδή δεν υπάρχουν δαπάνες συλλογής πληροφοριών, διαπραγματεύσεων, κατάρτισης συμβάσεων και ελέγχου της εκτέλεσής τους, κλπ, και εφόσον τα δικαιώματα των ενδιαφερομένων μερών είναι σαφώς προσδιορισμένα (δηλ. ποιος έχει από το νόμο την υποχρέωση να αποτρέψει ή το δικαίωμα να ζητήσει την αποτροπή της βλάβης), τα μέρη είναι δυνατόν να συμφωνήσουν μεταξύ τους εκ των προτέρων ως προς τον τρόπο αντιμετώπισης των πιθανών ζημιών

16. Η ‘Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου’ (ΟΑΔ) θεωρείται σήμερα από τις σημαντικότερες σχολές της αμερικανικής νομικής σκέψης. Εμφανίστηκε δε καιά την δεκαετία του 1950 στη Νομική Σχολή του Σικάγο παράλληλα με το ρεύμα του φιλελευθερισμού στην Οικονομική Επιστήμη. Σύμφωνα με τον Άρν Χαϊζή (*Law and Economics in Greece, in Encyclopedia of Law and Economics. Vol. I The History and Methodology of Law and Economics, Boudewijn Bouckaert and Gerrit De Geest, eds. Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2000, σελ. 228-239*) δεν υπάρχει Ελληνική ΟΑΔ, αν με αυτά εννοούμε ένα συνεκτικό σώμα εργασιών και μία ομάδα επιστημόνων αφοσιωμένων στην προώθησή του. Αυτή η σχολή σκέψης είναι άγνωστη στην πλειοψηφία των νομικών και οικονομολόγων οι οποίοι την θεωρούν ως κάτι ‘έξωτικό’ και δύσκολο να κατανοηθεί, όπως η κοινωνιολογία του δικαίου. Για ορισμένους νομικούς η ΟΑΔ λανθασμένα ταυτίζεται με το οικονομικό δίκαιο το οποίο όμως περιλαμβάνει το σύνολο του τραπεζικού και εμπορικού δικαίου και του δικαίου επιχειρήσεων. Για τους οικονομολόγους η ΟΑΔ είναι εξ ίσου άριστο αντικείμενο αν και οι περισσότεροι είναι εξοικειωμένοι με το Θεώρημα του Coase και άλλες θεωρίες ρύθμισης. (βλ. επίσης Steven Shavell, *Economic Analysis of Accident Law, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts; London, England 1987*).

(π.χ. συναίνεση για συγκεκριμένη ρύθμιση σε περίπτωση πρόκλησης ατυχήματος κατά την άσκηση της ιατρικής πρακτικής) (**θεώρημα Coase - θετική εκδοχή**). Στην περίπτωση αυτή η έννομη τάξη, που κατανέμει δικαιώματα και υποχρεώσεις δεν έχει καμιά επίδραση στην κατανομή των παραγωγικών πόρων που κινούνται προς τις αποτελεσματικές χρήσεις τους με *συναλλακτικές πράξεις* των οικονομικών μονάδων. Ωστόσο στον πραγματικό κόσμο, τα **συναλλακτικά κόστη είναι ιδιαίτερα υψηλά**, που παρεμποδίζουν ή και αποκλείουν *συναλλακτικές πράξεις*. Άρα, τέτοιες συμφωνίες δεν είναι δυνατές (π.χ. ένας ιατρός δεν είναι δυνατόν να συμφωνήσει με όλους τους πελάτες - ασθενείς του σχετικά με την αντιμετώπιση πιθανού ατυχήματος). Η έννομη τάξη αποκτά ιδιαίτερη σημασία αφού διαμορφώνει σε μεγάλο βαθμό το ύψος αυτού του ίδιου του συναλλακτικού κόστους και την τελική και κοινωνικά άριστη κατανομή των παραγωγικών πόρων. Στις περιπτώσεις αυτές είναι δυνατόν να εφαρμοστεί **το θεώρημα Coase στην κανονιστική του μορφή**, που διατύπωσε ο Richard Posner, σύμφωνα με την οποία ο νομοθέτης ή ο δικαστής πρέπει να *μιμηθούν την αγορά*, δηλαδή να επιλέξουν τη ρύθμιση που μεγιστοποιεί την κοινωνική ευημερία. Στο πλαίσιο αυτό, στην περίπτωση του συμβάντος, η κατανομή της ευθύνης είναι σκόπιμο να γίνει με τρόπο έτσι ώστε **το κόστος αυτού να αναλαμβάνεται από εκείνο το μέρος το οποίο είναι στην θέση να αποφύγει ή να ελαχιστοποιήσει τη ζημία**.

Σε αντίθεση λοιπόν με τις συμβάσεις, όπου η επαφή είναι αμοιβαίως επωφελής, εδώ δεν υπάρχει συναίνεση από κανέναν (αν και ο ένας με τη θέλησή του αναλαμβάνει μια επικίνδυνη δραστηριότητα και ο άλλος αποζημιώνεται – όχι όμως πλήρως). Λόγω του μεγάλου κόστους συναλλαγών στις αδικοπραξίες, θα πρέπει το δικαιο να δώσει τη λύση.

Επομένως, στόχος της οικονομικής ανάλυσης του δικαίου των αδικοπραξιών είναι η ελαχιστοποίηση του συνολικού κόστους που τα δυσμενή συμβάντα προκαλούν στο κοινωνικό σύνολο.

Αναφορικά με το θέμα των ιατρικών λαθών, η οικονομική ανάλυση του δικαίου θέτει το εξής ζήτημα: *‘εάν κάποια ποινή με τη μορφή πλήρους αποζημίωσης για τις θετικές και αποθετικές ζημιές που προκλήθηκαν (punitive damages) επιβληθεί σ’ αυτόν που την έχει προκαλέσει, το ερώτημα που ανακύπτει είναι πόσο ασφαλέστερη θα είναι στο μέλλον η προσφορά ιατρικών υπηρεσιών και σε ποια τιμή θα προσφέρονται αυτές;’* Για τους οικονομολόγους οι ποινές είναι όπως οι τιμές και οι άνθρωποι αντιδρούν στις ποινές με τον ίδιο τρόπο που αντιδρούν στις τιμές. Σύμφωνα με τον γνωστό Νόμο της Ζήτησης, στις υψηλές τιμές οι καταναλωτές καταναλώνουν λιγότερο και επομένως αναλογικά, σε υψηλές ποινές οι ιατρικοί φορείς θα προσφέρουν ολιγότερη ποσότητα από την υπηρεσία που υπόκειται στην ποινική δίωξη. Ας υποθέσουμε λοιπόν, ότι όλοι όσοι προσφέρουν ιατρικές υπηρεσίες θεωρούν ότι είναι ενδεχόμενο σε κάποια στιγμή της επαγγελματικής τους ζωής να προκαλέσουν βλάβη ως αποτέλεσμα της επαγγελματικής τους δραστηριότητας. Το πρώτο ερώτημα που αντιμετωπίζουν (αν και πολύ ακραίο) είναι κατά πόσο είναι συμφέρον να ασκήσουν το επάγγελμά τους. Για τον επαγγελματία όμως ο οποίος επιδιώκει μεγιστοποίηση των εσόδων του, (εξάλλου πάνω στην αρχή της ορθολογικής ή μεγιστοποιητικής συμπεριφοράς θεμελιώνεται η συμπεριφορά του καταναλωτή από τη νεοκλασική θεωρία) η απάντηση εξαρτάται από το σχετικό μέγεθος δύο ειδών κόστους: το πρώτο είναι το *πραγματικό κόστος* της προσφοράς υψηλής ποιότητας ιατρικών υπηρεσιών και το δεύτερο ένα *‘θεωρητικό’ (ενδεχόμενο) κόστος* το οποίο θα προκύψει από το μέγεθος της βλάβης εφ’ όσον προκληθεί κάτι τέτοιο στον ασθενή. Ο παρέχων λοιπόν την ιατρική υπηρεσία οφείλει να συγκρίνει το κόστος παροχής αυτής της υπηρεσίας με το κό-

στος στο οποίο πιθανώς θα υποβληθεί από την επιβολή της ποινής σε περίπτωση διάπραξης λάθους.

Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, για να υπάρξει ισορροπία στη ‘αγορά’ ιατρικών υπηρεσιών και για να επιτευχθεί το άριστο μέγεθος παροχής αυτών, η δαπάνη στην οποία ο παρέχων την υπηρεσία θα υποβληθεί για τη βελτίωση των ιατρικών υπηρεσιών που θα προσφέρει, θα ανέλθει μέχρι του σημείου εξίσωσης αυτής με το κόστος της ποινής που θα αποφευχθεί από την βελτιωμένη παροχή των υπηρεσιών αυτών.

Σύμφωνα με τον Καθηγητή Π. Γέμο¹⁷, δημιουργούνται τριών ειδών κόστη από την αδικοπραξία (πρόκληση ιατρικού λάθους):

Το Πρωτογενές κόστος, είναι η απώλεια χρησιμότητας (βλάβη του ζημωθέντος) που υφίσταται το θύμα μιας ζημιογόνου πράξης (προσωπικές ιατρικές δαπάνες για την αποκατάσταση της βλάβης, απώλεια προσωπικού εισοδήματος λόγω νοσηλείας και απουσίας από την εργασία, δαπάνες για προσωπική ασφάλιση κατά ατυχήματος, κ.α).

Το Δευτερογενές κόστος, προκαλείται από την αναποτελεσματική διασπορά κινδύνων και ασφάλιση των ζημιών. Η αβεβαιότητα του μέλλοντος επιβάλλει ασφάλιση των ζημιών. Αν όμως υπάρχει επιθυμία προς ασφάλιση με καταβολή αντίστοιχου τιμήματος αλλά αδυναμία πράξης τότε οδηγούμαστε σε μείωση της κοινωνικής ευημερίας και ύπαρξη κόστους από ζημιογόνες δραστηριότητες. Η κοινωνική ευημερία αυξάνει με την ασφαλιστική κάλυψη, αν οι μετέχοντες σε μία κοινότητα κινδύνων είναι πρόθυμοι, με πλήρη πληροφόρηση για τις ενδεχόμενες ζημιές, να πληρώσουν ασφάλιστρα που είναι τουλάχιστον ίσα με την προσδοκώμενη ζημία ανά ασφαλισμένο. (Είναι διαφορετικό ένα άτομο να υφίσταται ζημία 50.000 ευρώ και διαφορετικό κάθε ένα από 50.000 άτομα να υφίσταται ζημία 1 ευρώ). Από το άλλο μέρος, αν δεν υπάρχει δυνατότητα ασφάλισης, μπορεί να χρειασθεί συμψηφισμός πρωτογενούς και δευτερογενούς κόστους: αύξηση του κόστους των ζημιών είναι δυνατόν να υπερκαλύπτεται από τη μείωση του κόστους των κινδύνων.

Δευτερογενές κόστος εμφανίζεται στην περίπτωση αποτροφής του κινδύνου με αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης για ασφάλεια. Αναδιανομή (μετακίνηση) των κινδύνων αυξάνει τη συνολική ευημερία (κριτήριο Kaldor-Hicks¹⁸), αν εκείνος από τον οποίο αφαιρείται ο κίνδυνος αξιολογεί την αύξηση της ασφάλειάς του υψηλότερα από όσο αξιολογεί ο αναδεχόμενος τον κίνδυνο της μείωσης της δικής του ασφάλειας.

Γενικότερα, ο βαθμός αποτροφής του κινδύνου και αντίστοιχα η ένταση της ζήτησης για ασφάλεια μετρώνται με το ισοδύναμο ασφαλείας του προσδοκώμενου εισοδήματος ή του προσδοκώμενου κόστους από μία δραστηριότητα. Σε περίπτωση ουδετερότητας προς τον κίνδυνο το ισοδύναμο της ασφαλείας είναι ίσο με την τιμή προσδοκίας του αντίστοιχου μεγέθους, που σημαίνει το βέβαιο μέγεθος αξιολογείται όσο ακριβώς είναι το προσδοκώμενο. Τέλος σε περίπτωση αποτροφής του κινδύνου προτιμάται χαμηλότερο βέβαιο εισόδημα από υψηλότερο αβέβαιο ή υψηλότερο βέβαιο κόστος από χαμηλότερο αβέβαιο.

17. Πέτρος Α. Γέμος: *Οικονομία και Δίκαιο Β΄ μέρος*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα 2001 (σελ.215-219) και Guido Calabresi, *The Costs of Accidents: A Legal and Economic Analysis*, New Haven: Yale University Press, 1970.

18. Σύμφωνα με το κριτήριο Kaldor – Hicks μια κατάσταση είναι αξιολογικά ανώτερη αν οι κερδισμένοι μπορούν να αποζημιώσουν τους χαμένους (χωρίς να χρειάζεται πρακτικά να το κάνουν) και ακόμα να έχουν καθαρή αύξηση στην ευημερία τους. (Βλ. Γέμος, *ένθ. αν. σελ.50*).

Επομένως, για τη μείωση του δευτερογενούς κόστους ενδείκνυται η ασφάλιση του φορέα κατά του ατυχήματος, η οποία ενδεχομένως όμως αυξάνει το πρωτογενές κόστος.

Το Τριτογενές κόστος καλύπτει τη δέσμευση παραγωγικών πόρων για την επιβολή του δικαίου και την διεκπεραίωση των διαδικαστικών νομικών πράξεων (δικαστικά έξοδα για την εφαρμογή του δικαίου των αδικοπραξιών, όπως, π.χ. έξοδα για τον υπολογισμό της ζημίας, έξοδα δικηγόρου, κ.ά.) Γενικά το τριτογενές κόστος περιλαμβάνει τον κόπο και το χρόνο που συνδέεται με την άσκηση αγωγής αποζημίωσης και απονομής δικαιοσύνης.

Το δίκαιο των αδικοπραξιών¹⁹ επιδιώκει να μειώσει σε ένα κοινωνικά άριστο επίπεδο το πρωτογενές, δευτερογενές και τριτογενές κόστος των ατυχημάτων. Η ελαχιστοποίηση του πρωτογενούς κόστους (ζημία + κόστος αποτροπής της) πρέπει συνελώς να συμπληρωθεί με ελαχιστοποίηση του δευτερογενούς (άριστη κατανομή κινδύνων) και του τριτογενούς κόστους (διοικητικού κόστους).

Στην πραγματικότητα για να προσδιοριστεί το κόστος κατανομής των ζημιών στους μετέχοντες σε μία ζημιόγωνα δραστηριότητα πρέπει εντοπισθούν οι δράστες και να ρυθμισθούν δικαστικά οι διαφορές. Η συστηματική απόκλιση των αδικοπρακτικών ζημιών από το πραγματικό τους ύψος αλλοιώνει τα κίνητρα που δημιουργούν οι κανόνες αστικής ευθύνης, όπως είναι ευθύνη από υπαιτιότητα και ευθύνη από διακινδύνευση. Σε αυτές τις περιπτώσεις η προσφυγή σε κοινωνικά πρότυπα που είναι αποτέλεσμα διαδικασίας μάθησης και προσαρμογής είναι καλό υποκατάστατο του ακριβούς κατά περίπτωση υπολογισμού της αμέλειας σύμφωνα με τον κανόνα Hand που θα αναλυθεί κατωτέρω.

Πα να υπάρξει αριστοποίηση του τριτογενούς κόστους, θα πρέπει να γίνει στάθμιση του ύψους της δέσμευσης παραγωγικών συντελεστών για την επιδίκαση των ζημιών έναντι των μειονεκτημάτων που προκύπτουν από τη μη άσκηση αγωγών λόγω υψηλών δικαστικών εξόδων, την κακή εκτίμηση των ζημιών ή τον μη εντοπισμό των υπεύθυνων των αδικοπρακτικών ενεργειών. Και εδώ μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας συνεπάγεται ελαχιστοποίηση του αθροίσματος του κόστους της δικαστικής ρύθμισης των ζημιών και του κόστους υποτίμησης του ύψους των ζημιών²⁰.

Συστηματική υποτίμηση του ύψους της ζημίας γίνεται για δύο λόγους: α) μη προσφυγή στα δικαστήρια είτε διότι δεν έγινε αντιληπτό ότι η ζημία ήταν αποτέλεσμα πράξης τρίτων είτε διότι προσφυγή στα δικαστήρια συνεπάγεται υψηλότερο κόστος από τα αναμενόμενα οφέλη, β) επιδίκαση χαμηλότερης αποζημίωσης από το ύψος της πραγματικής ζημίας.

Αν τεθεί ως στόχος η μείωση του τριτογενούς κόστους (π.χ. με την καθιέρωση ενός καθοριστού μη ευθύνης), τότε πρέπει να αυξηθεί το πρωτογενές κόστος. Το ίδιο συμβαίνει αν τεθεί ως στόχος και η μείωση του δευτερογενούς κόστους.

Αν ως προτεραιότητα τεθεί ο **στόχος της μείωσης του πρωτογενούς κόστους, δηλαδή των ιδιωτικών δαπανών που προκύπτουν από την ενδεχόμενη βλάβη** απαραίτητη είναι

19. Κατά τον Α.Κ. αδικοπράξια είναι η πρόκληση από ένα πρόσωπο σε άλλο ζημία με παράνομη και υπαίτια πράξη του πρώτου. Προϋποθέσεις για αποζημίωση για την προκληθείσα ζημία αποτελούν οι 1. Παράνομη συμπεριφορά (αποδοκιμάζεται από την έννομη τάξη), 2. Υπαιτιότητα (ψυχική σιάση του δράστη), 3. Ζημία (βλάβη στα υλικά ή άυλα αγαθά), 4. Αιτώδης συνάφεια (μεταξύ νόμιμου λόγου ευθύνης και της ζημίας). Αν η ευθύνη είναι αντικειμενική αρκεί η πράξη, η ζημία και η αιτώδης συνάφεια.

20. Βλ. Γέμο, *ένθ. αν. σελ. 218*.

η λήψη **μέτρων αποτροπής** του ατυχήματος, τα οποία επίσης κοστίζουν. Πολλές φορές μάλιστα το κόστος αποτροπής του ατυχήματος είναι μεγαλύτερο από το κόστος που προκαλεί το ίδιο το ατύχημα. Ο στόχος της οικονομικής αποτελεσματικότητας αφορά την ελαχιστοποίηση του **συνολικού κόστους** (κόστος ατυχήματος + κόστος αποτροπής).²¹

Επομένως το *Αποτελεσματικό Επίπεδο Ατυχημάτων*, δηλαδή αυτό που θα ελαχιστοποιήσει το συνολικό κόστος, μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι εκείνο όπου το

$$\text{οριακό κόστος αποτροπής} = \text{οριακό όφελος από αποτροπή.}$$

Δηλαδή, **μέτρα αποτροπής της ζημίας** πρέπει να λαμβάνονται έως το σημείο στο οποίο η δαπάνη για τη λήψη μιας επιπλέον μονάδας από τα μέτρα αποτροπής να μην υπερβαίνει από το ύψος του ποσού που εξοικονομείται από τη μείωση της ζημίας που επιφέρει. Άρα, τα επί πλέον μέτρα αποτροπής που θα ληφθούν θα πρέπει να μειώνουν τη ζημία κατά μέγεθος μεγαλύτερο ή ίσο από το κόστος τους.

Αντίστοιχα καθορίζεται και το *Αποτελεσματικό Επίπεδο Δραστηριότητας*: Μια επιπλέον μονάδα δραστηριότητας πρέπει να επιχειρείται όταν το όφελος από αυτή υπερβαίνει το κόστος της.

Πώς επιτυγχάνεται αυτό; Με την υποχρέωση καταβολής αποζημίωσης, δηλαδή με το να αναλαμβάνει το κόστος των ατυχημάτων ο δράστης. Σύμφωνα με την κανονιστική εκδοχή του θεωρήματος Coase, το κόστος του ατυχήματος αναλαμβάνεται από εκείνο το μέρος που είναι στην καλύτερη θέση για να αποφύγει ή να ελαχιστοποιήσει τη ζημία, δηλαδή τον υπαίτιο.

Το ερώτημα όμως που ανακύπτει είναι : Πως ορίζεται ο υπαίτιος και ποιο είναι το μέγεθος της ευθύνης που έχει;

Σημαντικό ρόλο παίζει η **προβλεψιμότητα της ζημίας**. Αν ο δράστης δεν ήταν δυνατόν να προβλέψει το είδος της ζημίας που προκλήθηκε, τότε δεν θα μπορούσε να είχε λάβει μέτρα για την αποτροπή της. Γι' αυτό δεν έχει νόημα, από πλευράς οικονομικής ανάλυσης του δικαίου να υποχρεούται σε αποζημίωση για αυτή. (Διαφορετικό είναι το ζήτημα όταν ο δράστης μπορούσε να προβλέψει το είδος της ζημίας αλλά όχι την ακριβή της έκταση). Γι αυτό το θέμα σε συγκεκριμένη περίπτωση έχει γίνει χρήση της σχέσης που ο δικαστής **Learned Hand** διατύπωσε κατά την εκδίκαση υπόθεσης και έμεινε γνωστή ως **Κανόνας ή formula Learned Hand**. Η σχέση αυτή συσχετίζει το αναμενόμενο κόστος της βλάβης με το κόστος αποτροπής της ζημίας. Σύμφωνα λοιπόν με τον κανόνα Learned Hand, αμέλεια υπάρχει αν οι δαπάνες (το κόστος) που γίνονται για την αποτροπή της ζημιάς είναι μικρότερες από το προσδοκώμενο χρηματικό όφελος που προκύπτει από την αποφυγή της ζημιάς.

Learned Hand formula: $pL > B$

όπου,

p = πιθανότητα πρόκλησης της ζημιάς

L = το μέγεθος της ζημιάς

B = δαπάνες (κόστος) για την αποτροπή της ζημιάς

PL = αναμενόμενο κόστος της βλάβης / ζημιάς

²¹ Αριστείδης Χατζής, *Δίκαιο και Οικονομικά, (Πανεπιστημιακές Σημειώσεις)* Αθήνα Τμήμα Νομικών Επιστημών, ΕΚΠΑ, 2007, Κεφ. 5 'Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου των Αδικοπραξιών' (σε συνεργασία με την Ελένη Ζερβογιάννη).

Με άλλα λόγια ο υπαίτιος θα μπορούσε να είχε αποφύγει τη ζημιά και να είχε επιτύχει το 'άριστο' επίπεδο επιμέλειας αν οι δαπάνες (το κόστος) που θα κατέβαλε για την αποτροπή του ατυχήματος ισούνταν με το αναμενόμενο όφελος (κόστος) από την μη πρόκληση της βλάβης²².

5. Επίλογος

Η προηγούμενη ανάλυση έθεσε ορισμένα σημαντικά κατά τη γνώμη μας θέματα που αφορούν την αντιμετώπιση των ιατρικών λαθών ειδικότερα και των αδικοπραξιών γενικότερα κατά την απανομή της δικαιοσύνης και την επιδίκαση αποζημιώσεων. Εν πρώτοις, θα πρέπει να αναπτυχθεί ένας μηχανισμός μέτρησης του κόστους και της αξίας ώστε να μπορεί να καθορίζει ποια συμπεριφορά είναι αποτελεσματική [αποκαλυπτόμενες προτιμήσεις στην αγορά (revealed preferences on the market) έναντι των εκτιμήσεων των δικαστηρίων]. Ασφαλώς ο πρώτος μηχανισμός είναι προτιμότερος του δευτέρου και θεωρούμε ότι η οικονομική ανάλυση του δικαίου μπορεί να προσφέρει προς αυτή την κατεύθυνση. Με αυτό υπονοούμε ότι η οικονομική ανάλυση πρέπει πλέον να εισχωρήσει στις δικαστικές αίθουσες και, ακόμα σημαντικότερο, να περιλαμβάνεται μέσα στα δικαστικά μοντέλα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Calabresi, Guido: *The Costs of Accidents: A Legal and Economic Analysis*, New Haven: Yale University Press, 1970.

Γέμτος Πέτρος: *Οικονομία και Δίκαιο*, Β' μέρος, Εκδόσεις Αντ.Σάκκουλα, Αθήνα 2001

Hatzis, Aris: *Law and Economics in Greece*, in Boudewijn Bouckaert and Gerrit De Geest, (eds.) *Encyclopedia of Law and Economics. The History and Methodology of Law and Economics*, Vol.I, Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2000,

Shavell, Steven: *Economic Analysis of Accident Law*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts; London, England 1987

Shaw, R. W.: *Punitive Damages in Medical Malpractice: An Economic Evaluation*, *North Carolina Law Review* Vol. 81, 2003,

Χατζής, Αριστείδης *Δίκαιο και Οικονομικά*, (Πανεπιστημιακές Σημειώσεις) Τμήμα Νομικών Επιστημών, ΕΚΠΑ, , Κεφ. 5 'Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου των Αδικοπραξιών' (σε συνεργασία με την Ελένη Ζερβογιάννη) Αθήνα, 2007.

22. Βλ. Γέμιο, ενθ. αν. σελ. 221.

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισθ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

Δρ **Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ**

Εντετ. Διδασκ. Μεταπτ.
Προγγ. Χαροκοπίου
Πανεπιστημίου

**ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ
ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ
ΣΕ ΧΩΡΕΣ
ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ
ΑΛΒΑΝΙΑ, ΒΟΣΝΙΑ,
ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ,
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ,
ΚΡΟΑΤΙΑ, Π.Γ.Δ.Μ.,
ΣΕΡΒΙΑ-
ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ,
ΡΟΥΜΑΝΙΑ
ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΣΧΕΔΙΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ
ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ**

Αθήνα
Μάρτιος 2005

Organic and conventional farming.

Case study: Sweet corn

By Dr **Sissy EFTHYMIADOU**

Agriculturalist, Civil Engineer, MSc, MBA

Environmental factors such as light radiation (Del Pozo *et al.*, 1991; Fasheun and Dennett, 1982, for beans), temperature and water, and agronomic practices such as tillage (Bilalis *et al.*, 2000), plant density (Del Pozo and Dennett, 1999, for *Vicia faba*) and timing of nitrogen fertilization (Paolini *et al.*, 1999, for sugar beet) can produce significant differences in plant and weed growth, which are greater than that expressed due to genetic differences. Soil organic matter content is also a very important factor for plant growth, since it improves soil physical properties and is essential for sustainable productivity particularly in semi-arid regions where its input in soil is very low. A number of studies have indicated that organic matter, due to its low bulk density, has the ability to increase soil aggregate stability and consequently to result in lower soil bulk density, higher soil porosity and infiltration rate, and increase of soil water content at field capacity. However, its influence on the previously mentioned soil physicochemical properties depends upon the amount, type and origin of the added organic materials.

During the 90s, the rising environmental and health concerns have promoted an interest in organic production systems (Ernst *et al.*, 1998; Mawapanga and Debertin, 1996). The key issues for future development of the organic sector are centered on farm diversification, agro ecological self-sufficiency, and agronomic practices that permit organic farm management (Lyngbaek *et al.*, 2001; Massoni, 2002). There is a contradiction between the past century's gains in the human condition and life expectancy and the widespread belief that the modern technology and science, especially in agriculture, are uniquely life threatening (Gregory, 2001).

The European Commission recently announced that it plans to target future farming subsidies at smaller, less intensive farms. The aim is to get farmers to return to more traditional, less environmentally damaging practices (Afusoiae *et al.*, 1996, for vegetables; Almeida *et al.*, 1984; Berentsen *et al.*, 1998, for biological dairy farming). Many agricultural systems characterized as traditional ways of life can be considered as a hidden source of organic food production (Rist *et al.*, 2000). Although much research has been undertaken on the subject of best practice on organic farms, it is clear that this research must be ongoing (I.V.J., 2001; Cordon *et al.*, 2000; Wuest *et al.*, 1999,).

Many scientists study the future of conventional and organic agriculture and much research has been carried out with regard to production capacity, environment and profitability (Hanackova *et al.*, 1995; Meynard *et al.*, 2002; Mosier *et al.*, 2002; Taverdet, 1998; Harborn, 1988). Conventional farming achieves the production and profitability

goals as well as the goal of less nitrogen pollution, but not the goals for landscape management, biodiversity and reduced pesticide use. Organic farming achieves these latter three goals, but not the goals for reduced nitrogen pollution and increased production capacity (Kumm, 2001; Sanna, 1997; Stobbelaar, 2000; Follett *et al.*, 2001). An experiment conducted in Denmark indicated that the average nitrate N content in soil samples from organic farms was similar to that in samples from conventional farms using manure, but greater than that in conventional farms where inorganic nitrogen fertilizers were used (Kristensen *et al.*, 1994; Nazaryuk *et al.*, 2002). It has also been claimed that organic farming systems are less efficient for nitrogen use (Eneji *et al.*, 2002). This is because nitrogen mineralization from manure treated soils is very low, and this means that in the short term their N effect on crop production is low and consequently poses greater health risks but only produces half the yields of conventional farming systems (Eneji *et al.*, 2002; Shukla *et al.*, 1998). Nevertheless, organic farming became one of the fastest growing segments of US and European agriculture during the 1990s because it had higher soil quality and potentially lower negative environmental impact than the conventional system (Reganold *et al.*, 2001; Dalgaard *et al.*, 2001; Mengel and Pilbeam, 1992; Norris and Shabman, 1992).

Other researchers found that organic farming practices have a significantly reduced nitrogen load and improve the overall condition of the soil (Miettinen *et al.*, 1997; Muchova and Jaska, 1996, for wheat; Hamouz *et al.*, 1999, for potato). An increase in the area of organic farming would improve the total environmental and resource use performance of agriculture; hence the support of organic farming can be a useful part of the agri-environmental policy tool-box (Stolze *et al.*, 2000; Rembalkowska, 1998; Njoka and Mochoge, 1997, for coffee; Reptsstad and Eltun, 1997; Rejesus and Hornbaker, 1999).

As regards gas emissions (CO₂, CH₄), Flessa *et al.*, 2002, reported that the conversion from conventional to organic farming will lead to reduced emissions per hectare, but yield-related emissions will not be reduced (Kimpfe, 1999). However the contribution of synthetic fertilizers to the greenhouse effect and to the depletion of the ozone layer is relatively small (Heijndermans, 1991; Dalberg *et al.*, 2000).

Research carried out in Germany and the Netherlands indicated that organic farming could be used as an alternative to reduce water pollution and to enforce restrictive regulations on conventional farming systems (Heissenhuber, 1992; Werff and Meulenbroek, 1992; Berg *et al.*, 1997; Berg *et al.*, 2000; Yagi and Hosen, 2002). However, a rough estimate of the environmental impact of ecological farming compared with that of conventional farming showed that organic farming emits slightly less ammonia to the atmosphere, but more nitrogen to the water (Szoegge *et al.*, 2001).

Regarding the yields, the opinions between scientists differ. Some of them claim that yield reductions of organic agriculture systems relative to conventional agriculture average 10-15%, however these are generally compensated for by lower input costs and higher gross margins (Lotter, 2003). Others claim that the yield reduction in organic farming compared to that in conventional farming ranges from 10 to 80% (Oerke *et al.*, 1994; NCFAP, 2003; Curuk *et al.*, 2004; Hanegraaf *et al.*, 1998).

• Organic farming in Greece

Organic farming is a form of agriculture which excludes the use of synthetic fertilizers and pesticides, plant growth regulators, livestock feed additives, and genetically modified organisms. As far as possible, organic farmers rely on crop rotation, green manure, compost, biological pest control, and mechanical cultivation to maintain soil productivity

and control pests. Organic farming is often contrasted with conventional chemical farming. Organic agriculture can be considered a subset of sustainable agriculture, the difference being that organic implies certification in accordance with legal standards. Organic methods are studied in the field of agroecology.

Since 1990 the market for organic products has grown at a rapid pace, averaging 20-25 percent per year, and this has driven a similar increase in organically managed farmland. Approximately 306,000 square kilometres (30.6 million hectares) worldwide are now farmed organically. In addition, as of 2005 organic wild products are farmed on approximately 62 million hectares (IFOAM 2007:10).

Organic agricultural methods are internationally regulated and legally enforced by many nations, based in large part on the standards set by the International Federation of Organic Agriculture Movements, an international umbrella organization for organic organizations established in 1972. The overarching goal of organic farming is defined as follows:

“The role of organic agriculture, whether in farming, processing, distribution, or consumption, is to sustain and enhance the health of ecosystems and organisms from the smallest in the soil to human beings.”

For the last decade organic farming is also expanding in Greece. Greece has been an agricultural country with great history in farming. Nowadays, the cultivated land under the organic farming practice is expanding. The rising environmental and health concerns have promoted an interest in organic production systems and a new market in Greece has opened. This market under the title: “Healthy eating and living” is attracting more and more customers, increasing the demand on organically grown products.

• **Overview of an organic production system**

Organic agriculture employs a combination of the best methods of traditional agriculture and modern technology. Present-day organic growers use tried and tested practices such as crop rotation, growing a diversity of crops, planting cover crops, and adding organic matter to the soil. At the time, most organic production systems include use of modern equipment, improved cultivars, and new technologies such as drip-irrigation and plastic mulch.

In contrast to “conventional agriculture”, organic farming relies on preventive rather than corrective practices. Instead of depending on synthetic insecticides, fungicides, and herbicides for pest control, organic growers employ an Integrated Pest Management (IPM) approach and use beneficial insects and biological products such as *Bacillus thuringiensis* (Bt). Rather than amending the soil with synthetically derived fertilizers, organic growers build soil fertility by using natural products such as cover crops, manure, and compost. A successful organic system provides a grower with an income adequate to maintain a good standard of living by producing an abundance of high-quality food, while at the same time nurturing the soil, protecting the environment and ensuring that the land will be healthy and productive for generations to come.

• **Organic Certification**

The organic industry uses standards to verify that foods labeled “certified organic” are produced without the use of synthetic fertilizers or pesticides. To be certified organic, land must not be treated with any prohibited substances for 3 years. During that 3-year period, a farm is considered transitional. In addition, a grower must have and follow an ecological soil management program.

• Soil Management and Fertility

Soil management is a key factor for organic agriculture. For example the cultivation of sweet corn: Sweet corn grows best in a well-drained soil. In choosing a site for corn production, heavy clay soils with poor drainage and areas subject to flooding should be avoided. Dry, sandy sites should only be used if irrigation is available.

Sweet corn is a fairly heavy feeder, and proper soil fertility is critical for high yields and good growth (Fernandez Santos *et al.*, 1992). Once stunted by lack of nutrients, sweet corn may never fully recover.

Nitrogen deficiency is fairly common in sweet corn, particularly in cold, wet soils; flooded soils; or dry, sandy soils. Nitrogen deficiency in young plants causes the whole plant to be pale with spindly stalks and yellow leaf tips. In older plants, nitrogen stress is often expressed by shriveling of tip kernels.

Phosphorus-deficient plants are usually dark green with reddish-purple leaf tips and margins. At low pH or in sandy soils, magnesium deficiency may occur. Magnesium deficiency in corn appears as yellow to white striping between veins of leaves. Older leaves become reddish-purple and leaf tips may die.

Many local growers use poultry litter or commercially available poultry-litter based products. Natural sources for micronutrients include rock phosphate, greensand marl, and limestone rock. Adding organic matter such as feedlot manure and compost to the soil increases the level of nutrients, improves soil microbial activity, and increases water-holding and nutrient-holding capacity (Hazard, 1994, for sweet corn). Organic matter also improves the physical condition of the soil for cultivation and improves soil structure so the surface of the soil does not crust. Any soil can be improved through the addition of organic matter. A vast array of organic materials are available in south eastern Greece including manures from poultry and livestock operations, wood by-products from mills, and crop residues from a wide variety of farming operations. All of these materials may be used fresh or composted. Cover crops are also an important, inexpensive way to add organic matter to the soil, and much of sweet corn's N needs can be met via cover cropping.

• Cover Cropping Systems

Most organic sweet corn growers use cover crops to increase organic matter, improve soil tilth, and reduce erosion. Legumes, such as hairy vetch, clover and alfalfa, fix nitrogen from the atmosphere and can supply N. To ensure the nitrogen-fixing capabilities of the legume, a grower should inoculate the legumes with the proper bacteria before seeding. Grasses, such as wheat and rye, produce large amounts of biomass and develop long roots which can bring nitrogen up from deep within the soil.

In most low-till or no till systems, the cover crop is sown in the autumn, killed in the spring, and left on the surface of the soil as a mulch. For an organic grower, the options for killing the cover crop include mowing or undercutting. In a no-till system, the crop is planted through the cover crop. In a low-till system, a narrow strip is cultivated for planting the crop seed or transplant.

Growing a cover crop as a living mulch between rows of corn is an alternative to conventional cultivation and fertilization. A perennial living mulch provides a year-round groundcover which protects against erosion and soil compaction. Growing the corn in narrow rows with wide mulch strips improves access to the corn and facilitates mechanical control for the mulch crop. Even under very wet conditions, with a living mulch in place a grower can still move equipment through the field. A living mulch increases soil nitrogen

availability and reduces annual weed populations. Legumes, such as alfalfa, clover and hairy vetch, add fixed nitrogen and organic matter to the soil. To avoid competition with the corn, a living mulch may need to be suppressed or controlled by mowing or light tilling during the growing season.

Grubinger and Minotti (1990) in New York tested white clover as a living mulch for sweet corn. The clover was broadcast seeded in late April. In early June, a wheel-hoe (a hoe blade on the wheeled frame) was used to open 15-inch strips for sowing the corn. They found the most effective means of clover suppression was partial rototilling with a multivator (multiple-row unit rototiller) when the clover was well established, about 2 weeks after corn emergence. As long as a strip of clover roots passed intact between the tiller tines, regrowth of the clover was extensive providing an effective, yet non-competitive, living mulch. Corn yields were reduced when the clover was mowed rather than tilled. Conversely, in an Oregon study by Fischer and Burrill (1993), mowing the clover did not seriously reduce sweet corn yields. A grower might want to experiment with both methods in this region. An interesting side note from the Oregon study was that when corn smut was present, corn grown with suppressed clover suffered less damage than clean, cultivated corn. Growers should note that a living mulch system for vegetables can be risky if irrigation is not available, because the mulch may out-compete the cash crop for limited soil moisture.

A living mulch system can be difficult to manage. Some problems that may be encountered include increased numbers of rodents and slugs, as well as cooler soils, which may slow germination. According to Burrill *et al.* (1987, for sweet corn), the most predictable and least complex system to start with involves annual seeding of clover after the corn is well established. The clover then has no chance to compete with the corn and makes most of its growth after the corn is harvested. The clover then protects the soil during the winter and grows in the following spring. The clover can then be disked under and another crop planted.

• **Crop Rotations and Intercropping**

Crop rotation is the single most important practice in an organic vegetable production system. Crop rotation is the practice of following one annual crop with another crop that is as different from the first crop as possible in terms of nutrient needs, rooting patterns, disease and insect pests, and growth habit. Many growers have detailed, complicated crop-rotation plans that range from 3 to 7 years before the same crop is replanted on a plot of land. For example, sweet corn may be planted in a 3-year rotation with pumpkins and beans.

Soils deteriorate because of erosion, continuous cropping, deep ploughing, and compaction, Rotating fields with soil-improving crops maintains long-term soil fertility. According to Coleman (1995) a well-thought-out crop rotation is worth 75% of everything else that might be done, including fertilization, tillage, and pest control. Diversity is the key to stability in a biological system.

Intercropping is the practice of planting several crops together in one area. Increasing diversity of crops and reducing the amount of land in a monoculture discourages many pests. To conserve space sweet corn is often planted at the same time in a field with vine crops, such as cucumbers, pumpkins, and muskmelons. The vines can be trained to grow between the corn plants. An alternative to intercropping within the same field is strip-cropping. In this system, two or three different crops are grown in strips, commonly 2 to 6 rows wide (Coleman, 1995).

Το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κ.Π.Ε.

Του Καθηγητού κ. Π.Β. ΤΣΙΡΗ
Πρύτανη του Παντείου Π.Κ.Π.Ε.

Το Πάντειο Πανεπιστήμιο, που ήδη συμπλήρωσε 80 χρόνια ζωής, τιμά¹ σήμερα τον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας κ. Γεώργιο Παναγιωτόπουλο με την αναγόρευσή του σε Επίτιμο Διδάκτορα Δικαίου του Γενικού Τμήματος Δικαίου. Στο πρόσωπο του κ. Παναγιωτόπουλου τιμά έναν διακεκριμένο δικαστικό λειτουργό της διοικητικής δικαιοσύνης, έναν γνήσιο εκφραστή του κράτους δικαίου, της αρχής της νομιμότητας της διοίκησης. Ο Γ. Παναγιωτόπουλος με σπουδές στο δίκαιο ξεκίνησε την επαγγελματική του πορεία ως βοηθός στην τότε Β' έδρα του Διοικητικού Δικαίου στην Πάντειο Ανωτάτη Σχολή τον Απρίλιο του 1970 και στη συνέχεια εισήλθε ως εισηγητής στο Συμβούλιο της Επικρατείας για να γίνει σε 28 χρόνια ευδόκιμη σταδιοδρομία Πρόεδρος αυτού. Γενικός Διευθυντής της Εθνικής Σχολής Δικαστών κατά τη διετία 2004-05, μέλος πολλών νομοπαρασκευαστικών επιτροπών, αγωνίστηκε με πάθος για την απλούστευση της νομοθεσίας, ένα κομβικό σημείο του σύγχρονου κράτους δικαίου. Παις υπηρεσίες του αυτές τιμήθηκε με το Οφφίκιο του Άρχοντος Δικαιοφύλακος της Μητρος Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας από την Α.Θ.Π. τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίο, ενώ πρόσφατα του απονεμήθηκε και ο Μεγαλόσταυρος του Τάγματος του Φοίνικα.

Ένα από τα βασικά κεφάλαια του διοικητικού δικαίου που έχουν απασχολήσει έντονα τον τιμώμενο σήμερα Πρόεδρο του ΣτΕ είναι και αυτό της αστικής ευθύνης του Δημοσίου και ιδιαίτερα σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος: φυσικού, οικιστικού και πολιτιστικού. Είναι γνωστή εξ άλλου η ευαισθησία του Συμβουλίου της Επικρατείας στον τομέα αυτό και η συνεισφορά του στη συνταγματική κατοχύρωση της αρχής της αειφορίας στα πλαίσια του άρθρ. 24 παρ. 1 του Συντάγματος. Με την αναθέωση του 2001 η προστασία του περιβάλλοντος ορίζεται όχι μόνον ως κρατική υποχρέωση αλλά και ως δικαίωμα του καθενός που αποκτά πλέον και ρητά την υπόσταση συνταγματικού δικαιώματος εναρμονιζόμενη με αυτόν τον τρόπο με τη διεθνώς παρατηρούμενη τάση για τη συνταγματική κατοχύ-

1. 10 Απριλίου 2008.

ρωση των περιβαλλοντικών αγαθών ως θεμελιωδών δικαιωμάτων. Βασικό μέλημα του συνταγματικού νομοθέτη αποτέλεσε η ενίσχυση του δικαιώματος στην προστασία και απόλαυση του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και του δικαιώματος στη διασφάλιση και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής που συγκεκριμενοποιήθηκε με τη συνταγματοποίηση της αρχής της αειφορίας. Η ρητή αυτή προσθήκη υπαγορεύθηκε από την πολυετή και πλούσια σχετική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, κυρίως μετά το 1993, το οποίο και είχε συναγάγει ερμηνευτικά την αρχή αυτή. Από την επισκόπηση της σύγχρονης νομολογίας του ΣτΕ προκύπτει ότι οι περιορισμοί που επιβάλλονται στο δικαίωμα της ατομικής ιδιοκτησίας είναι θεμιτοί, με αποτέλεσμα να μην τίθεται ζήτημα αστικής ευθύνης του Δημοσίου, όταν επιβάλλονται για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και δικαιολογούνται από την αρχή της αναλογικότητας σε αντίθεση με την παραβίαση αρχών και κανόνων του οικιστικού περιβάλλοντος, που γεννούν υποχρέωση αποζημίωσης του διοικουμένου με βάση τα άρθρα 105 και 106 του ΕισΝΑΚ.

Είναι γνωστή η στενή σχέση του Παντείου Πανεπιστημίου και του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου. Στην Πάντειο Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών θήτευσαν ο πρώην Πρόεδρος του ΣτΕ και πρώτος Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας Μιχ. Στασινόπουλος και ο τότε Αντιπρόεδρος του ΣτΕ Γ. Παπαχατζής, οι οποίοι διαμόρφωσαν το σύγχρονο διοικητικό δίκαιο στη χώρα μας. Είναι δε καθοριστική η συμβολή τους στα ελληνικά γράμματα γενικότερα. Μετέφεραν τη γόνιμη θεωρητική τους σκέψη στις αίθουσες του Συμβουλίου της Επικρατείας και τα συγγράμματά τους εξακολουθούν ακόμη και σήμερα να αποτελούν βασική αναφορά για όλους τους ασχολούμενους με το διοικητικό, αλλά και με το δημόσιο δίκαιο γενικότερα. Από το 1976 αρχικά στην Πάντειο Σχολή και στη συνέχεια στο Πάντειο Πανεπιστήμιο λειτούργησε το Σεμινάριο Διοικητικού Δικαίου Μιχ. Στασινόπουλου, το οποίο παρακολούθησαν πολλοί από τους σήμερα παρευρισκόμενους στην αίθουσα αυτή. Ελπίζω κάποια στιγμή να επανέλθει στον φυσικό του χώρο. Είναι επομένως ιδιαίτερα ευτυχής η απόφαση του Γενικού Τμήματος Δικαίου να τιμήσει τον σημερινό Πρόεδρο του ΣτΕ απονέμοντάς του τον τίτλο του Επίτιμου Διδάκτορα. Αποτελεί θα έλεγα έμπρακτη απόδειξη της στενής σχέσης, που υπάρχει μεταξύ του Παντείου Πανεπιστημίου και του ΣτΕ, μεταξύ θεωρίας και πράξης στον χώρο του διοικητικού δικαίου. Και είναι ιδιαίτερα τιμητική και σημαντική για το Πανεπιστήμιό μας η αναγόρευση αυτή και η τυπική επανένταξη του Προέδρου του ΣτΕ στους κόλπους του γιατί ο Γεώργιος Παναγιωτόπουλος ουδέποτε έκρυψε την αγάπη του για το Ίδρυμα, όπως αποδεικνύεται από την άμεση ανταπόκρισή του να απευθύνει χαιρετισμό με την ευκαιρία του εορτασμού των 80 ετών λειτουργίας του Πανεπιστημίου.

Κύριε Πρόεδρε, η έλευσή σας στο Ίδρυμά μας μας περιποιεί χαρά και τιμή γιατί πιστεύουμε, ότι στο πρόσωπό σας έχουμε βρει έναν εκλεκτό και καλό φίλο.

ΕΠΑΙΝΟΣ

Του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας κ. Γεωργίου ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

Του Καθηγητού κ. Θεοδ. ΤΖΩΝΟΥ

Ο Γεώργιος Παναγιωτόπουλος γεννήθηκε στην Αθήνα το 1944. Μετά το πέρας των σπουδών του στο Πειραματικό Γυμνάσιο Αθηνών, εισήλθε στη Νομική Σχολή Αθηνών από την οποία απεφοίτησε το έτος 1969. Διορίστηκε Δικηγόρος Αθηνών, και στη συνέχεια, τον Απρίλιο του 1970, διορίστηκε Βοηθός στη Β΄ Έδρα του Διοικητικού Δικαίου στην τότε Πάντειο Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών, ιδιότητα η οποία τον συνέδεσε έκτοτε με το Πανεπιστήμιό μας.

Τον Οκτώβριο του ίδιου έτους 1970 επέτυχε στο διαγωνισμό των Εισηγητών του Συμβουλίου της Επικρατείας, του οποίου ανήλθε όλες τις βαθμίδες: Πρόεδρος το 1977, Σύμβουλος το 1988, Αντιπρόεδρος το 2004 και Πρόεδρος το 2005.

Ο τιμώμενος διετέλεσε Μέλος: της Επιτροπής Απλούστευσης της Νομοθεσίας κατά τα έτη 1990-1991, του Διοικητικού Συμβουλίου του Ιδρύματος Στασινοπούλου κατά τα έτη 1991-2001 και της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής για την τροποποίηση του νόμου περί Οργανισμού των Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών κατά τα έτη 2000-2005. Επίσης, διετέλεσε Γενικός Διευθυντής της Εθνικής Σχολής Δικαστών (2004-2005), Αντιπρόεδρος της Εταιρείας Διοικητικών Μελετών (2003-2005) και από το 2005 είναι Πρόεδρος του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου και του Δ.Σ. της Εθνικής Σχολής Δικαστών.

Ο Γεώργιος Παναγιωτόπουλος έχει τιμηθεί με το Οφφίκιο του Άρχοντος Δικαιοφύλακος της Μητρος Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας από τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίο (25-2-2007) και του έχει απονεμηθεί ο τίτλος του Επιτίμου Δημότη Πόρου, από το οικείο Δημοτικό Συμβούλιο (31-3-2007) για την πολύπλευρη προσφορά του στον τόπο καταγωγής των προγόνων του, εκ των οποίων ο παππούς του Ιωάννης Παπαδόπουλος, Βουλευτής Τροιζηνίας, υπήρξε Μέγας ευεργέτης του νησιού και δωρητής του ηρώων και του ρολογιού.

Ακόμη, στις 5 Φεβρουαρίου 2008 του απονεμήθηκε ο Μεγαλόσταυρος του Τάγματος του Φοίνικα από τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Στη μακρά και εξαιρετική δικαστική του σταδιοδρομία ο τιμώμενος υπηρέτησε, στο Α΄ Τμήμα του ΣτΕ ως Πρόεδρος, Σύμβουλος και Αντιπρόεδρος.

Από τις θέσεις αυτές είχε ουσιαστική συμβολή στην έκδοση σημαντικών δικαστικών αποφάσεων, οι οποίες εξεδόθησαν με αντίστοιχες εισηγήσεις του, σημάδεψαν τη Νομο-

λογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου και ευλόγως αποτέλεσαν αντικείμενο σχολιασμού σε έγκριτα νομικά περιοδικά.

Η παρουσίαση όλων αυτών των εξαιρετικών συμβολών του τιμωμένου στη διαμόρφωση της Νομολογίας του ΣτΕ είναι αδύνατη στα πλαίσια της σημερινής τιμητικής εκδηλώσεως. Γι' αυτό θα αναφερθώ επιλεκτικώς σε ορισμένες από αυτές.

1. Σε κατ' αναίρεση δίκη για μη αποκατάσταση υπαλλήλου του ΙΚΑ ετέθησαν ζητήματα ενεργητικής νομοποιήσεως του Ελληνικού Δημοσίου. Εκρίθη ότι νομοποιείται σε άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως μόνον ο Υπουργός, ο οποίος είτε εξέδωσε ή προϋστάται της Αρχής η οποία εξέδωσε τη ζημιόγono διοικητική πράξη, είτε παρέλειψε να εκδώσει αυτός ή η υπαγόμενη σε αυτόν διοικητική αρχή διοικητική πράξη, υπό την πρόσθετη προϋπόθεση ότι ο αυτός Υπουργός ήταν και διάδικος στη δίκη επί της οποίας εξεδόθη η προσβαλλομένη με την αίτηση αναιρέσεως απόφαση (3031/1993).

2. Σε σειρά αναιρετικών επίσης δικών ακρίθησαν, κατά τις αντίστοιχες εισηγήσεις του τιμωμένου, ζητήματα δικαιοδοσίας των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων επί διαφορών εκ της ευθύνης του Ελληνικού Δημοσίου κατά τα άρθ. 105 και 106 του Εισ.Ν.Α.Κ. ό-πως και ζητήματα υποκαταστάσεως στη θέση του ζημωθέντος. Έγινε, ειδικότερα, δεκτό: αφενός ότι ο ασφαλιστής νομοποιείται σε άσκηση αγωγής ενώπιον του αρμοδίου διοικητικού Πρωτοδικείου κατ' υποκατάσταση του αποζημιωθέντος ασφαλισμένου, στις περιπτώσεις που ο τελευταίος έχει αξίωση προς αποζημίωση κατά του Ελληνικού Δημοσίου. Αφετέρου ότι το Ελληνικό Δημόσιο ευθύνεται για κάθε φθορά ή απώλεια εμπορευμάτων αποτιθεμένων υποχρεωτικώς στις τελωνειακές αποθήκες ή τους τελωνειακούς περιβόλους των τελωνειακών αρχών (3584-3585/1997, 312.313/2003).

3. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η απόφαση 3587/1997, εκδοθείσα επί εισηγήσεως του τιμωμένου, η οποία επεξεύτειν την χορήγηση του στεγαστικού επιδόματος των στρατιωτικών και στους αστυνομικούς. Η απόφαση δέχθηκε, ότι οι υπηρεσιακές συνθήκες των τελευταίων είναι παρόμοιες προς εκείνες των στρατιωτικών και ότι ο αποκλεισμός τους από το επίδομα παραβιάζει τη συνταγματική αρχή της ισότητας. Ότι προς άρση της αντισυνταγματικότητας απαιτείται επέκταση της σχετικής ρυθμίσεως και στο στρατιωτικό προσωπικό της Αστυνομίας. Και ότι στοιχειοθετείται ευθύνη του Ελληνικού Δημοσίου προς αποζημίωση κατ' άρθ. 105 Εισ.Ν.Α.Κ. ίση προς το στεγαστικό επίδομα το οποίο θα ελάμβαναν κατά το χρονικό διάστημα κατά το οποίο το αποστέρηθηκαν.

4. Ακόμη, στο πεδίο των επιδομάτων, στην περίπτωση απομακρύνσεως, με παράνομη πράξη της Διοικήσεως, οργάνου από την υπηρεσία του επιβεβαιώθηκε η αξίωση αποζημιώσεως από το Ελληνικό Δημόσιο προς αποκατάσταση της ζημίας που το όργανο υπέστη επειδή δεν εισέπραξε το σύνολο των αποδοχών του. Και διευκρινίσθηκε, κατά την εισήγηση του τιμωμένου, ότι στο σύνολο των αποδοχών αυτών περιλαμβάνονται και τα πάσης φύσεως και μορφής επιδόματα, τα οποία καταβάλλονται κατά την ενεργό υπηρεσία. Ακόμη εκρίθησαν ζητήματα συμψηφισμού και παραγραφής των συναφών απαιτήσεων (2171/2000).

5. Πάντοτε στο πεδίο της αστικής ευθύνης του Δημοσίου, πεδίο επιστημονικής έρευνας ιδιαίτερα προσφιλές στον τιμώμενο, με αφορμή διαφορά από αγωγή αποζημιώσεως, εκρίθη ότι δεν είναι παραδεκτή η προσαγωγή ενώπιον του τακτικού διοικητικού δικαστηρίου μαρτυρικών καταθέσεων, αλλ' ότι εναπόκειται στην κρίση του τακτικού διοικητικού δικαστή να διατάξει, είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν σχετικού αιτήματος ενός των διαδίκων την εξέταση μαρτύρων, μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις (1555/2001 Τμ.Α').

6. Στο αυτό επιστημονικό πεδίο η αστική ευθύνη του Δημοσίου στοιχειοθετείται εφόσον συντρέχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της παράνομης πράξεως, παραλείψεως, υλικής ενέργειας ή παραλείψεως προς υλική ενέργεια και της επελθούσης ζημίας. Η ανάκληση της παράνομης πράξεως ή η έκδοση νέας νόμιμης διασπά τον αιτιώδη σύνδεσμο προς τη ζημία. Εκρίθη όμως με εισήγηση του τιμωμένου, ότι εάν η αρχικώς εκδοθείσα παράνομη πράξη εφαρμόστηκε επί ορισμένο χρονικό διάστημα, δηλαδή μέχρι της εκδόσεως της νεώτερης νόμιμης πράξεως, αίρεται η διάσπαση του αιτιώδους συνδέσμου και εξακολουθεί συντρέχουσα η προϋπόθεση του νόμου για ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ αρχικής παράνομης πράξεως και ζημίας (2277/2003).

7. Στο πεδίο των δημοσίων έργων εκρίθη, ότι αξιώσεις αναδόχου δημοσίου έργου, κατά του κυρίου του έργου, οι οποίες έχουν ως πηγή τη σύμβαση περί εκτελέσεως του έργου, δεν συνιστούν περιπτώσεις αποζημιώσεως κατά τα άρθ. 105 και 106 Εισ.Ν.Α.Κ.

8. Σχετικώς προς τη διαδικασία της αναγκαστικής απαλλοτριώσεως εκρίθη, μετά από εισήγηση του τιμωμένου, ότι η μη συμπερίληψη στον οικείο κτηματολογικό πίνακα εκτάσεως καταληφθείσας διά της απαλλοτριώσεως αποτελεί παρεμπίπτον ζήτημα κατ' άρθ. 3 ΚΔΔ στην κρίση διαφοράς αφορώσης στην αποκατάσταση της συναφούς ζημίας (700/2003).

Ολοκληρώνοντας, την κατ' ανάγκη άκρως επιλεκτική παρουσίαση των συμβολών του στη Νομολογία του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου οφείλω να επισημάνω το αυτονόητο για τους δικαστικούς και ευρύτερα τους νομικούς: τη συμβολή του στη διαμόρφωση της Νομολογίας από τη θέση του Προέδρου του ΣτΕ και του ΑΕΔ. Συμβολή ευρύτερης σημασίας, υπερβαίνουσα τον προφανώς σημαντικό χώρο της Δικαιοσύνης και εκτεινόμενη στο χώρο της Δημόσιας ζωής της Χώρας καθ' ό μέτρο το μεν ΣτΕ αποτελεί το θεματοφύλακα της νομιμότητας, το δε ΑΕΔ τον υπέρτατο κριτή σε ζητήματα συνταγματικότητας στη Χώρα μας.

Ακόμη, πρέπει να τονίσω το επίσης σημαντικό έργο του στην Εθνική Σχολή Δικαστών υπό την ιδιότητα τόσο του Γενικού Διευθυντού όσο και, σήμερα, του Προέδρου του Δ.Σ. και βεβαίως την εν γένει συνεισφορά του στην επιστήμη του Δημοσίου Δικαίου πέραν του πεδίου των δικαστικών του καθηκόντων ειδικότερα από τη θέση του Αντιπροέδρου της Εταιρείας Διοικητικών Μελετών, όπως και στα πλαίσια του Ιδρύματος Διοικητικού Δικαίου Μ. Στασινοπούλου.

Τέλος, όσον αφορά στους δεσμούς του τιμωμένου με το Πάντειο Πανεπιστήμιο εκτείνονται, πέραν της ακαδημαϊκής του παρουσίας ως βοηθού, στην ενεργό συμμετοχή του στις ευρύτερες επιστημονικές εκδηλώσεις του Ιδρύματος, όπως και στην ειδικότερη επιστημονική συνδρομή του προς το ΠΜΣ του ΓΤΔ υπό τη μορφή διαλέξεων στο γνωστικό πεδίο της Αστικής Ευθύνης του Δημοσίου, όπως αυτή εξελίσσεται σε συνάρτηση προς τη Νομολογία του ΔΕΚ, αλλά και προς αυτή του Δικαστηρίου των ΑΔ του Στρασβούργου.

Αξιότιμε Κύριε Πρόεδρε του Συμβουλίου της Επικρατείας,

Το Διδακτορικό Δίπλωμα το οποίο τιμής ένεκεν σας απονέμεται σήμερα αποτελεί συμβολική αναγνώριση προς το πρόσωπό σας, εκ μέρους της ακαδημαϊκής κοινότητας του Παντείου Πανεπιστημίου, της ύψιστης προσφοράς σας στο χώρο της Δικαιοσύνης, της Νομικής Παιδείας, του Δημοσίου Δικαίου.

Αποτελεί δε εξαιρετική τιμή για το Γενικό Τμήμα Δικαίου η κίνηση της διαδικασίας αναγορεύσεώς σας που θα ολοκληρωθεί απόψε (10 Απριλίου 2008).

Ορκίσθηκαν οι νέοι Υπαστυνόμοι

ΑΝΑΓΚΑΙΑ Η ΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ

Παρουσία του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Κάρολου ΠΑΠΟΥΛΙΑ, Υπουργών, άλλων Επισήμων και πλήθους κόσμου έγινε στην έδρα της Σχολής Αξιωματικών Ελληνικής Αστυνομίας στις Αχαρνές η τελετή ορκωμοσίας των νέων Υπαστυνόμων Β', οι οποίοι απεφοίτησαν εκ της Σχολής τον Ιούνιο 2008.

Παρευρέθησαν ο Υφυπουργός Δημόσιας Τάξης κ. Π. ΧΗΝΟΦΩΤΗΣ, Βουλευτές, ο Αρχηγός της Ελληνικής Αστυνομίας, Ανώτατοι Επιτελείς της ΕΛΑΣ, ο Διευθυντής της Αστυνομικής Ακαδημίας, Καθηγητές της Σχολής, τ. Αρχηγοί της Αστυνομίας κ.ά.

Τα ξίφη επέδωσε στους νέους Υπαστυνόμους ο κ. Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Ο Ταξίαρχος κ. Ανδρ. Χρ. ΚΑΡΑΒΑΛΑΚΗΣ, Διοικητής της Σχολής Αξιωματικών Ελληνικής Αστυνομίας, σε μία ενδιαφέρουσα ομιλία του ανεφέρθη στην ιστορική διαδρομή της Σχολής, στην αποστολή της, στο νέο πρόγραμμα σπουδών της και διευτύωσε σειρά σοφών παραινήσεων προς τους νέους Αξιωματικούς ειπών, μεταξύ άλλων και τα εξής:

- Νέες και Νέοι Υπαστυνόμοι.

- Πριν από 4 χρόνια πραγματοποιήσατε το πρώτο θετικό βήμα της επαγγελματικής σας πορείας.

- Εισήλθατε στη Σχολή Αξιωματικών της Ελληνικής Αστυνομίας με ενθουσιασμό όνειρα και οράματα, αλλά και με κάποια επιφυλακτικότητα και αγωνία που προκαλεί το άγνωστο και η αναμονή της πρωτόγνωρης εμπειρίας.

- Σήμερα περατώθηκε η τετράχρονη πνευματική και ψυχοσωματική σας δοκιμασία.

- Η σημερινή ημέρα για σας Νέες και Νέοι Αξιωματικοί είναι ξεχωριστή.

- Είναι βαρυσήμαντα πολυσήμαντη και πολυσήμαντα σημαντική.

- Είναι ο πιο σοβαρός σταθμός της ζωής σας.

- Όμως, όσο σημαντικός και αν είναι δεν είναι το τέρας, ούτε αυτοσκοπός, αλλά και αφετηρία για μια νέα πιο επίπονη και πιο υπεύθυνη πορεία.

- Είναι η αρχή της επαγγελματικής σας θητείας, ως Αξιωματικών της ΕΛ.ΑΣ.

- Δεν είστε πλέον απλοί πολίτες αλλά σημαίνοντα στελέχη της ΕΛ.ΑΣ και υπεύθυνοι ταγοί της κοινωνίας.

- Καλείστε με σύνεση και ευθυκρισία να εφαρμόσετε το Νόμο και την Τάξη, κρατώντας τις πολύ λεπτές ισοροπίες ανάμεσα στη Νομοθετική και Εκτελεστική εξουσία, με οδηγό το φωτισμένο μυαλό του Νόμου.

- Νέες και Νέοι Υπαστυνόμοι.

- Τηρείστε το γράμμα του Νόμου με τη σχολαστικότητα του ακριβοδίκαιου Νου και με της λογικής την ψυχρότητα, αλλά και υπηρετείστε το πνεύμα Του με της ψυχής την ευαισθησία και της καρδιάς τη θερμότητα.

- Η θεωρητική προσέγγιση ότι ο Αξιωματικός-άνθρωπος που χάνεται μέσα στο πάθος του, χάνει λιγότερα από εκείνον που χάνει το πάθος του, έχει τη σημασία του.

- Είναι γνωστό ότι η εξουσία είναι γλυκιά και δελεάζει.

- Οι προκλήσεις είναι πολλές και οι εσωτερικές αντιστάσεις των ανθρώπων όχι πάντοτε ισχυρές.

Συχνά η φιλοδοξία εκτρέπεται σε ματαιοδοξία και η χρήση της εξουσίας απέχει ελάχιστα από την αλαζονική της κατάχρηση.

- Μην ξεχνάτε ποτέ ότι η πένα και η βόμβα είναι από το ίδιο μέταλλο.

- Ανάμεσα στη βία και την πειθώ, η πρώτη παραπέμπει σε κυνικό εξαναγκασμό, ενώ η δεύτερη σε νοήμονα και σφύρονα αυταναγκασμό.

- Άλλωστε όπως έχει εύστοχα ειπωθεί με τις λόγχες μπορείς να καταφέρεις το παν, εκτός από το να στηριχτείς επάνω τους, γιατί η βία γεννά βία και κάθε πιεζόμενος, πιέζει.

- Δεν είναι επομένως χωρίς νόημα ότι η Βασίλισσα των μελισσών δεν έχει κεντρί.

- Εξάλλου, οι σύγχρονοι καιροί με την απομυθοποίηση των ποιικιλώνυμων φορέων της αυθεντίας, με τον επαναπροσδιορισμό των παγκοσμιοποιημένων πια στόχων και την ανακατάταξη των αξιών απαιτούν από τον σύγχρονο Αξιωματούχο να μπορεί να επιβάλλεται φύσει και όχι θέση.

- Το βλέμμα και το όραμα του ρηξικέλευθου ηγέτη-του μεγάλου ανδρός- επιτάσσουν «Πάντα ψηλότερα να ανεβαίνουμε, πάντα μακρύτερα να κοιτάζουμε».

- Όμως και του καλού ανθρώπου το πρόσταγμα προτρέπει να βλέπουμε και μέσα μας και δίπλα μας και κυρίως πίσω μας.

- Η επαγγελματική και βιοτική μας πορεία, πρέπει να ερωτοτροπεί με το τέρμα της, αλλά να μην ξεχνά και την αφετηρία.

- Έτσι, κοιτώντας πίσω μας αν στα βλέμματα των υφισταμένων μας, των μαθητών μας, των συνεργατών μας διαπιστώνουμε όχι της αποστροφής τη δυσφορία, αλλά την ευγνώμονα επιδοκιμασία, τότε σημαίνει πως η επαγγελματική μας συμπεριφορά και η βιοτική μας πορεία δεν απώλεσαν το πνευματικό τους αζιμούθιο, δεν απεμπόλησαν τη μυθική τους σκοποθεσία.

- Μην ξεχνάτε πως οι απότομες, οι απρόσμενες κορυφώσεις, όταν δεν συνάδουν, όταν δεν είναι συμβατές με αετού προδιαγραφές οδηγούν σε βαρύγδουπες πτώσεις, σε ανώμαλες προσγειώσεις.

- Γι' αυτό δεν πρέπει να κοιτάμε κάποιον από ψηλά, παρά μονάχα όταν σκοπεύουμε να τον βοηθήσουμε να σηκωθεί.

- Δεν είναι δυνατόν ο κακός άνθρωπος να είναι καλός Αξιωματικός.

- Ποτέ δεν θα μπορέσει να αναπληρώσει η στολή όσα δεν σας έχει προσφέρει η ζωή.

- Το ταξίδι προς την επαγγελματική σας ΙΘΑΚΗ όσο και αν είναι συναρπαστικό καλύπτει μερικές μόνο ανάγκες, υπηρετεί έναν ΑΓΙΟ, αλλά ΕΙΔΙΚΟ σκοπό.

- Το αξίωμα δίνει πολλά στον Αξιωματικό.

Δεν μπορεί όμως να του τα δώσει όλα.

- Και αν προσπαθήσει με την υπερβολή να καλύψει το κενό της έλλειψης, τότε διασαλεύεται ο χρυσός κανόνας του μέτρου, η Αριστοτελική μεσότητα, όχι προς την κατεύθυνση της φωτισμένης ακριβοδικίας και αυστηρότητας, αλλά της υποκειμενικής αλαζονείας και συμπλεγματικής ανεπάρκειας και κακότητας.

- Κάθε αξίωμα είναι περισσότερο ηθικό και λιγότερο ψυχολογικό καύχημα.

- Είναι λειτούργημα και υπόργημα με την αρχαία σημασία της λέξης που υπουργός σημαίνει υπηρέτης.

- Έχουν πει πως η εικόνα του δέντρου εμποδίζει τη θέα του δάσους, πως η θεωρητική υπερπληροφόρηση, χωρίς την πρακτική αποδοχή και επιδοκιμασία οδηγεί σε συσκοτίση.

- Και επειδή «Μάθηση είναι συνεχής μετάνοια για επαναπροσδιορισμό συμπεριφοράς και δράσης», υλοποιούμε το δόγμα της πολιτικής και φυσικής ηγεσίας μας που θέλει το αρμονικό συνταίριασμα της διδασκαλικής θεωρίας με την αστυνομική πρακτική ώστε οι σπουδαστές μας όλων των ετών να έχουν αποκτήσει την ανάλογη εμπειρία όχι μόνο των θρανίων της Σχολής, αλλά και των δρόμων της αστυνομικής ζωής.

- Νέες και Νέοι Αξιωματικοί.

- Τηρώντας τον όρκο που δώσατε ενώπιον του προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας, με τις ευλογίες της Εκκλησίας, με την παρουσία λαμπρών εκπροσώπων της Νομοθετικής, Εκτελεστικής και Δικαστικής εξουσίας, των καθηγητών σας και των αγαπημένων σας προσώπων, εντάσσετε πλέον από σήμερα στη μεγάλη οικογένεια των Αξιωματικών της ΕΛ.ΑΣ.

- Είναι εξόχως τιμητικό ότι σε λίγο θα παραλάβετε το αγαλές ξίφος του Αξιωματικού από τα χέρια του πρώτου πολίτη της χώρας μας, του Ανώτατου πολιτειακού άρχοντα, του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας που εκφράζει όχι μόνο θεσμικά, αλλά και στη συγκεκριμένη περίπτωση, ουσιαστικά τη συλλογική βούληση, την αγωνία και την ευαισθησία του ελληνικού λαού.

- Ως ολοκληρωμένοι αξιωματικοί και συγκροτημένοι άνθρωποι, θα χρειάζεστε κατά την επαγγελματική σας οδοιπορία ως αυτοπειθαρχημένα στελέχη, λιγότερη ιεραρχία, λόγω της πειθαρχημένης σκέψης σας, λιγότερη γραφειοκρατία και λόγω της συνετής δράσης σας, λιγότερους πειθαρχικούς ελέγχους.

- Νέες και Νέοι Υπαστυνόμοι.

- Καθώς, σας συγχαίρω και σας προπέμπω με τις θερμότερες ευχές μου να γνωρίζετε ότι το διαρκώς μετεξελισσόμενο έγκλημα και η παντοειδής παγκοσμίων πια προδιαγραφών παραβατικότητα απαιτούν από εσάς μια δια βίου εκπαίδευση, μια αμείωτη φυσική αλλά και ηθικοπνευματική ετοιμότητα, ώστε στη σύγκρουσή με το κακό να καταγραφεί μια ακόμα νίκη του καλού.

- Και επειδή το κακό έχει μεν κοντά πόδια και δεν ζει πολύ για να γεράσει, έχει όμως και πολλά και μακριά χέρια, δίκην λερναίας ύδρας απαιτεί όχι μόνο Οδύσεια ευστροφία και Ηράκλεια αντοχή αλλά και Ιώβεια υπομονή για να καταπολεμηθεί και αποτελεσματικά να κατατροπωθεί.

Νέοι Επιτελείς Εθνικής Άμυνας

Απενεμήθησαν κατά την διάρκεια ειδικής εκδήλωσης στην Λέσχη Αξιωματικών Ενόπλων Δυνάμεων των Αθηνών από τον Υφυπουργό Εθνικής Αμύνης κ. Κωνστ. ΤΑΣΟΥΛΑ, παρουσία Αρχηγών Κομμάτων, Βουλευτών, της Ηγεσίας των Ενόπλων Δυνάμεων, Καθηγητών κ.ά., τα Διπλώματα στους νέους Επιτελείς Εθνικής Αμύνης (60ή σειρά).

Ομιλών σχετικώς ο Διοικητής της Σχολής Εθνικής Αμύνης Αντιστράτηγος κ. Ιωάννης ΓΙΑΜΠΟΥΡΑΣ είπε, μεταξύ άλλων και τα εξής:

Η Σχολή Εθνικής Αμύνης αποτελεί την ανωτάτη εκπαιδευτική βαθμίδα των Ενόπλων Δυνάμεων, με μία συνεχή λειτουργία και γόνιμη προσφορά πενήντα πέντε και πλέον ετών.

Σε αυτή φοιτούν επιλεγμένα στελέχη των τριών κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων, των Σωμάτων Ασφαλείας, των Υπουργείων και των Οργανισμών του Δημοσίου προκειμένου να επιμορφωθούν στις αμυντικές σπουδές και να καταστούν επιτελείς ικανοί να χειρισθούν, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, σημαντικά και κρίσιμα θέματα της Εθνικής μας Άμυνας.

Για την εκπλήρωση της αποστολής της η Σχολή υλοποιεί ένα δυναμικό και απαιτητικό πρόγραμμα σπουδών. Το πρόγραμμα αυτό συνεχώς εμπλουτίζεται και αναπροσαρμόζεται. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει σειρά μαθημάτων, διαλέξεων, σεμιναρίων, ημερίδων, επισκοπήσεων, ασκήσεων χειρισμού κρίσεων, ομαδικών και ατομικών εργασιών και διατριβών καθώς και επισκέψεων στο εξωτερικό και το εσωτερικό. Στη διαδικασία της εκπαίδευσης συμπεριλαμβάνεται, επίσης, και η παρουσία στο βήμα της Σχολής Υπουργών, Πρέσβων ξένων αποστολών, προσωπικοτήτων του δημοσίου βίου, πανεπιστημια-

κών και άλλων καθηγητών, προϊσταμένων και ανωτάτων στελεχών οργανισμών, ανωτάτων υπαλλήλων Υπουργείων, και άλλων.

Νέοι Επιτελείς Εθνικής Άμυνας,

Οι γνώσεις και οι εμπειρίες που αποκτήσατε αποτελούν σημαντική παρακαταθήκη για να ανταποκριθείτε, με επιτυχία, στα έργα και τις αποστολές που θα σας ανατεθούν. Έχετε την δυνατότητα να αντιλαμβάνεσθε και να κατανοείτε τα διαδραματιζόμενα, τόσο στην εγγύς περιοχή μας, όσο και στη διεθνή σκηνή γενικότερα. Όμως, για να συμβάλετε τα μέγιστα στην υποστήριξη των εθνικών μας θέσεων και συμφερόντων θα πρέπει, η προσπάθεια για την ενημέρωσή σας, να είναι έντονη και συνεχής.

Η διεθνής σκηνή είναι μία δυναμική σκηνή όπου οι συσχετισμοί μεταβάλλονται και οι ισορροπίες ανατρέπονται. Παράλληλα, και το επιχειρησιακό πεδίο συνεχώς εξελίσσεται με την ανάγκη αντιμετώπισης νέων μορφών απειλών, τη θέσπιση νέων δογμάτων και την αξιοποίηση νέων οπλικών συστημάτων.

Νέοι Επιτελείς,

Σας επαινώ για τις προσπάθειες που καταβάλατε, καθ' όλη τη διάρκεια της φοιτήσεώς σας στη Σχολή, και σας συγχαίρω για την επιτυχή αποφοίτησή σας. Θα ήθελα ιδιαίτερος να ευχαριστήσω και να συγχαρώ τους Κυπρίους σπουδαστές, αλλά και τους αλλοδαπούς φιλοξενούμενους σπουδαστές από την Αίγυπτο, την Αλβανία, την Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τη Γερμανία και την Σερβία για την αξιέπαινη προσπάθεια που κατέβαλαν, και το πνεύμα γόνιμης συνεργασίας που επέδειξαν, και να ευχηθώ σ' όλους σας υγεία και με τη βοήθεια του Θεού κάθε επιτυχία στα νέα σας καθήκοντα και καλή τύχη.

Θα ήταν παράλειψή μου τελειώνοντας να μην ευχαριστήσω όλους, όσους συνέβαλαν στην εκπλήρωση της αποστολής της Σχολής και την επιτυχή αποφοίτηση της 60ής εκπαιδευτικής σειράς και ειδικότερα:

Το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, στο οποίο υπάγεται η Σχολή, για την καθοδήγηση, την αμέριστη και ουσιαστική υποστήριξη που μας παρείχε, καθώς και τα Γενικά Επιτελεία για τη στήριξη με την τοποθέτηση Επιτελών και τη διάθεση επιλεγμένων διαλεκτών.

Τους κ.κ. Υπουργούς, Πρόσβεις συμμάχων και φίλων χωρών, την ηγεσία των ΕΔ, και των ΣΑ, που τίμησαν με την παρουσία τους το βήμα της Σχολής, τους καθηγητές των Α.Ε.Ι. κ.ά.

Έδου Σου το κάλλος...

Κώστας Ευριπ.

ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Εν μέσω άφατης θλίψης κηδεύθηκε στην Αθήνα την 26η Ιουλίου τρ. έτ. ο πρόωγως εκλιπών Κώστας ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, υιός του Ευριπίδου και της Μαντούλας.

Ο εκλιπών, Πτυχιούχος Πολυτεχνείου, διακρίνετο για το λαμπρό ήθος, την συνέπεια, την υπευθυνότητα, τα υψηλά και ευγενή ιδεώδη, στοιχεία τα οποία τον είχαν καταστήσει ιδιαιτέρως αποδεκτό στον επιστημονικό και επαγγελματικό χώρο.

Κατά την διάρκεια της Εξοδίου Ακολουθίας ωμίλησε για τον εκλιπόντα ο Καθηγητής Πανεπιστημίων κ. Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, ο οποίος μεταξύ άλλων είπε και τα εξής:

Σε άλλους καιρούς θα αποτιμηθεί ευγενικέ έφηβε Κώστα η προσωπικότητα και η κοινωνική προσφορά Σου.

Όσοι Σε γνώρισαν θα κρατήσουν άσβεστη την εικόνα των πολλαπλών Σου προσόντων, του λαμπρού ήθους Σου, της προσήνειάς Σου, του αλτρουϊσμού Σου, της ανεξάντλητης διάθεσής Σου για προσφορά στους άλλους, της επιθυμίας Σου για συνεχή κατάκτηση της γνώσης...

Έχει λεχθεί, ότι οι Άνθρωποι πεθαίνουν όταν οι επιγενόμενοι τους λησμονούν. Βεβαιώσου, ότι αυτό δεν θα συμβεί με Εσέ. Έχεις κατακτήσει τις καρδιές μας από καιρούς παλαιούς με την άδολη ευγένεια της ψυχής Σου...

Τιμώντας τις ανησυχίες Σου για κατάκτηση της γνώσης η Μητέρα Σου, ο Αδελφός Σου και εγώ θα προβούμε στην σύσταση Ειδικού Ιδρύματος στην Μνήμη Σου, με σκοπό την υποστήριξη και βράβευση Μελετών νέων Επιστημόνων και Φοιτητών επί των επιστημονικών και επαγγελματικών τομέων στους οποίους Εσύ διέπρεψες.

Είθε το Ανέσπερο Φως του Ναζωραίου να συντροφεύει το ταξίδι Σου στην αιωνιότητα.

Νέες τιμητικές διακρίσεις και βραβεία απένειμε το Κέντρο Προώθησης Ηθικών και Ανθρωπιστικών Αξιών «Δημήτριος Ν. ΚΑΡΛΟΣ»

Τιμητικές διακρίσεις και οικονομικές ενισχύσεις απένειμε σε Νέους Επιστήμονες, Φοιτητές και Κοινωφελή Ιδρύματα, το Κέντρο Προώθησης Ηθικών και Ανθρωπιστικών Αξιών «Δημ. Ν. ΚΑΡΛΟΣ», με αφορμή την συμπλήρωση έξη ετών από την σύστασή του.

Τα βραβεία επεδόθησαν στα Γραφεία του Κέντρου στην Αθήνα.

Εκ των βραβευθεισών εργασιών αναφέρονται λόγω της ιδιαίτερης ποιότητάς τους εκείνες του κ. Βασ.-Μάρ. ΚΑΡΚΑΝΤΖΟΥ, Φοιτητού της Σχολής Πολιτικών Μηχανικών του Ε.Μ.Π. με θέμα: Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και της κ. Μαρ. ΓΙΑΝΝΑΚΑΚΟΥ, Φοιτήτριας του Τμήματος Γεωλογίας και Περιβάλλοντος του Ε.Κ.Π.Αθηνών, με θέμα: Εθνικά Πάρκα Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Σε σχετική δήλωσή του ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Κέντρου Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ εξήγηε τα ευγενή κίνητρα σύστασης του Κέντρου υπό των Γονέων του προώρως θανόντος Δημητρίου ΚΑΡΛΟΥ, Φοιτητού, κυρίας Έφης ΚΑΡΛΟΥ-ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ και κ. Νικολάου ΚΑΡΛΟΥ και ανέφερε στοιχεία για το μέχρι τούδε επιτελεσθέν έργο του Κέντρου.

Ο Δημήτριος Ν. ΚΑΡΛΟΣ γεννήθη την 11η Απριλίου 1982 μ.Χ. στην Αθήνα και απεβίωσε την 14η Μαΐου 2001 μ.Χ. στην Θεσσαλονίκη.

Σκοποί του Κέντρου είναι, μεταξύ άλλων και οι εξής:

Η προώθηση των ηθικών και πολιτιστικών αξιών εν γένει μεταξύ των Νέων, μέσω υποτροφιών, συγγραφής μελετών κ.ά..

Η έκδοση εντύπων, εφημερίδων, περιοδικών, η παραγωγή ραδιοφωνικού και τηλεοπτικού υλικού, η ανάπτυξη προγραμμάτων πληροφόρησης και ενημέρωσης, η έκδοση επιστημονικών μελετών προς διάχυση των ηθικών και ανθρωπιστικών αξιών κ.ά..

Η επιμόρφωση της Ελληνικής Νεολαίας μέσω ειδικών προγραμμάτων, σεμιναρίων, συνεδρίων, διαλέξεων, εκθέσεων, εκδόσεων και διεθνών εκδηλώσεων, η αξιοποίηση του ανθρωπίνου δυναμικού και η αναβάθμιση της επαγγελματικής κατάρτισης των νέων, σύμφωνα με τα ιδεώδη του ελληνισμού και του χριστιανισμού κ.ά..

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Συγκριτική Επισκόπηση: Ελλάδα, Άλλες Χώρες

Του κ. **Νικήτα ΜΠΟΥΡΚΟΥΛΑ**

1.1 Το θεσμικό περιβάλλον και η ανάπτυξη της Επιχειρηματικότητας

Κρίσιμο παράγοντα για τη δημιουργία, ανάπτυξη και επέκταση των ΜΜΕ αποτελεί η προώθηση της επιχειρηματικότητας. Η επιχειρηματικότητα αποτελεί τόσο ικανότητα όσο και νοοτροπία. Είναι άμεσα και άρρηκτα συνδεδεμένη με τη δημιουργικότητα, την καινοτομία, την ανάληψη πρωτοβουλίας, την ανεξαρτησία, την έκθεση στον κίνδυνο, τη διοικητική ικανότητα, την ικανότητα για σύνθεση και συντονισμό, την προσαρμοστικότητα. Ο φορέας της θα πρέπει να είναι τόσο επινοητικός και εφευρετικός, όσο και ικανός διαχειριστής αλλά και ευέλικτος στη διεκπεραίωση διαδικασιών. Η εφευρετικότητα δεν ταυτίζεται αποκλειστικά και μόνο με την ανάπτυξη ενός νέου προϊόντος ή μεθόδου παραγωγής -αν και αυτό συνήθως είναι το επιθυμητό- αλλά και με την ικανότητα να αδράξει κανείς ευκαιρίες και να εισαχθεί με επιτυχία σε αγορές που προϋπάρχουν. Άλλωστε μόνο «το 7% των νέων επιχειρηματιών δημιουργούν μία σημαντική νέα εξειδικευμένη αγορά ή οικονομικό τομέα, εάν η επιχείρησή τους είναι επιτυχής, ενώ το 70% των νέων επιχειρήσεων παρέχουν προϊόντα ή υπηρεσίες σε υφιστάμενες αγορές στις οποίες υπάρχουν ήδη σημαντικός ανταγωνισμός και στις οποίες διατίθεται ήδη για περισσότερο από ένα έτος η βασική τεχνολογία».¹ Στο βαθμό που η επιχειρηματικότητα αποτελεί νοοτροπία, βρίσκεται σε διαλεκτική σχέση με το περιβάλλον - θεσμικό, κοινωνικό, οικονομικό - στο οποίο αναπτύσσεται και έτσι διασφαλίζεται η εκ των προτέρων αξιοποίησή της ως ικανότητα, αν προηγουμένως δεν προωθείται - και από το περιβάλλον - ως δεξιότητα.

Με στοιχεία από την έρευνα του GEM (Global Entrepreneurship Monitor)² στον ενεργό ελληνικό πληθυσμό ηλικίας 18-64 ετών, προκύπτει ότι αν και σχεδόν το 16% του πληθυσμού (περίπου 1,1 εκατ. άτομα) σχετίζεται με κάποιου τύπου επιχειρηματική δραστηριοποίηση, συγκριτικά με τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες, παρουσιάζεται αυξημέ-

1. *Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2002 Summary Report, reynolds, Bygrave, Autio & Hay.*

2. *Το πρωτογενές υλικό της έρευνας έχει ληφθεί από το Global Entrepreneurship Monitor. Παράγονται επίσης επεξεργασμένα στοιχεία της εν λόγω έρευνας από το IOBE.*

νος βαθμός επιχειρηματικότητας που προκύπτει από ανάγκη. Οι νέες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται, από τις νέες επιχειρήσεις, είναι σχετικά περιορισμένες και δύο στις τρεις από τις επιχειρήσεις αυτές, δραστηριοποιούνται στο τελικό στάδιο παραγωγής, που έχει ως πελάτη τον καταναλωτή, στάδιο το οποίο συνδέεται συνήθως με περιορισμένη καινοτομική δραστηριότητα. Επίσης, οι νέες ελληνικές ΜΜΕ αν και χρησιμοποιούν νέες τεχνολογίες στην παραγωγή τους, υπολείπονται δυναμισμού υπό την έννοια ότι δεν παράγουν νέα ή πρωτοποριακά προϊόντα και η παραγωγή τους απευθύνεται συνήθως σε αγορές που προϋπάρχει αυξημένος ανταγωνισμός. Τα νέα επιχειρηματικά εγχειρήματα παρουσιάζονται μάλλον ως μικρά, αφού το κεφάλαιο των μισών από αυτά δεν υπερβαίνει τις 50 χιλιάδες ευρώ. Η μέση ηλικία του νέου επιχειρηματία είναι τα 38 έτη, το 54% του συνόλου των επιχειρηματιών είναι απόφοιτοι λυκείου και περίπου οι μισοί ανήκουν στο ανώτερο 1/3 της εισοδηματικής κλίμακας με μόνο ένα 14% να προέρχεται από το κατώτερο εισοδηματικό 1/3. Τέλος, ένα χαρακτηριστικό ζήτημα νοοτροπίας καταδεικνύει το γεγονός ότι, οι Έλληνες έρχονται πρώτοι στην έρευνα του GEM, σχετικά με την αίσθηση που έχουν περί ατομικής γνώσης και ικανότητας προκειμένου να αναπτύξουν μια επιχείρηση, αν και κατέχουν ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά στις προσδοκίες σχετικά με την ύπαρξη μελλοντικών επιχειρηματικών ευκαιριών, καθώς και το υψηλότερο ποσοστό α-ναστολής της έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας λόγω φόβου αποτυχίας.

1.2 Η ανταγωνιστικότητα -για την προώθηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας- στην ελληνική οικονομία

Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, αν και αποτελεί αναγκαία συνθήκη για τη δημιουργία ΜΜΕ, δεν εξασφαλίζει από μόνη της την ικανότητα για ανάπτυξη υγιών επιχειρήσεων, που προωθούνται από -και προωθούν ένα- εθνικό ανταγωνιστικό περιβάλλον. Έτσι, σε μια παράλληλη θεώρηση, πρέπει να εξεταστούν, από τη μία, τα σημεία εκείνα του θεσμικού-οικονομικού περιβάλλοντος που συνδέονται άμεσα -και αποτελούν πλαίσιο δημιουργίας ανταγωνιστικών επιχειρήσεων και να εντοπιστούν από την άλλη, οι πλευρές αυτές της επιχειρηματικής δραστηριότητας που με την ενίσχυσή τους, ενισχύεται η ευρύτερη δυναμική και ανταγωνιστικότητα του θεσμικού-οικονομικού περιβάλλοντος.

Σε αυτό το πλαίσιο, θα εξεταστούν τα δυνατά και αδύνατα σημεία της ελληνικής οικονομίας και των επιχειρήσεών της, σε ποιοτική και ποσοστική διάσταση και σε πεδία ό-πως: μακροοικονομικό περιβάλλον, λειτουργία κρατικού μηχανισμού, (διαφθορά, γραφειοκρατία...), σταθερότητα θεσμικού περιβάλλοντος, φορολογικό καθεστώς, υποδομές, παιδεία, λειτουργία επιχείρησης, τεχνολογία-καινοτομία, τόσο σε απόλυτα μεγέθη όσο και σε σύγκριση με άλλες χώρες του κόσμου.³

Ως θετικά σημεία παρουσιάζονται: το ασφαλές εκδημοκρατισμένο θεσμικό περιβάλλον⁴ στο οποίο μπορεί να ενταχθεί η πολιτική σταθερότητα, η ασφάλεια στις συναλλαγές και η ασφάλεια έναντι του οργανωμένου εγκλήματος,⁵ η μεταβολή στο φορολογικό κα-

3. Τα στοιχεία κατ'είδος αποτελούν στοιχεία του «World Economic Forum» για τα έτη 2005-2006 και μέρος του πρωτογενούς υλικού έχει ληφθεί από την έρευνα «doing business 2008» της World Bank.

4. Υπό τη στενή του όρου έννοια.

5. Οι πολιτικές πρέπει να ενισχύονται από σημαντικούς θεσμικούς παράγοντες, όπως ενίσχυση συμβολαίων και δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, κοινωνικά πρότυπα.../ National Policies & Economic Growth// William Easterly.

θεστώ - μείωση συντελεστή φορολόγησης κερδών από 40% σε 25%,⁶ οι υποδομές στις οποίες εντάσσονται τα τηλεπικοινωνιακά δίκτυα, το δίκτυο ηλεκτροδότησης, η επέκταση των μέσων σταθερής τροχιάς, οι καλές επιδόσεις της χώρας ως προς τη βασική εκπαίδευση και υγεία, η σταδιακή μεταβολή στο καθεστώς κάλυψης υψηλών διοικητικών θέσεων - με μη αξιολογικά κριτήρια- που έχει αποτελέσει μελανό σημείο για το ελληνικό διοικητικό σύστημα... και τέλος οι καλές επιδόσεις των ελληνικών επιχειρήσεων στον τομέα του μάρκετινγκ και της εξυπηρέτησης πελατών.

Τα αρνητικά σημεία εντοπίζονται: στο μακροοικονομικό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από το υψηλό χρέος, το οποίο ξεπερνά το ετήσιο εισόδημα της χώρας, στη λειτουργία του κρατικού μηχανισμού, που παρεμποδίζεται από τον υψηλό βαθμό γραφειοκρατίας⁷ και διαφθοράς, στην πολυνομία, όπου η χώρα έχει «...αναγάγει σε κανόνα τη συνεχή, και ενίοτε άνευ αποχρώντος λόγου, μεταβολή της περί τις επενδύσεις νομοθεσίας... το διάστημα π.χ. 1975-1993 ετέθησαν σε ισχύ 2.178 Νόμοι, εξεδόθησαν 14.248 Προεδρικά Διατάγματα και 17.638 Υπουργικές Αποφάσεις ποικίλου περιεχομένου!»,⁸ στην περιορισμένη διασύνδεση και δικτύωση των επιχειρήσεων με αποτέλεσμα να μην επιτυγχάνονται οικονομίες γεωγραφικής συγκέντρωσης,⁹ στην απουσία τεχνολογικής ετοιμότητας - έρευνας και καινοτομίας¹⁰ - που καθιστά τη χώρα αδύναμη στα πλαίσια του διαθνούς καινοτομικού ανταγωνισμού.

II. ΕΙΔΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΜΜΕ

II.1.α. Μορφές ΜΜΕ και διαδικασία σύστασης¹¹

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται τα βήματα και οι διαδικασίες σύστασης ΜΜΕ, στις διάφορες νομικές μορφές που υπάρχουν στο ελληνικό θεσμικό περιβάλλον (ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ, ΑΕ), που μεταξύ άλλων είναι:

- Επιλογή τόπου εγκατάστασης
- Έγκριση Επωνυμίας/Επιμελητήριο
- Ασφαλιστικός Φορέας
- Καταστατικό (ΕΠΕ, ΑΕ παρουσία δικηγόρου και σε Συμβολαιογράφο) ή ιδιωτικό συμφωνητικό (ΟΕ, ΕΕ)
- ΔΟΥ-Φόρος Συγκέντρωσης Κεφαλαίου, 1% του μετοχικού κεφαλαίου
- Ταμείο Νομικών και Ταμεία Προνοίας Δικηγόρων 1,5%
- Πρωτοδικείο έδρας/Νομαρχία (για μητρώο ΑΕ)
- Ανακοίνωση στην εφημερίδα της κυβερνήσεως (ΕΠΕ, ΑΕ)
- Εγγραφή στο οικείο επιμελητήριο
- ΔΟΥ-Έναρξη Εργασιών, Θεώρηση Βιβλίων και Στοιχείων.

6. Τα στοιχεία έχουν ληφθεί από το Υπουργείο Οικονομικών, Υπουργείο Ανάπτυξης και Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

7. Βλέπε κεφάλαιο σύστασης επιχειρήσεων.

8. Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, 2004, «Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης», σελ. 8-9.

9. Οι διασυνδέσεις επιχειρήσεων μέσω Clustering ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ/Principles for Promoting clusters & networks of SMEs//John Humphrey & Hubert Schmitz.

10. Στοιχεία OECD, 2004.

11. Συλλογή έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού από: Υπουργείο Ανάπτυξης, Εμπορικό & Βιομηχανικό Επιμελητήριο, δήμους και καιά τόπους ΔΟΥ.

Επιπλέον απαιτούνται πληθώρα διαδικασιών για την έκδοση αδειών που διαφοροποιούνται ανά περίπτωση.

Π.1.β. Σύγκριση μεταξύ χωρών για το κόστος και τις διαδικασίες σύστασης ΜΜΕ¹²

Σε μια συγκριτική θεώρηση για το κόστος και τις διαδικασίες σύστασης μιας τυπικής ΕΠΕ, που διενεργήθηκε από τη Διεθνή τράπεζα, μεταξύ 178 χωρών, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 152η θέση, ενώ πρώτη στην κατάταξη βρίσκεται η Αυστραλία. Έτσι, στην Ελλάδα για τη σύσταση της παραπάνω μορφής εταιρίας σήμερα, θα χρειαστεί να διεκπεραιωθούν 15 διαδικασίες σε διάστημα περίπου 38 ημερών με κόστος περίπου 3.700 € (23,3% του κατακεφ. ΑΕΠ) και ελάχιστο κεφάλαιο 18.000 € (104,1% κατακεφ. ΑΕΠ), ενώ αντίστοιχα στην Αυστραλία χρειάζονται μόνο 2 διαδικασίες οι οποίες θα διεκπεραιωθούν σε 2 μέρες με μηδενικό διοικητικό κόστος και μηδενικό καταβλητέο κεφάλαιο.

Π.2.α. Ευρωπαϊκά Προγράμματα για την ενίσχυση των ΜΜΕ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναγνωρίσει τον ζωτικής σημασίας ρόλο των ΜΜΕ για την ανάπτυξη των χωρών της. Για το λόγο αυτό στηρίζει τις Ευρωπαϊκές ΜΜΕ μέσω μιας πληθώρας μέτρων, που στόχο έχουν, από τη μία να ενισχύσουν την εξωστρέφεια των επιχειρήσεων και από την άλλη να κατευθύνουν την παραγωγή ή/και τις μεθόδους της προς τα πεδία εκείνα με τη μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία, τα οποία ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στα διεθνή πρότυπα ζήτησης.

Έτσι, εδώ διακρίνονται οι διάφορες κατηγορίες ενίσχυσης οι οποίες, σε συνδυασμό πάντα με την προσπάθεια της ένωσης για περιφερειακή σύγκλιση, προωθούν είτε με άμεσο είτε με έμμεσο τρόπο τη δράση των Ευρωπαϊκών ΜΜΕ.¹³

- Άμεση Χρηματοδότηση σε πεδία (2007-2013): Περιβάλλον, Ενέργεια, Μεταφορές (Life+, Marco Polo II), Έρευνα και Καινοτομία (7ο ΠΠ για την Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, eContentplus, eTEN), Εκπαίδευση και Κατάρτιση (Leonardo da Vinci)

- Διαρθρωτικά ταμεία (2007-2013): ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΠΕ, ΧΜΠΑ - Σύγκλιση, Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση, Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία (πρωτοβουλίες: InterregIII, UrbanII, Equal, Leader+)

Π.2.β. Εθνικά προγράμματα στήριξης ΜΜΕ - Υπουργείο Ανάπτυξης

Το Υπουργείο Ανάπτυξης με στόχο την προώθηση της ανάπτυξης ανταγωνιστικών ελληνικών ΜΜΕ στο διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον, σε άμεση σχέση και συνάφεια με τα προγράμματα της ΕΕ - από πλευράς στοχοθέτησης αλλά και χρηματοδότησης- υποστηρίζει μία σειρά προγραμμάτων που η δράση τους επεκτείνεται, εκτός από την άμεση στήριξη των ΜΜΕ, στη γενικότερη βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος, τόσο για τη διευκόλυνση της δράσης των ΜΜΕ όσο και για τη γενικότερη αναβάθμιση της ποιότητας ζωής του πολίτη.¹⁴

- Κοινωνία της Πληροφορίας:¹⁵ προώθηση του ηλεκτρονικού επιχειρείν, της έρευνας και της κατάρτισης στις νέες τεχνολογίες, της προώθησης της τηλεαπασχόλησης και τηλεκατάρτισης, της αξιοποίησης των ΤΠΕ από τις ΜΜΕ.

12. Τα στοιχεία έχουν ληφθεί από την έκθεση *Doing Business 2008//Greece* που συντάσσεται από τη *World Bank* και από την έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2007.

13. *European Commission*: <http://europa.eu.int>

14. *Υπουργείο Ανάπτυξης*: <http://www.ypan.gr>

15. *Κοινωνία της Πληροφορίας*: www.infosoc.gr

- Δικτυωθείτε:¹⁶ υποπρόγραμμα του ΕΠ ΚτΠ ενίσχυσης/επιχορήγησης των ΜΜΕ για την απόκτηση σύγχρονης υποδομής και σύνδεσης με το διαδίκτυο, τη δημιουργία εταιρικής παρουσίας στο διαδίκτυο, ηλεκτρονικού εμπορίου και συμμετοχής σε «MarketPlace» των ΜΜΕ όλης της Ελληνικής Επικράτειας.

- «Ανταγωνιστικότητα»:¹⁷ βελτίωση επιχειρηματικού περιβάλλοντος, στήριξη και ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας, επιχειρηματική αριστεία, τεχνολογική καινοτομία και έρευνα, τουρισμός, ενέργεια, ανθρωπίνι πόροι.

Π.2.γ. Έρευνα της GPO για την ένταξη των ΜΜΕ στα προγράμματα του υπουργείου ανάπτυξης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁸

Σε έρευνα που διεξήχθη από την εταιρία GPO το Δεκέμβριο του 2005 σε 600 ελληνικές ΜΜΕ σε όλη την Ελλάδα για το βαθμό γνώσης και διείσδυσης στα εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα προέκυψε ότι: κατά 82,5% οι ελληνικές ΜΜΕ δεν εντάσσονται σε κάποιο από τα προγράμματα του Υπουργείου Ανάπτυξης, παρόλο που κατά 62,8 υπάρχει επιθυμία ένταξης. Υπάρχει άγνοια κατά 60,3% των διαδικασιών που ακολουθούνται, ενώ σε ειδική ερώτηση σχετική με την ενημέρωση των επιχειρηματιών για το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα» η απάντηση «λίγο έως καθόλου» καταλαμβάνει το 76,5% των απαντήσεων (και 82,9% σε αντίστοιχη έρευνα της κοινής γνώμης). Τέλος, η ενημέρωση των επιχειρηματιών για τα προγράμματα της Ε.Ε. είναι λίγη έως καθόλου σε ποσοστό 80,8%.

Π.3.α. Τραπεζική Χρηματοδότηση ΜΜΕ

Τα 3/4 των αναγκών για χρηματοδότηση των ελληνικών ΜΜΕ καλύπτονται από ίδιους πόρους, γεγονός που συνδέεται αμφίδρομα με την περιορισμένη διασύνδεση με την τραπεζική χρηματοδότηση και έως ένα βαθμό με το χαμηλό δυναμισμό των ελληνικών ΜΜΕ. Μόνο το 20% των ελληνικών ΜΜΕ έχει αναπτύξει (με στοιχεία του 2004) σταθερή συνεργασία με τον τραπεζικό τομέα έναντι του 40% περίπου των αντιστοίχων Ευρωπαϊκών.¹⁹ Εδώ μπορούμε να διακρίνουμε τις δύο ακραίες κατηγορίες περιπτώσεων: από τη μία αυτή όπου υπάρχει πρόθεση από πλευράς ΜΜΕ για πρόσβαση σε τραπεζικό δανεισμό, αλλά δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις και η επιχείρηση δε φέρει τις εγγυήσεις που απαιτεί η τράπεζα - για την Ελλάδα του 2004 εκτιμήθηκε ότι 550.000 περίπου επιχειρήσεις ανήκουν σε αυτή την κατηγορία²⁰ - και από την άλλη επιχειρήσεις που πληρούν τις προϋποθέσεις και οι τράπεζες θα επιθυμούσαν δυναμικά να συνεργαστούν μαζί τους, αλλά δεν υπάρχει πρόθεση - ακόμα και σε περιόδους χαμηλών επιτοκίων όπως αυτή της έρευνας (2004) - από πλευράς επιχείρησης.²¹

Στην πρώτη περίπτωση εντοπίζονται, εκτός του χαμηλού δυναμισμού των εν λόγω επιχειρήσεων, και η κακή διοικητική καθώς και χρηματοοικονομική τους οργάνωση, που ελλείψει εγγυήσεων, αυξάνει την επισφάλειά τους ως πελάτες των τραπεζών. Αυτό οδηγεί σε ορισμένες περιπτώσεις στη σύναψη προσωπικών/καταναλωτικών δανείων, από

16. Δικτυωθείτε: www.go-online.gr

17. Ανταγωνιστικότητα: www.antagonistikotita.gr

18. GPO (Greek Public Opinion): www.GPO.gr

19. EOMMEX: www.eommex.gr

20. Ευρωβαρόμετρο.

21. Όπως λέγεται οι τράπεζες αποτελούν ιδρύματα που σου δανείζουν χρήματα αρκεί να μπορείς να αποδείξεις ότι δεν τα χρειάζεσαι!

τον ιδιοκτήτη της επιχείρησης, με υψηλότερα επιτόκια και δυσμενέστερους όρους τα οποία αυξάνουν τελικά την επισφάλεια του μέλλοντος. Στη δεύτερη περίπτωση, εκτός ζητημάτων παιδείας και νοοτροπίας²² εντοπίζεται και ένα ζήτημα κόστους του δανεισμού. Οι ελληνικές τράπεζες φαίνονται να δανείζουν με περιθώριο επιτοκίου (spread) κατά μία με μιάμιση μονάδα πάνω από τη μέση Ευρωπαϊκή. Έτσι για το 2006 αν και σε χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με σήμερα το μέσο κόστος χρηματοδότησης ανερχόταν για τις ελληνικές ΜΜΕ στο 5-6% έναντι 4% του αντίστοιχου μέσου Ευρωπαϊκού. Για το 2008 τα αντίστοιχα μεγέθη βρίσκονται περίπου 1,5-2 μονάδες πάνω.²³

Π.3.β Η αξιολόγηση των ΜΜΕ από τις τράπεζες²⁴

Η σύγχρονη πραγματικότητα σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών και η έμφαση στη διαχείριση των πιστωτικών κινδύνων που προωθήθηκε από τη «Βασιλεία ΙΙ»,²⁵ και εφαρμόζεται ήδη από τον Ιανουάριο του 2007 σε όλες τις Ευρωπαϊκές τράπεζες, εξαρτά το ύψος των αποθεματικών των τραπεζών όχι μόνο από το ύψος των δανείων αλλά και από τον κίνδυνο ανά περίπτωση. Έτσι οι τράπεζες, προς μία διαφοροποιημένη διαχείριση κινδύνων, αξιολογούν πλέον μεμονωμένα κάθε συμφωνία πίστωσης και μεταβάλλουν -στις περιπτώσεις έγκρισης πίστωσης- το κόστος δανεισμού ανά περίπτωση, με αντίστοιχες προεκτάσεις στις ΜΜΕ οι οποίες από την πλευρά τους αντιμετωπίζουν ένα διαφοροποιημένο επιτόκιο.

ΙΙΙ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Θέτοντας ως προϋπόθεση και βάση για την ανάπτυξη, την ύπαρξη υγιών ανταγωνιστικών επιχειρήσεων και αναγνωρίζοντας άρα ως θεμελιώδους σημασίας αφετηρία, για την επίτευξη του παραπάνω, την καλλιέργεια της επιχειρηματικότητας, πρέπει να εστιάσουμε στα κατά πόσο το εθνικό εκπαιδευτικό σύστημα, από τις πρώτες βαθμίδες εκπαίδευσης - ως πρωταρχικός θεσμός ανάπτυξης των ικανοτήτων και καλλιέργειας δεξιοτήτων του ατόμου - προωθεί τα σημεία εκείνα που συναποτελούν το πλέγμα των χαρακτηριστικών ενός ικανού μελλοντικού επιχειρηματία, καθώς και να εντοπίσουμε τρόπους με τους οποίους κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί.

Σε αυτό το πλαίσιο ξετάζονται διάφορες πτυχές της ελληνικής εκπαιδευτικής διαδικασίας και αντιπαρατίθενται με αντίστοιχες Ευρωπαϊκές.²⁶ Το ελληνικό σύστημα διδασκαλίας παρουσιάζεται ως δασκαλοκεντρικό. Ο μαθητής είναι κατά βάση παθητικός ακροατής των όσων έχει να πει ο καθηγητής με πολύ περιορισμένη συμμετοχή, τόσο στο αντικείμενο της γνώσης, όσο και στον τρόπο κατάκτησής της. Επιπρόσθετα, το εθνικό πρόγραμμα σπουδών δεν περιλαμβάνει στους στόχους του την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας. Η επιχειρηματικότητα δεν διδάσκεται ούτε ως ειδικό μάθημα, αλλά και οι επιμέρους διαστάσεις της μάλλον προσεγγίζονται «επιδηρμικά» μέσω κάποιων μαθημάτων

22. *Ο Έλληνας πιο εύκολα δανείζεται για να αγοράσει σπίτι, να καταναλώσει και πολλές φορές να σπιοχημαίσει ή να αγοράσει μετοχές σε περιόδους άνθισης...*

23. *Στοιχεία βάσης δεδομένων εφημερίδας «Η Ναυτεμπορική» www.naftemporiki.gr*

24. *Συλλογή δεδομένων: European Commission: <http://europa.eu.int>*

25. *Η επιτροπή της Βασιλείας ιδρύθηκε το 1974 από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών 10 μεγάλων χωρών.*

26. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή/Γενική Διεύθυνση Επιχειρήσεων/«Εκπαίδευση στην Επιχειρηματικότητα»/τελική έκθεση ομάδας εμπειρογνομόνων.*

Χρυσούλα ΤΟΠΗ-ΛΑΔΙΑ

**ΜΕΤΣΟΒΙΤΙΚΑ
ΑΝΑΛΕΚΤΑ**

Ανάλαφρες Μνήμες

Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Χ.Α. ΛΑΔΙΑ

Αθήναι, 2006

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΘ. ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ

Αστυνόμος Α',
Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας
Υπεύθυνος Δημοσίων Σχέσεων
της EUROPOL

**Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ
EUROPOL**

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Αθήναι, 2003

(κατά βάση οικονομικών). Έτσι δεν υπάρχει η θεσμική βάση που θα επιτρέψει και θα υποστηρίξει τη διεξαγωγή συγκεκριμένων προγραμμάτων ή εφαρμογών προώθησης της επιχειρηματικότητας. Από εκεί και πέρα, η καλλιέργεια των όποιων συνθετικών μερών/δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των εκπαιδευτικών, στους οποίους βέβαια δεν παρέχονται ούτε κίνητρα αλλά ούτε και ειδική κατάρτιση.

Ακολουθεί η παράθεση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πρωτοβουλιών άλλων Ευρωπαϊκών κρατών, στα πλαίσια της διαδικασίας «best»,²⁷ όπου μεταξύ άλλων περιλαμβάνονται: προγράμματα επιβράβευσης καινοτομιών από εφευρέτες της α' βαθμιας εκπαίδευσης,²⁸ προγράμματα μετάβασης μεταξύ εκπαιδευτικών βαθμίδων, τα οποία προσεγγίζουν την εκμάθηση μέσω της δράσης, ενισχύουν την αυτοκατευθυνόμενη μάθηση και ορίζουν σημεία διασύνδεσης της εκπαίδευσης με την επαγγελματική αποκατάσταση,²⁹ παρατηρητήρια και επιτροπές πρακτικών διδασκαλίας της επιχειρηματικότητας,³⁰ Επιχειρήσεις Μαθητών - συμπράξεις σχολείων και επιχειρήσεων, μαθήματα επιχειρηματικότητας, μονοετή προγράμματα επιχειρηματικότητας για προπτυχιακούς φοιτητές, στήριξη στους εκπαιδευτικούς και παροχή του απαραίτητου εκπαιδευτικού υλικού.³¹

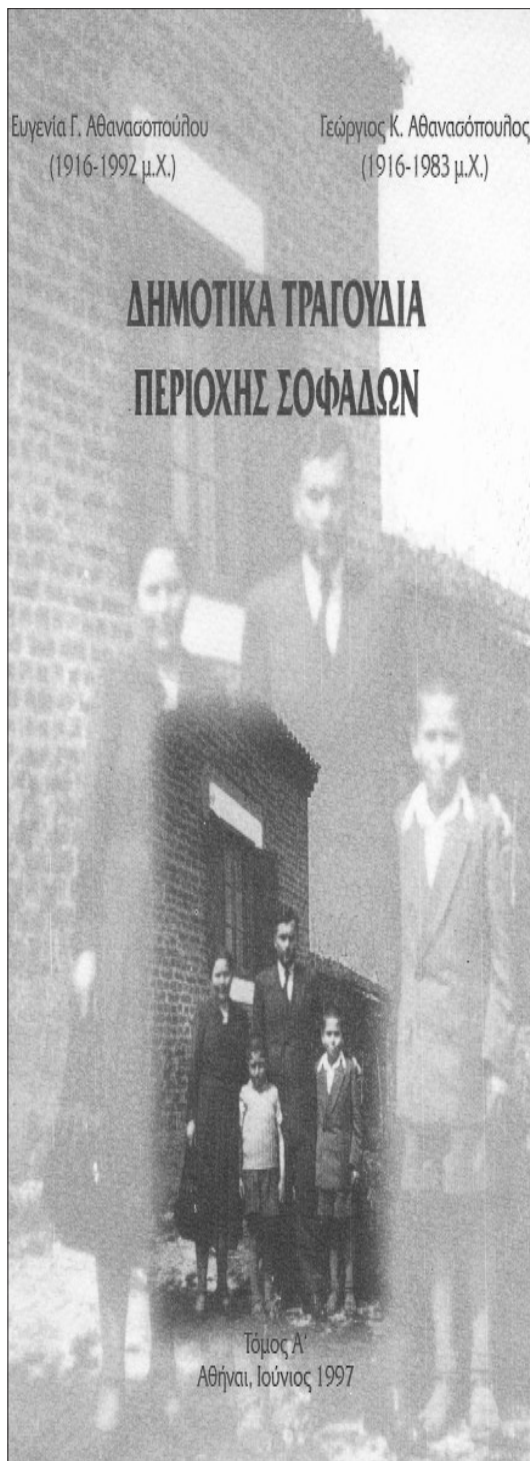
27. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή/Γενική Διεύθυνση Επιχειρήσεων και Βιομηχανίας/πρόγραμμα διαδικασίας best: «Μίνι εταιρίες Μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση/Έκθεση ομάδας εμπειρογνομών».*

28. *«Young inventor competition» στην Ισλανδία.*

29. *«Transition Year Programme», «Leaving certificate vocational Programme», «Leaving Certificate Applied», στην Ιρλανδία.*

30. *Στη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες και τη Φινλανδία.*

31. *Στη Νορβηγία και τη Σκωτία «Young Enterprises».*

Cultural themes

Art Academy in Greece

By Mrs. **Ev.-M. ATHANASSOPOULOU**

A few days ago Minister of Culture, announced in Athens the foundation of Greek Art Academy.

The Academy will be legal person of private law, it will be under the exclusive surveillance of Ministry of Culture and its scope will be the development of dramatics, dance, music, cinematography and audiovisual arts.

The Academy will be under the roof of Olympic habitation at Ano Liosia and it will provide study certificate to graduates who attended three years' long program, seminar testimonials, etc. Certificates will be equivalent to diplomas provided by Schools of Higher Art Education.

Seven-member administrative board, of three years' term, which will be appointed by each – time Minister of Culture, will administrate Academy of Arts.

The Academy will decide for heritage acceptance. Also, it will approve study programs, activity planning, etc.

Academy's incomings will come from national budget, donations, incomings from community programs, etc. Each year, it will accept 120 students, 30 at each department, according to standards defined by School's Regulation.

Students must have Senior High School Certificate and they will not enter the Scholl, under the national general examination system for Higher Education.

Εκτός των τειχών

ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣ

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας ευρίσκεται στα Δαυγάτα της Κεφαλλονιάς σε απόσταση πέντε χιλιομέτρων από το Αργοστόλι. Ιδρύθηκε το 1996 από την Εταιρεία Προστασίας Φύσεως Κεφαλονιάς-Ιθάκης, η οποία, το Δεκέμβριο του 2001 τιμήθηκε με το βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών για την σύστασή του. Για την ίδρυσή του συνεργάστηκαν, επίσης, η τέως Κοινότητα Δαυγάτων και ο Πολιτιστικός της Σύλλογος. Σήμερα, υπάγεται στο Δήμο Αργοστολίου. Το Μουσείο περιλαμβάνει Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με Βιβλιοθήκη, «Herbarium» και εκθέματα εκπαιδευτικού χαρακτήρα.

Εκείνη που συνέλαβε την ιδέα και είχε την πρωτοβουλία της ίδρυσης του Μουσείου ήταν η Νίκη ΕΥΘΥΜΙΑΤΟΥ-ΚΑΤΣΟΥΝΗ, Φιλολόγος, Μ.Sc. Αειφορικής Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών, η οποία πρόσφερε στο Μουσείο, εκτός από την προσωπική της εργασία και όλες τις συλλογές, καρπό εργασίας 45 ετών και το φωτογραφικό Αρχείο του, που τώρα εκτίθενται στο Μουσείο.

Στόχος του Μουσείου είναι η σύνθεση της συνολικής εικόνας του φυσικού περιβάλλοντος των δύο νησιών, η ενημέρωση, η γνώση και η ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος.

Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία ο επισκέπτης του Μουσείου μπορεί να γνωρίσει γεωλογικά φαινόμενα των δύο νησιών, την χλωρίδα και την πανίδα τους, τον Εθνικό Δρυμό Αίνου, στοιχεία του θαλάσσιου πλούτου της περιοχής, την σχέση των κατοίκων με τη Φύση, την Ιστορία, και το θρύλο που συνθέτουν μία ενδιαφέρουσα οικολογική ταυτότητα.

Εξ άλλου, στην πόλη των Δαυγάτων μπορεί κανείς να επισκεφθεί την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, (ενδιαφέρον μνημείο κεφαλλονίτικης τέχνης του 18ου αιώνα), τον Παλιόμυλο με το κανόνι κ.ά.

Πληροφορίες: τηλ./φαξ 26710 84400, ΝΠΔΔ Δήμου Αργοστολίου, e-mail: musfici@in.gr.

Το βήμα των Φοιτητών

Η ανεξαρτησία του πνεύματος, η φαντασία, η πρόσμειξη ιδεών οδηγούν σε μεγάλα αρχιτεκτονικά έργα

Του κ. Γεωργ.-Σπ. Κ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Φοιτητού της Σχολ. Αρχιτεκτ. - Μηχαν.
του Πολυτεχνείου Κρήτης

Εντός κλίματος επαίνων και αμφισβήτησης, αλλά ενώπιον πλήθους ενδιαφερομένων, ο δημιουργός του νέου Μουσείου Ακροπόλεως κ. Μπερνάρ ΤΣΟΥΜΙ σε διάλεξη του στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών ανέπτυξε τις σκέψεις του για την σύγχρονη Αρχιτεκτονική και προέβαλε τα επιχειρήματά του υπερασπιζόμενος το έργο του.

Με βάση την άποψη, ότι η Αρχιτεκτονική είναι γενεσιουργός πολιτισμού και γνώσης, ο διακεκριμένος Αρχιτέκτων (Πάριχο Βιλέτ Παρισίων, επέκταση Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης Ν. Υόρκης, Σχολή Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου της Φλόριντα, Μουσείο Αφρικανικής Τέχνης Ν. Υόρκης κ.ά.), υπεγράμμισε, μεταξύ άλλων, ότι κάθε σχέση μεταξύ ενός κτηρίου και των χρηστών του σημαίνει την εισβολή ενός ανθρωπίνου σώματος σε ένα συγκεκριμένο χώρο, την «εισβολή» μίας τάξης εντός μίας άλλης.

Άλλα σημεία της διάλεξης του κ. Μπερνάρ ΤΣΟΥΜΙ είναι τα εξής:

Η Αρχιτεκτονική είναι ένας από τους τρόπους, τους οποίους διαθέτει η Κοινωνία για να εκφραστεί.

Με ενδιαφέρει η αντιπαράθεση, η σύγκρουση ιδεών και η ανεξαρτησία του πνεύματος.

Η εφευρετικότητα δεν ευρίσκεται στα χρησιμοποιούμενα υλικά, αλλά στον τρόπο υλοποίησης μίας ιδέας, η δε Αρχιτεκτονική δεν είναι μόνο τεχνολογία, αλλά σύνθεση πολλών στοιχείων.

Πάντοτε η Αρχιτεκτονική προκαλεί διαμάχες:

Αρχικώς ήταν τα υψηλά κτήρια, οι ουρανοξύστες.

Ακολούθησε η αντιπαράθεση για την μαζική, μεταμοντέρνα Αρχιτεκτονική.

Υπενθυμίζεται, ότι το έτος 2002 ο κ. Μπερνάρ ΤΣΟΥΜΙ κέρδισε το Α΄ Βραβείο σε διεθνή διαγωνισμό για τον σχεδιασμό του νέου Μουσείου Ακροπόλεως.

Η κατασκευή του εν λόγω Μουσείου συνιστά αφ΄ εαυτής σημαντική πρόκληση, δεδομένου, ότι εμπεριέχει ετερόκλητα στοιχεία: το δέος το οποίο προκαλεί η Ακρόπολη, σε σχέση με την σύγχρονη πόλη των Αθηνών, την ανάδειξη των αρχαίων γλυπτών, την προστασία των αρχαιολογικών ευρημάτων του οικοπέδου επί του οποίου έχει ανεγερθεί.

Κατά τον κ. Μπερνάρ ΤΣΟΥΜΙ η αρχιτεκτονική εικόνα των Αθηνών είναι ένα παράξενο μείγμα ευαισθησίας: από το τοπικό στο μνημειώδες, από το αρχαίο στο σύγχρονο. Ως εκ τούτου, ο αρχιτεκτονικός πολιτισμός πρέπει κατά τρόπο ειρηνικό και δημιουργικό να συμφιλιάσει αντικρουόμενες απόψεις μεταξύ της πόλης του χθες και της πόλης του αύριο.

Τέλος, στις διατυπωθείσες ενστάσεις, ότι ενώ κτήρια της οδού Διονυσίου Αρειοπαγίτου «δεν ενοχλούν» το νέο Μουσείο, πρόκειται να κατεδαφιστούν, ο Ομιλητής είπε, ότι πλέον οι επιλογές είναι δύο: ή αξιοποιείτε ένα Μουσείο, το οποίο έχει ολοκληρωθεί ή συνεχίζετε την συζήτηση αενάως... «Εγώ πάντως, μέσα από τα έργα μου έχω προσπαθήσει να συμφιλιάσω διαφορετικές χρονικές στιγμές της Ιστορίας, γιατί πιστεύω πως το σύγχρονο δεν απομονώνεται από το προϋπάρχον, αφού η Αρχιτεκτονική είναι ένας τρόπος να δημιουργήσουμε σχέσεις με το παρελθόν».

Ιδιαιτέρως σημαντική η δραστηριότητα της ActionAid

Η ActionAid είναι ένας διεθνής αναπτυξιακός οργανισμός που ιδρύθηκε το 1972, δραστηριοποιείται σε περισσότερες από 40 χώρες και συνεργάζεται με τους κατοίκους των φτωχότερων χωρών του κόσμου για την καταπολέμηση της φτώχειας και της ανισότητας. Μέχρι σήμερα, περισσότερα από 13 εκατομμύρια φτωχοί και περιθωριοποιημένοι άνθρωποι σε κάθε γωνιά του πλανήτη έχουν επωφεληθεί από τη δράση της ActionAid.

Στην Ελλάδα, η ActionAid ξεκίνησε να λειτουργεί το 1998 και μέσα σε 10 χρόνια έχει καταφέρει να προσελκύσει πάνω από 350.000 υποστηρικτές, οι οποίοι κυρίως μέσα από το πρόγραμμα αναδοχής παιδιού υποστηρίζουν 42 πολύ φτωχές κοινότητες σε 13 χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου.

Η αμείλικτη πραγματικότητα

Κάθε 3 δευτερόλεπτα ένα παιδί πεθαίνει από ακραία φτώχεια. Σχεδόν ένα δισεκατομμύριο άνθρωποι παλεύουν να επιβιώσουν με λιγότερο από ένα δολάριο την ημέρα. Το 1/5 του παγκόσμιου πληθυσμού πάσχει από υποσιτισμό. Όμως, η πείνα δεν είναι συμπτωματική ή φυσική. Είναι το αποτέλεσμα της άνιση κατανομής του πλούτου και της παγκόσμιας αδικίας. Αρκεί να αναλογιστεί κανείς ότι στον πλανήτη παράγεται διπλάσια ποσότητα τροφής από αυτή που καταναλώνεται.

Η φτώχεια θα μπορούσε καλύτερα να απεικονιστεί στο πρόσωπο μιας γυναίκας. Το 70% των ανθρώπων που ζουν σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας είναι γυναίκες, οι οποίες ενώ καλλιεργούν το 80% της γης είναι ιδιοκτήτριες μόνο του 1% αυτής.

Κάθε άνθρωπος θα έπρεπε να έχει την ευκαιρία να χτίσει το μέλλον του και να ονειρεύεται για αυτό. Δυστυχώς όμως σήμερα 73 εκατομμύρια παιδιά σε ολόκληρο τον κόσμο δε μπορούν να ονειρευτούν για το μέλλον τους. Αρκεί να αναλογιστεί κανείς ότι αρκούν συνολικά 12 δις δολάρια το χρόνο για να πετύχουμε όλα τα παιδιά του κόσμου να πάνε στο σχολείο, ποσό ίσο με μόλις 1% του παγκόσμιου προϋπολογισμού που προορίζεται για στρατιωτικούς εξοπλισμούς.

Τι γίνεται, λοιπόν, με αυτές τις «ξεχασμένες» γωνιές του πλανήτη όπου η πείνα είναι καθημερινότητα, το καθαρό νερό πολυτέλεια και ο θάνατος ρουτίνα;

Η δράση της ActionAid

Το αναπτυξιακό έργο της οργάνωσης στην Αφρική, την Ασία και τη Λατινική Αμερική επικεντρώνεται στην ενδυνάμωση των κατοίκων να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους, για μια αξιοπρεπή ζωή. Το έργο της επικεντρώνεται σε τομείς όπως η εξασφάλιση επαρκούς τροφής και πόσιμου νερού, βασική εκπαίδευση, ίση αντιμετώπιση των γυναικών και των κοριτσιών, πρόσβαση σε θεραπεία από τον ιό HIV/AIDS, ασφάλεια και προ-

στασία σε επείγουσες καταστάσεις. Η καταπολέμηση της φτώχειας και της ανισότητας είναι ένα σύνθετο ζήτημα κι έτσι όλοι οι τομείς αυτοί λειτουργούν αλληλένδετα.

Τα επίπεδα παρέμβασης

Η ActionAid θεωρεί ότι οι ουσιαστικές αλλαγές μπορούν να επιτευχθούν μόνο μέσα από την παράλληλη δράση σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Σε επίπεδο κοινότητας, η ActionAid υλοποιεί έργα αναπτυξιακής υποδομής, υποστηρίζει τους φτωχούς και περιθωριοποιημένους ανθρώπους να αναγνωρίσουν και να διεκδικήσουν αποτελεσματικά τα δικαιώματά τους, ώστε να αναλάβουν σταδιακά την ευθύνη της δικής τους ανάπτυξης. Αυτό το επιτυγχάνει, συνεργαζόμενη με τοπικές κοινωνίες εξασφαλίζοντας έτσι ότι τα έργα βιώσιμης ανάπτυξης που υλοποιεί καλύπτουν τις ανάγκες των κατοίκων, ενσωματώνονται στις ήδη υπάρχουσες υποδομές, σέβονται το περιβάλλον και προσφέρουν στους κατοίκους ευκαιρίες ουσιαστικής βελτίωσης της καθημερινότητάς τους.

Σε εθνικό επίπεδο, η ActionAid παρεμβαίνει προωθώντας πολιτικές υπέρ των δικαιωμάτων των φτωχών και ζητώντας την κατάργηση νόμων, πολιτικών και πρακτικών που περιορίζουν ή παραβιάζουν θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα.

Σε διεθνές επίπεδο, η ActionAid ασκεί πίεση στα διεθνή κέντρα λήψης αποφάσεων ώστε να επηρεάσει αποφάσεις και πολιτικές υπέρ της προσπάθειας για την αντιμετώπιση της φτώχειας. Συμμετέχοντας σε διεθνή δίκτυα άσκησης πίεσης και πραγματοποιώντας παγκόσμιες εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κόσμου στοχεύει στην αλλαγή πολιτικών και πρακτικών των παγκοσμίων οργανισμών και κέντρων εξουσίας, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, οι G8, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, η Ευρωπαϊκή Ένωση, όταν αυτές είναι επιβλαβείς για τους φτωχούς και περιθωριοποιημένους ανθρώπους του αναπτυσσόμενου κόσμου.

Η ΑΑ δεν δρα μόνο πυροσβεστικά (δηλαδή όπου υπάρχει έκτακτη ανάγκη), αλλά δίνει μακροχρόνιες λύσεις στο πρόβλημα της φτώχειας. Δίνει τη δυνατότητα στους φτωχούς ανθρώπους να σταθούν στα πόδια τους ακόμα και όταν εκείνη αποχωρήσει από την περιοχή. Δεν διατηρεί, λοιπόν, ένα σύστημα διεθνούς φιλανθρωπίας προσφέροντας περιστασιακή ανακούφιση, αλλά σέβεται τους ανθρώπους για τους οποίους εργάζεται και συναποφασίζει -δεν επιβάλλει- τις λύσεις και δεν προσπαθεί σε καμία περίπτωση να αλλοιώσει την κουλτούρα τους.

Απτά παραδείγματα και επιτυχίες

Είναι δύσκολο να επιλέξει κανείς μέσα από τα δεκάδες παραδείγματα των αλλαγών που έχει επιτύχει η ActionAid μέσα από το πολυδιάστατο έργο της. Ενδεικτικά, αξίζει να αναφέρει κανείς κάποιες επιτυχίες αλλά και καινοτόμα προγράμματα που έχουν αλλάξει ριζικά την καθημερινότητα και το μέλλον εκατομμυρίων ανθρώπων.

Ένα καινοτόμο εκπαιδευτικό πρόγραμμα επιμόρφωσης ενηλίκων, το πρόγραμμα Reflect, δημιουργήθηκε από την ActionAid το 1993 και εφαρμόζεται πλέον από περισσότερους από 350 οργανισμούς σε 65 χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο. Το πρόγραμμα ενθαρρύνει άνδρες και γυναίκες να μάθουν γραφή και ανάγνωση, να συνειδητοποιήσουν και να αναλύσουν τα τοπικά προβλήματα που τους αφορούν και να αναζητήσουν λύσεις. Το Σεπτέμβριο του 2003, η UNESCO απένειμε στο Reflect το διεθνές βραβείο κατά του αναλφαβητισμού.

Ως αποτέλεσμα της πίεσης της ActionAid στην Ινδία, το Ανώτατο Δικαστήριο της χώρας αναγνωρίζοντας το δικαίωμα στην τροφή ως θεμελιώδες ανθρωπινό δικαίωμα, υποχρέωσε τα δημόσια σχολεία της χώρας να παρέχουν δωρεάν μεσημεριανό φαγητό σε όλους τους μαθητές. Στην Τρανζανία και την Κένυα, η ActionAid πέτυχε να καταργήσει η κυβέρνηση τα σχολικά διδασκτρα με αποτέλεσμα 1.500.000 περισσότερα παιδιά να βρίσκονται σήμερα στο σχολείο.

Η κυβέρνηση της Αιθιοπίας αναγνώρισε το δικαίωμα των φτωχών γυναικών να πωλούν προϊόντα στις λαϊκές αγορές κάνοντας ένα σημαντικό βήμα στην κατάκτηση βασικών δικαιωμάτων των γυναικών.

Μέσα από την εφαρμογή του πρωτοποριακού προγράμματος Stepping Stones, ενός εκπαιδευτικού προγράμματος σεξουαλικής αγωγής για την πρόληψη της εξάπλωσης του ιού, η ActionAid κατάφερε να αλλάξει αντιλήψεις και στάσεις σε χιλιάδες γυναίκες και άνδρες με αποτέλεσμα τη μείωση του κινδύνου μετάδοσης του ιού HIV. Το πρόγραμμα σήμερα εφαρμόζεται πλέον από 2.000 οργανώσεις σε 104 χώρες στον κόσμο.

Στη Λιβερία και σε άλλες χώρες που βγήκαν αποδεκατισμένες από εμφύλιους πολέμους, η ActionAid επικεντρώθηκε στην αποκατάσταση της ειρήνης με συμμετοχικές και πρωτοποριακές μεθόδους. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελούν οι «κήποι της ειρήνης» όπου τα παιδιά θάβουν τα παιχνίδια που αντιπροσωπεύουν γι' αυτά μνήμες του πολέμου. Παράλληλα φυτεύουν «δέντρα της ειρήνης» σε περιοχές όπου οι κάτοικοι μαζεύονται για να συζητήσουν τις αιτίες των συγκρούσεων και να βρουν λύσεις.

Το πρόγραμμα αναδοχής παιδιού

Αναδοχή παιδιού σημαίνει υποστήριξη ενός παιδιού, της οικογένειάς του και όλων των ανθρώπων της περιοχής όπου ζει, ώστε να επιτευχθούν μόνιμες βελτιώσεις στην ποιότητα της ζωής τους.

Αναδοχή Παιδιού δεν σημαίνει υιοθεσία. Ξεχωρίζοντας ένα παιδί από τις φτωχότερες κοινότητες της Αφρικής, της Ασίας ή της Λατινικής Αμερικής «αγκαλιάζουμε» και φέρνουμε κοντά μας ολόκληρη την κοινότητα στην οποία ζει. Τι νόημα θα είχε άλλωστε να βοηθήσουμε μόνο ένα παιδί όταν όλοι οι άλλοι γύρω του δεν έχουν κυριολεκτικά κανένα τρόπο να επιβιώσουν;

Η μοναδική υποχρέωση του αναδόχου είναι να προσφέρει 22 ευρώ το μήνα (0,75 ευρώ την ημέρα). Λιγότερο, δηλαδή, από ένα εισιτήριο του μετρό καθημερινά για εμάς ισοδυναμεί με ένα εισιτήριο ζωής για κάποιους συνανθρώπους μας.

Στη Σισάλα της Γκάνας ο μικρός Μπατόγκ ξανάρχισε το σχολείο. Στο Μάρε Ρουζ της Αιθίης, η Τι Ελοσι δεν χρειάζεται πια να περπατά ώρες κάθε μέρα για να μεταφέρει νερό στο σπίτι της, χάρη στις τέσσερις κοινοτικές δεξαμενές που κατασκεύασε η ActionAid. Η Αστέντε, μητέρα 6 παιδιών, από τη Νάζαρεθ της Αιθιοπίας, για πρώτη φορά στη ζωή της δεν χρειάζεται να ανησυχεί πώς θα θρέψει την οικογένειά της. Το εισόδημά της αυξήθηκε χάρη στο πρόγραμμα Δανεισμού και Αποταμίευσης της ActionAid. Αυτά είναι τρία απλά παραδείγματα από τα χιλιάδες που μπορεί να γιορτάζει η ActionAid Ελλάς χάρη στην υποστήριξη των Ελλήνων αναδόχων.

Από τις εισφορές των Αναδόχων το 80% (Δεσμευμένα Έσοδα) χρηματοδοτεί προγράμματα ανάπτυξης στις χώρες όπου ζουν τα παιδιά, ενώ το 20% (Αδέσμευτα Έσοδα) καλύπτει τα λειτουργικά έξοδα του γραφείου στην Ελλάδα και τις ενέργειες προσέλκυσης νέων υποστηρικτών.

Πώς επιλέγονται οι Κοινότητες και τα παιδιά και ποία η επικοινωνία μαζί τους

Πριν επιλεγεί μια κοινότητα γίνεται μια διεξοδική μελέτη των αναγκών και των ελλείψεων της περιοχής και οι κάτοικοι ενθαρρύνονται να συζητήσουν τα προβλήματά τους. Ανάλογα με τις προτεραιότητες της κοινότητας και σε συνεργασία με τους κατοίκους της, τις τοπικές αρχές και τις τοπικές μη κυβερνητικές οργανώσεις, σχεδιάζονται μακροπρόθεσμα προγράμματα ανάπτυξης που στη συνέχεια εφαρμόζονται από κοινού.

Τα παιδιά που θα συμμετάσχουν στο πρόγραμμα αναδοχής επιλέγονται από την ίδια την κοινότητα και με τη συγκατάθεση των γονιών τους. Ο αριθμός των παιδιών υπαγορεύεται από τις ανάγκες χρηματοδότησης που απαιτεί η εφαρμογή του αναπτυξιακού προγράμματος.

Στη διάρκεια της αναδοχής, ο ανάδοχος λαμβάνει προσωπικά μηνύματα ή ζωγραφίες καθώς και φωτογραφίες του παιδιού. Παράλληλα και σε τακτά χρονικά διαστήματα, ενημερώνεται με εκθέσεις από τον υπεύθυνο του προγράμματος της ActionAid στη χώρα αναδοχής, για την προόδο των έργων που χρηματοδοτεί στην κοινότητα και τη χώρα.

Οι αναπτυξιακοί στόχοι της χιλιετίας και οι δεσμεύσεις των Κρατών

Το Σεπτέμβριο του 2000 αρχηγοί των κρατών συναντήθηκαν στα Ηνωμένα Έθνη για να απευθύνουν έκκληση ανάληψης δράσης για έναν «πιο ειρηνικό, ευήμερο και δίκαιο κόσμο». Η απόφαση αυτή ονομάστηκε Διακήρυξη της Χιλιετίας και πλαισιώθηκε από μια σειρά θεμελιωδών αξιωμάτων ανάληψης δράσης από 189 χώρες, ανάμεσα σε αυτές και η Ελλάδα, που δεσμεύτηκαν να υλοποιήσουν τους οκτώ Αναπτυξιακούς Στόχους έως το 2015.

Οι στόχοι αυτοί περιλαμβάνουν την εξάλειψη της ακραίας ένδειας και της πείνας, την επίτευξη καθολικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, προώθηση της ισότητας των φύλων και ενδυνάμωση των γυναικών, μείωση της παιδικής θνησιμότητας, βελτίωση της μητρικής υγείας, καταπολέμηση του ιού HIV/AIDS, της ελονοσίας και άλλων ασθενειών, την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη.

Πίεση στην Κυβέρνηση να τηρήσει τις δεσμεύσεις της

Σύμφωνα με επίσημα στατιστικά στοιχεία που δημοσίευσε ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) τον Απρίλιο 2008, η ευρωπαϊκή αναπτυξιακή βοήθεια ελαττώθηκε σημαντικά το 2007, με μειώσεις που φτάνουν το ποσοστό του 10-30% σε ορισμένες χώρες. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ οι περισσότερες δωρητρίες χώρες δεν έχουν λάβει τα απαραίτητα μέτρα ώστε να πραγματοποιήσουν τις δεσμεύσεις τους για αύξηση της Επίσημης Αναπτυξιακής Βοήθειας (ΕΑΒ) και εάν θέλουν να το επιτύχουν θα πρέπει να προβούν σε γενναίες αυξήσεις το αμέσως επόμενο διάστημα. Ιδιαίτερα άσχημη είναι η εικόνα όσον αφορά στην Ελλάδα της οποίας το ποσοστό της ΕΑΒ παρέμεινε σε ένα από τα χαμηλότερα επίπεδα στην Ευρώπη, στο 0,16% του ΑΕΕ της. Κάθε χρόνο, κατά τον οποίο σημειώνεται αργή πρόοδος, ισοδυναμεί με δεσκατομμύρια ευρώ λιγότερα για τους φτωχούς του κόσμου.

Η προθεσμία για την υλοποίηση των Στόχων της Χιλιετίας είναι το 2015 και εάν τα πράγματα συνεχιστούν με τον ίδιο αργό ρυθμό, κάθε χρόνο θα είναι όλο και πιο δύσκολο για την Ευρώπη να τους επιτύχει. Η ActionAid, ως μέλο της CONCORD (Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων για την Ανθρωπιστική Βοήθεια και την Ανάπτυξη) πιέζει τις Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις να τηρήσουν τις δεσμεύσεις τους. Η ActionAid Ελλάς έχει αναλάβει αυτό το ρόλο για την Ελλάδα ασκώντας πίεση στην ελληνική κυβέρνηση να αλλάξει άμεσα την πολιτική της αυξάνοντας γενναία την ποσότητα

και βελτιώνοντας την ποιότητα της αναπτυξιακής βοήθειας που προσφέρει ως δωρητρια χώρα.

Οι υποσχέσεις που αθετούνται κοστίζουν ανθρώπινες ζωές. Εάν ζεις στη Σενεγάλη, όπου ένα στα οκτώ παιδιά πεθαίνει πριν τα πέμπτα του γενέθλια, η βοήθεια σημαίνει υπηρεσίες και οι υπηρεσίες κάνουν τη διαφορά μεταξύ ζωής και θανάτου!

Η πρόσφατη απειλή που ονομάζεται «παγκόσμια κρίση τροφίμων»

Τους τελευταίους τρεις μήνες οι τιμές των βασικών τροφίμων, όπως το ρύζι και το καλαμπόκι, έχουν αυξηθεί κατά 83% ανά τον κόσμο, προκαλώντας μεγάλη κρίση που χρήζει επείγουσας εξωτερικής βοήθειας σε 37 αναπτυσσόμενες χώρες. Η κρίση των τροφίμων υπολογίζεται ότι θα οδηγήσει σύντομα 100 εκατομμύρια περισσότερους ανθρώπους στην εξαθλίωση. Το Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα χαρακτηρίζει την κρίση των τροφίμων ως «Σιωπηλό Τσουνάμι» λόγω των καταστρεπτικών της επιπτώσεων σε σχεδόν 1 δισεκατομμύριο ανθρώπους! Περίπου το 70% των ανθρώπων που υποφέρουν από την πείνα είναι γυναίκες που ζουν σε αγροτικές περιοχές και εξαρτώνται από τη γη, το νερό, τους σπόρους για να επιβιώσουν.

Η κρίση των τροφίμων

Η άνοδος της τιμής του πετρελαίου και η καταστροφή των φυσικών πόρων λόγω των κλιματικών αλλαγών, η αποδυνάμωση των εκατομμυρίων φτωχών μικροκαλλιεργητών, που οδηγεί στην εξάρτηση των αναπτυσσόμενων χωρών από τις διεθνείς αγορές, η προώθηση των βιοκαυσίμων, που δεσμεύει την καλλιεργήσιμη γη, αποτελούν βασικές αιτίες που δεν επιτρέπουν σε δεκάδες φτωχές χώρες να παράγουν την απαραίτητη τροφή για την επιβίωση του πληθυσμού και τις καθιστούν ευάλωτες στις διακυμάνσεις των διεθνών αγορών.

Οι αναπτυγμένες χώρες, ανάμεσά τους και η Ελλάδα, έχουν δεσμευτεί να παρέχουν αναπτυξιακή βοήθεια προς τις χώρες του Νότου, όμως μέχρι σήμερα δεν ανταποκρίνονται στις δεσμεύσεις τους. Επιπλέον, τα πλούσια κράτη και διεθνείς οργανισμοί προωθούν τα βιοκαύσιμα στις φτωχές χώρες, δεσμεύοντας έτσι την καλλιεργήσιμη γη. Από την άλλη μεριά, οι κυβερνήσεις των χωρών του Νότου, με καθοδήγηση των διεθνών ιδρυμάτων και των αναπτυγμένων κρατών έχουν αποδυναμώσει την τοπική γεωργία, δημιουργώντας εξάρτηση από τις διεθνείς αγορές. Οι φτωχοί συνεχίζουν να πληρώνουν το τίμημα ενώ οι μεγάλες αγρο-βιομηχανίες καρπώνονται τα κέρδη.

Η ActionAid έχει ήδη ξεκινήσει την παγκόσμια εκστρατεία «Πες ΟΧΙ στην Πείνα» με σκοπό να ενημερώσει και να πιέσει για λύσεις στο παγκόσμιο αυτό πρόβλημα. Η ActionAid πιστεύει πως η πρόσβαση σε τροφή είναι αναφαίρετο δικαίωμα όλων των ανθρώπων και ότι οι φτωχοί έχουν επίσης δικαίωμα στην ιδιοκτησία γης (ώστε να μπορούν να καλλιεργούν), σε εργασία (ώστε να μπορούν να αγοράζουν τροφή για εκείνους και τις οικογένειές τους) και στην δίκαιη πρόσβαση σε αγορές (ώστε να μπορούν να πουλούν τα προϊόντα τους).

Η ActionAid εκπαιδεύει τους χωρικούς σε βελτιωμένες μεθόδους καλλιέργειας και αξιοποίησης των αποθεμάτων νερού, τους παρέχει σπόρους και εργαλεία για την κατασκευή οργανικού λιπάσματος, κατασκευάζει πηγάδια για το πότισμα της γης και των ζώων, υποστηρίζει προγράμματα επέκτασης της οικιακής πτηνοτροφίας και κτηνοτροφίας, ενημερώνει τους αγρότες για τις κρατικές υπηρεσίες γεωργίας για το δικαίωμά τους στην τροφή και υποστηρίζει τις προσπάθειες των γυναικών να εμπορεύονται τα προϊόντα που καλλιεργούν στις υπαίθριες τοπικές αγορές.

Σε εθνικό επίπεδο, συνεργάζεται με τους αντίστοιχους φορείς της κάθε χώρας και για να εξασφαλίσει δικαιότερες συνθήκες εμπορίου και υποστήριξης για τους φτωχούς μικροκαλλιεργητές, πιέζοντας τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες και αρχές να βοηθήσουν τους φτωχούς να εξασφαλίσουν το δικαίωμά τους στην τροφή. Ακόμα, σε διεθνές επίπεδο πιέζει τις κυβερνήσεις των αναπτυγμένων κρατών και τους διεθνείς οργανισμούς να ανταποκριθούν στις δεσμεύσεις τους για παροχή στοχευμένης αναπτυξιακής βοήθειας και να λάβουν άμεσα μέτρα σταματώντας τις επιδοτήσεις στα βιοκαύσιμα, ενισχύοντας την τοπική γεωργία και παρέχοντας άμεσες επιδοτήσεις των τροφίμων για τους φτωχούς.

Εκπαιδεύοντας τους αυριανούς πολίτες του κόσμου...

Η ActionAid Ελλάς από το 2000 εκπονεί στα ελληνικά σχολεία προγράμματα αναπτυξιακής εκπαίδευσης που αποσκοπούν στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των μαθητών σχετικά με το μείζον πρόβλημα της έσχατης φτώχειας στις αναπτυσσόμενες χώρες του Νότου.

Τα προγράμματα Αναπτυξιακής Εκπαίδευσης της ActionAid Ελλάς αποσκοπούν στην καλλιέργεια οικουμενικής συνείδησης στους σημερινούς μαθητές και αυριανούς Πολίτες του Κόσμου, οι οποίοι θα αποτελέσουν στο μέλλον, μέρος του παγκόσμιου μετώπου για την καταπολέμηση της φτώχειας.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι ειδικά σχεδιασμένα για τους Έλληνες μαθητές. Παρουσιάζουν την καθημερινή ζωή ενός παιδιού σε μία αναπτυσσόμενη χώρα, και οδηγούν τους μαθητές στον παραλληλισμό του τρόπου ζωής των παιδιών στη χώρα αυτή, με τη δική τους καθημερινότητα και στην εξαγωγή συμπερασμάτων για τις μεγάλες ανισότητες μεταξύ των χωρών Βορρά και Νότου. Παράλληλα, οι μαθητές καλούνται να γνωρίσουν και να σεβαστούν τις ιδιαιτερότητες των άλλων λαών και να συνειδητοποιήσουν ότι και οι ίδιοι μπορούν να συμμετέχουν στην καταπολέμηση της παγκόσμιας φτώχειας. Πρόσφατα, η ActionAid Ελλάς εξέδωσε εκπαιδευτικό υλικό για γυμνάσια και λύκεια, το οποίο διανεμήθηκε σε όλα τα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και αφορά στους αναπτυξιακούς στόχους της χιλιετίας.

Κάθε χρόνο η ActionAid συμμετέχει στην Παγκόσμια Εβδομάδα Δράσης για την Εκπαίδευση κινητοποιώντας χιλιάδες μαθητές να διεκδικήσουν δωρεάν πρωτοβάθμια εκπαίδευση για όλα τα παιδιά του κόσμου.

Φέτος, με βασικό αίτημα «Σβήστε τον Αναλφαβητισμό από το λεξικό», αντιπροσωπεία μαθητών και εκπρόσωποι της ActionAid Ελλάς παρέδωσαν στον υφυπουργό Εξωτερικών κ. Δούκα όλα τα συνθήματα των χιλιάδων μαθητών απ' όλη την Ελλάδα που συμμετείχαν στην Παγκόσμια Εβδομάδα Δράσης 2008 καθώς και «τον μαθητικό έλεγχο» της χώρας μας. Ως κακός μαθητής, η Ελλάδα «κόπηκε» στις εξετάσεις για την εκπλήρωση των διεθνών δεσμεύσεών της για παροχή αναπτυξιακής βοήθειας για τη βασική εκπαίδευση, αφού δίνει μόνο το 6,7% του ποσού που έχει δεσμευτεί. Αίτημα των μαθητών ήταν και είναι να λάβει άμεσα μέτρα για να συμβάλει στην καταπολέμηση της παγκόσμιας αδικίας που κρατάει σήμερα 73εκ. παιδιά εκτός σχολείου.

Όση περισσότερη είναι η πίεση που ασκείται από τους πολίτες και όσο πιο άμεση είναι η δραστηριοποίηση όλων μας, τόσο γρηγορότερο θα φτάσουμε στο στόχο. Ας γίνουμε η γενιά που κατάφερε να εξαλείψει τη φτώχεια και όχι η γενιά που απέτυχε.

Επικοινωνήστε με την ActionAid Ελλάς στο 801 11 900 800 ή επισκεφτείτε την ιστοσελίδα www.actionaid.gr.

ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ

Της Δρος Αναστ. Αργ. ΜΕΛΙΤΖΑΝΗ

Η έννοια της Αγωγής Υγείας¹

Στο ιδρυτικό καταστατικό του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας του 1948, η υγεία ορίζεται ως η «κατάσταση της πλήρους σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι μόνο η απουσία ασθένειας ή αναπηρίας», (ορισμός που έγινε αποδεκτός από όλα τα Κράτη-Μέλη του) (Anderson 1984).

Η προσπάθεια προάσπισης και προαγωγής της υγείας απαιτεί την ενεργητική συμμετοχή του ίδιου του ατόμου, και είναι εκδήλωση υπευθυνότητας απέναντι στον εαυτό του και στο κοινωνικό σύνολο. Η υπευθυνότητα προϋποθέτει ελεύθερη επιλογή και αποφάσεις δράσης, καθώς τι υπάσχει συνείδηση του σκοπού και γνώση των στόχων. Η γνώση γι' αυτό είναι αναγκαία, όχι όμως ικανή προϋπόθεση για την υιοθέτηση μίας υγιούς συμπεριφοράς.

«Η Αγωγή Υγείας (Health Education) (Α.Υ.) είναι μια διαδικασία που στηρίζεται σε επιστημονικές αρχές και χρησιμοποιεί προγραμματισμένες ενκαιρίες μάθησης που δίνουν τη δυνατότητα στους ανθρώπους, όταν λειτουργούν ως άτομα ή ως σύνολο, να αποφασίζουν και να ενεργούν συνειδητά για θέματα, που επηρεάζουν την υγεία τους» (Draijer J., Williams T. 1991).

Η Α.Υ. έχει σαφή κοινωνική διάσταση, αφού η λήψη αυτών των αποφάσεων επηρεάζει την προσωπική ευεξία του ατόμου, καθώς και αυτήν του οικογενειακού και ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντός του (American Joint Committee on Health Education Terminology 1973).

Εξυπακούεται, ότι η Α.Υ. δεν αποβλέπει μόνο στη μετάδοση γνώσεων και πληροφοριών από τους ειδικούς στο ευρύ κοινό, δεν ταυτίζεται δηλαδή μόνο με την ενημέρωση, αλλά και στη διαμόρφωση της στάσης και της συμπεριφοράς του ατόμου και βεβαίως διαφέρει από την προπαγάνδα (Αθανασόπουλος 2004). Η προπαγάνδα δεν αναλύει το περιεχόμενο του θέματος ούτε εξηγεί τους λόγους που υπαγορεύουν μία συγκεκριμένη στάση.

Στόχος της Α.Υ. είναι η προαγωγή της ικανότητας των ατόμων να παίρνουν ελεύθερες αποφάσεις με βάση τη γνώση (Χαραλαμπίδης 1951, W.H.O. 1954, Groult 1968, Picharoti 1975).

Στο παρελθόν χρησιμοποιήθηκε ο όρος «Υγειονομική Διαφώτιση», αντί του όρου Α.Υ., στον οποίο είχε δοθεί ακριβώς το ίδιο περιεχόμενο, (Σάββας 1928, Αλιβιζάτος 1953, Ειδιπίδης 1966, Βαλαώρας 1967, Ζαβιτσάνος 1980) ενώ ειδικά για τους νέους χρησιμοποιήθηκε ο όρος «Αγωγή».

1. Το κείμενο περιλαμβάνεται σε εκτενή έρευνα της Συγγραφέως, η οποία απειτέλεσε την βάση για την εκπόνηση Διδακτορικής Διατριβής. Η Δ.Δ. υπεβλήθη και ενεκρίθη από το τμήμα Ιατρικής του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, κατά το τρέχον έτος. Η σχετική βιβλιογραφία δεν παρατίθεται εδώ ελλείψει χώρου.

Η έννοια της διαφώτισης σημαίνει την ενημέρωση κάποιου, που ευρίσκεται σε πλάνη και σε άγνοια, χωρίς να εκφράζει την υιοθέτηση νέας συμπεριφοράς και κυρίως χωρίς να απηχεί την ενεργητική συμμετοχή του ατόμου στη διαδικασία της αλλαγής της συμπεριφοράς. Η χρήση του όρου διαφώτιση πρέπει να αναζητηθεί σε εποχές, που βασική επιδίωξη ήταν η καταπολέμηση της πλήρους άγνοιας του πληθυσμού καθώς και η εκρίζωση των προλήψεων (Καπάλας 1950).

Η Αγωγή διακρίνεται σαφώς από τη διδασχή. Η Αγωγή είναι πριν απ' όλα φρονηματισμός και αυτός γίνεται με το ζωντανό παράδειγμα, που πείθει, έλκει, μεταμορφώνει και εξομοιώνει και δεν αρκείται στα λόγια (Παπανούτσος 1957).

Η έννοια της Αγωγής δε διαφέρει από αυτήν της Εκπαίδευσης (Lalande 1951). Σύμφωνα όμως με τον Παπανούτσο (1956), ο όρος «Εκπαίδευση» πρέπει να χρησιμοποιείται για την οργανωμένη και σε δημόσια ιδρύματα (κρατικά ή ιδιωτικά) παρεχόμενη μόρφωση των νέων, που, άμεσα ή έμμεσα, επικουρείται και ελέγχεται από τις δεσπόμενες κοινωνικές δυνάμεις (Εκκλησία, Πολιτεία, Οικογένεια).

Με βάση τη διάκριση αυτή ο όρος «Εκπαίδευση Υγείας» είναι στενότερος του όρου «Αγωγή Υγείας». Ο δεύτερος περιλαμβάνει τις δραστηριότητες Α.Υ. στην οικογένεια και στην Κοινότητα και όχι αναγκαστικά σε δημόσια ιδρύματα, ενώ ο πρώτος περιορίζεται σε δραστηριότητες Α.Υ. στο πλαίσιο της Σχολικής Εκπαίδευσης (Βελονάκης 1984).

Η Αγωγή Υγείας και οι νέοι

Ο όρος Α.Υ. χρησιμοποιήθηκε παλαιότερα αποκλειστικά για τους νέους. Αυτό πιθανόν να οφείλεται στην ιδιαίτερη σημασία της για τη νεανική ηλικία, σημασία που οφείλεται στα εξής (Μπάζα - Νεστορίδου 1968, Turner 1966, Tiglaio 1972, W.H.O. 1974, Picharoti 1975, Sutherland 1979):

α. Η συμπεριφορά του ατόμου διαμορφώνεται στα πρώτα χρόνια της ζωής του και κάθε αλλαγή στις μετέπειτα ηλικίες είναι συνήθως δύσκολη.

β. Με την Α.Υ. κατανοεί το άτομο τις μεταβολές, που συμβαίνουν κατά τη διάρκεια της ανάπτυξής του και προσαρμόζεται στις ανάγκες των αλλαγών αυτών.

γ. Τα περισσότερα από τα υπάρχοντα στις ημέρες μας νοσήματα προκαλούνται από την επίδραση παραγόντων, που δρουν από τις μικρές ηλικίες και επομένως είναι αντιμετωπίσιμα. Ορισμένοι παράγοντες από αυτούς ελέγχονται απόλυτα από την ατομική ευθύνη, όπως π.χ. το κάπνισμα, το οινόπνευμα, άλλοι λιγότερο, όπως π.χ. η διατροφή, και άλλοι ελάχιστα, όπως π.χ. η περιβαλλοντική ρύπανση.

δ. Οι νέοι γίνονται φορείς μηνυμάτων υγείας προς την οικογένεια και την Κοινότητα και παράλληλα πρωτοστατούν σε προγράμματα πρόληψης στην Κοινότητα.

ε. Καθοριστική σημασία στη διαμόρφωση των στάσεων και της συμπεριφοράς του ατόμου έχει το σχολείο, που αποτελεί και το κυριότερο μέσον μετάδοσης της γνώσης στους νέους.

Παρά τη μεγάλη σημασία της Α.Υ. για τους νέους, η δυνατότητά της να επηρεάσει τις στάσεις και τη συμπεριφορά και στις μεγαλύτερες ηλικίες δεν θα πρέπει να παραβλέπεται (W.H.O. 1981).

Στη σημερινή εποχή η Α.Υ. είναι κύριο μέρος της προαγωγής υγείας. Ο όρος προαγωγή της υγείας «χρησιμοποιείται ως μία ολική έννοια από όσους αναγνωρίζουν την ανάγκη για αλλαγή στους τρόπους και στις συνθήκες διαβίωσης με σκοπό τη βελτίωση της υγείας» (Ottawa Charter for Health Promotion 1986).

Στόχοι της προαγωγής της υγείας είναι:

Η μείωση της ανισοτήτων στην υγεία.

Η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών, ώστε όλοι οι άνθρωποι να είναι ικανοί να αναπτύξουν όλο το δυναμικό υγείας.

Η προστασία της υγείας του ανθρώπου και του περιβάλλοντος από ο,τιδήποτε που την απειλεί.

Η συντονισμένη δράση από κάθε υπεύθυνο φορέα, τομέα και ομάδα πολιτών, που μεσολαβούν προκειμένου να προστατεύσουν την υγεία από τα διάφορα συμφέροντα, που την απειλούν.

Σκοποί και περιεχόμενο της Αγωγής και προαγωγής Υγείας

Η Α. και Προαγωγή Υγείας (στο εξής: Π.Υ.) στο σχολείο χαρακτηρίζεται από δύο βασικά στοιχεία:

1. Απευθύνεται σε παιδιά όλων των κοινωνικών τάξεων.

2. Φθάνει έγκαιρα στα παιδιά, πριν ακόμα αποκτήσουν κακές συνήθειες.

Παράλληλα στοχεύει:

Στην αναβάθμιση της σχολικής ζωής και στη σύνδεσή της με την κοινωνική πραγματικότητα.

Στην πρόληψη του αποκλεισμού των νέων από την κοινωνία και την αγορά εργασίας.

Στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, στη διαμόρφωση ατόμων με κριτική στάση καθώς και στην επίγνωση των συνεπειών από καθημερινές αποφάσεις.

Στη μείωση της σχολικής αποτυχίας καθώς και της πρόωρης εγκατάλειψης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Οι βασικοί σκοποί της Α. και Π.Υ. όπως προσδιορίζονται από την Π.Ο.Υ. είναι οι επόμενοι (W.H.O., 1954):

1. Να αναγνωρισθεί η αξία της υγείας ως κοινωνικό αγαθό.

2. Να βοηθήσει να γίνουν ικανά τα άτομα να αποφασίζουν και να ενεργούν με σκοπό την προάσπιση και προαγωγή της υγείας τους.

3. Να προάγει την ανάπτυξη και καλύτερη χρήση των υπηρεσιών υγείας.

Το 1969 η Π.Ο.Υ. προσδιόρισε και ορισμένα άλλα στοιχεία του περιεχομένου της Α. και Π.Υ. «Πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα ώστε τα άτομα να υιοθετήσουν και να στηρίξουν υγιή πρότυπα ζωής, να χρησιμοποιούν συνετά τις υπηρεσίες υγείας που είναι διαθέσιμες σε αυτά και να παίρνουν αποφάσεις σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο, που βελτιώνουν το επίπεδο της υγείας τους και το περιβάλλον» (W.H.O. 1969a). Ένας επί πλέον σημαντικός σκοπός της Α. και Π.Υ. είναι η ανάπτυξη ενός αισθήματος ευθύνης στον πληθυσμό, τόσο για την ατομική υγεία και την υγεία της κοινότητας, όσο και τις ικανότητες ενεργού συμμετοχής στην κοινωνική ζωή.

Όταν το άτομο ξεκινά από την κατανόηση των βασικών χαρακτηριστικών και αρχών της δομής και λειτουργίας του σώματός του, μπορεί να προσεγγίσει επιστημονικά βαθύτερες αρχές, που διέπουν τη ζωή. Αυτό είναι σημαντικό γιατί το βοηθά σε μία λογική θεώρηση της φύσης, ενώ παράλληλα μπορεί ν' αποτελέσει για αυτό, την αρχή φιλοσοφικών προβληματισμών και αναζητήσεων (May 1967).

Το περιεχόμενο και οι ειδικότεροι στόχοι της Α. και Π.Υ. πρέπει να καθορίζονται ανάλογα με τις ανάγκες του πληθυσμού στον οποίο αναφέρεται καθώς και στις συνθήκες που διαμορφώνουν τις ανάγκες αυτές. Έτσι, το περιεχόμενο διαφέρει ανάλογα με την ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο, τις συνθήκες διαβίωσης, το βαθμό έκθεσης σε βλαπτικούς παράγοντες κ.ά. (W.H.O. 1981).

Το περιεχόμενο της Α. και Π.Υ. πρέπει να είναι διαφορετικό σε Χώρες όπου υπάρχει μεγάλη εξάπλωση λοιμωδών νόσων συγκριτικά με τις ανεπτυγμένες βιομηχανικές Χώρες, όπου τα νοσήματα φθοράς είναι συχνότερα το αποτέλεσμα του σύγχρονου τρόπου ζωής και συνακόλουθο της βιομηχανικής ανάπτυξης (W.H.O. 1980). Σε πληθυσμούς όπου είναι διαδεδομένα το κάπνισμα, ο αλκοολισμός ή η χρήση ναρκωτικών, το περιεχόμενο της Α. και Π.Υ. πρέπει να προσανατολίζεται σ' αυτά ακριβώς (Βελονάκης 1984).

Η Α. και Π.Υ., ως διδακτική δραστηριότητα, επιστρατεύει συγκεκριμένα διδακτικά εργαλεία και μεθοδολογία:

Προσεγγίζεται ως ομάδα η σχολική τάξη, με όλα τα θετικά της ομαδοκεντρικής μεθόδου.

Οι μαθητές ενσωματώνονται και λειτουργούν χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η επίδοση, το φύλο, η κοινωνική προέλευση κ.λ.. Με αυτόν τον τρόπο αντιμετωπίζονται καλύτερα τα ψυχολογικά φαινόμενα (φόβος, άγχος, ανασφάλεια) και προωθούνται οι θετικές κοινωνικές σχέσεις (αλληλοσεβασμός, αποδοχή, συνεργασία, δικαιομα της διαφοράς).

Καλλιεργείται η παιδαγωγική σχέση, η οποία αποτελεί πλαίσιο στήριξης και αποδοχής για τους μαθητές.

Δημιουργείται ένα κλίμα εμπιστοσύνης και ασφάλειας στην τάξη.

Η προσέγγιση των θεμάτων γίνεται με τη βιωματική μάθηση, που έχει επίκεντρο τα παιδιά, επιτρέποντάς τους να ερευνήσουν στάσεις, αξίες και πεποιθήσεις με ένα σίγουρο, μη απειλητικό τρόπο, ανταλλάσσοντας εμπειρίες και αντλώντας μέσα από τις εμπειρίες των άλλων.

Κυριαρχος τρόπος επικοινωνίας είναι η ενεργητική ακρόαση.

Ο ρόλος του Εκπαιδευτικού πρέπει να είναι διαφορετικός και να επιζητείται η δημιουργία μίας άλλου επιπέδου σχέσης με τον μαθητή, διότι τα προγράμματα αυτά στηρίζονται σε νέες μεθόδους διδακτικής προσέγγισης, που ενθαρρύνουν τη συμμετοχή του μαθητή και ενισχύουν την ανάπτυξη κάποιων ικανοτήτων, όπως η εξαγωγή συμπερασμάτων αξιολόγησης των συνεπειών και η λήψη αποφάσεων.

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, και ιδιαίτερα των στελεχών της εκπαίδευσης, είναι επιβεβλημένη. Οι σύγχρονες συνθήκες και οι απαιτήσεις της εργασίας σε κάθε τομέα απαιτούν την ανάπτυξη νέων δυνατοτήτων και την ενίσχυση των εργαζομένων με περισσότερα εφόδια, ώστε να είναι αποτελεσματικοί στο χώρο της εργασίας τους και να συμβάλουν στην κάλυψη των ιδιαίτερων αναγκών τους, στον εκσυγχρονισμό του οργανισμού της εκπαίδευσης καθώς και στη δημιουργία υπεύθυνων πολιτών.

Μέσα από τα προγράμματα Α. και Π.Υ. ο Εκπαιδευτικός αλλάζει τον παραδοσιακό του ρόλο και μετατρέπεται σε συνεργάτη των μαθητών.

Ενδιαφέρεται για όλους χωρίς να κάνει διακρίσεις, έχοντας προσδοκίες από όλους και αξιοποιώντας ευκαιρίες για να αναπτύξουν όλοι αυτοεκτίμηση και να αποκτήσουν υπευθυνότητα.

Απελευθερώνει η φαντασία τους.

Δεν είναι «κολλημένος» στη διδακτέα ύλη και σέβεται τους εσωτερικούς ρυθμούς των μαθητών του.

Είναι συντονιστής και όχι μοναδικός πομπός γνώσης.

Συνεργάζεται καλύτερα με τους συναδέλφους του.

Αναζητεί νέους συνεργάτες.

«Βγάζει» το σχολείο «προς τα έξω».

Μερικοί από τους βασικούς άξονες των προγραμμάτων Α. και Π.Υ. είναι:

Διαπροσωπικές σχέσεις - Ψυχική Υγεία (Ο εαυτός μου, Η σχέση μου με τους άλλους, Η σχέση μου με το περιβάλλον).

Αυτοεκτίμηση, ατομική ταυτότητα, συναισθήματα, ενεργητική ακρόαση, κοινωνικός αποκλεισμός (Ισες ευκαιρίες, ισότητα των δύο φύλων, ρατσισμός, βία, αντιμετώπιση πένθους, αντιμετώπιση άγχους).

Σεξουαλική Αγωγή - Διαφυλικές σχέσεις (Σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, - AIDS, Ηπατίτιδα Β- πρόληψη σεξουαλικής κακοποίησης, σεξουαλική παρενόχληση).

Η συστηματική εφαρμογή προγραμμάτων Α. και Π.Υ. στο σχολείο ενημερώνει και εκπαιδεύει τους μαθητές, αναπτύσσοντας τις δεξιότητές τους για την επιλογή υγιούς συμπεριφοράς, τον προσδιορισμό στόχων, την ιεράρχηση προτεραιοτήτων, τη συμμετοχή σε συγκεκριμένες δραστηριότητες, που βελτιώνουν την ανθρώπινη επικοινωνία και τη σχέση με το περιβάλλον. Ο κάθε μαθητής μαθαίνει να αναγνωρίζει τις συνέπειες καθημερινών πράξεων, αποφάσεων και συμπεριφορών, που μπορεί να επιφέρουν ανεπιθύμητες αλλαγές στην ατομική και συλλογική υγεία (Σόζου 1993).

Η περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα Προσδοκίες και Αποτελέσματα

Της Δρος **Βασιλ. Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ**
Εντετ. Διδασκ. Τμ. Περ. Οικ. Ανάπτ.
Πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδος

Κεφάλαιο Α' ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Εισαγωγική προσέγγιση

Παρά το γεγονός, ότι είναι εφικτή η διατύπωση ενστάσεων για την επανάληψη της άποψης, ότι όλες οι Κυβερνήσεις απανταχού της γης επιδιώκουν την ανάπτυξη (οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική) των Λαών και των Χωρών τους με οποιαδήποτε σύννομα «μέσα» και «εργαλεία», υπενθυμίζεται εδώ εισαγωγικά, ότι και οι Ελληνικές Κυβερνήσεις επεδίωξαν και βέβαια εξακολουθούν να επιδιώκουν την ανάπτυξη της Χώρας με κάθε πρόσφορο τρόπο κατά την τελευταία εξηκονταετία, ευθύς αμέσως με την λήξη της εσωτερικής τραγικής περιπέτειας μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και βεβαίως και σήμερα υπό καθεστώς ανθούσης παγκοσμιοποίησης¹.

Οι πρώτες προσπάθειες προσέλαβαν εν προκειμένω σάρκα και οστά στην Ελλάδα με την θέσπιση του νέου Συντάγματος, το οποίο ετέθη σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1952 και το οποίο «ανήγαγε» σε συνταγματική υπόθεση το όλο θέμα της ανάπτυξης με σχετική ρύθμιση.

Η ρύθμιση αυτή περιληφθείσα στο άρθρο 112 του νέου Συντάγματος, «προϊόντος» μίας Κυβέρνησης «κεντρώας» πολιτικής ιδεολογίας, προέβλεπε, ότι «νόμος εφ' άπαξ εκδιδόμενος θέλει ρυθμίσει την προστασίαν των εκ της Αλλοδαπής εισαγομένων προς τοποθέτησιν εις την χώραν κεφαλαίων».

Απότοκος της ρύθμισης αυτής υπήρξε το Νομοθετικό Διάταγμα 2687/1953 Περί επενδύσεως και προστασίας κεφαλαίων εξωτερικού, αυξημένης νομικής τυπικής ισχύος

1. Την οριοθέτηση της έννοιας, τις επί μέρους συνιστώσες της, τους διαύλους επιρροής και αλληλεξάρτησης βλ. εν εκτάσει στο: Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης και οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους. Μέρος Β'. Αθήναι, 2008, σελ. 7 – και 18, όπου και σχετική βιβλιογραφία.

κατά την ελληνική νομοθεσία, (βάσει άλλης σχετικής συνταγματικής ρύθμισης, στοιχείο το οποίο μεταφράζεται σε ειδική περίπλοκη διαδικασία κατάργησής του).

Οι επακαλουθήσασες μέχρι σήμερα Κυβερνήσεις συνέχισαν την θέσπιση κατά περιόδους (και βέβαια και οι μη δημοκρατικές της περιόδου της Δικτατορίας) ειδικών στρατηγικών, πολιτικών και μέτρων για την εν γένει ανάπτυξη της Χώρας, με κυμαινόμενο βαθμό επιτυχίας των σχετικών εγχειρημάτων.

Κατά την εφαρμογή αυτών των στρατηγικών, πολιτικών και μέτρων δεν έλειψαν ενίοτε υπερβολές, αντικρουόμενες ρυθμίσεις, μέτρα εκ των προτέρων καταδικασμένα σε αποτυχία, (ελλείψει άλλων παραμέτρων, συνιστώσων *condicio sine qua non* για την επιτυχία τους) και βέβαια η συνήθης «ασθένεια» της Ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης: η πολυνομία.

Ειδικότερα, ως προς τα «αξιοποιηθέντα» μέσα άσκησης περιφερειακής πολιτικής² σημειώνονται εδώ ενδεικτικώς οι δημόσιες δαπάνες εν γένει (ιδίως σε περιοχές με υστέρηση), οι υποδομές, η υποβοήθηση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού και σχετικές πολιτικές ανθρώπινων πόρων³, η ενίσχυση των Μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η επανασυγκρότηση περιοχών σε καθεστώς παρακμής και αποβιομηχάνισης, η οργάνωση Ειδικών Υπηρεσιών Υποστήριξης της Ανάπτυξης, η διασπορά Δημοσίων Υπηρεσιών, Στρατιωτικών Μονάδων, Σχολών Πανεπιστημίων, οι (τυχόν) διασυνοριακές συνεργασίες τοπικής εμβέλειας, τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Αγροτικού Χώρου, και βεβαίως τα αναπτυξιακά κίνητρα.

Οι επί μέρους κατά περιόδους σχετικές ρυθμίσεις για «παραγωγή» ανάπτυξης με έμφαση στο «εργαλείο» των αναπτυξιακών κινήτρων για την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων εκ της Αλλοδαπής ή εκ της ενδοχώρας, παρατίθενται συνοπτικώς στη συνέχεια.

Για την καλλίτερη όμως κατανόηση του θέματος προτάσσονται εδώ σχετικές προσεγγίσεις των εννοιών οικονομική ανάπτυξη, περιφερειακή ανάπτυξη, ιδιωτική παραγωγική επένδυση και αναπτυξιακά κίνητρα.

Α. Οικονομική ανάπτυξη, περιφερειακή ανάπτυξη

Ως εκ περισσού, και μόνον για την ενότητα της ανάπτυξης του θέματος, διευκρινίζονται εδώ συνοπτικώς οι έννοιες της οικονομικής ανάπτυξης και της περιφερειακής ανάπτυξης.

Ο όρος οικονομική ανάπτυξη⁴ χρησιμοποιείται ευρέως, αλλά «υπόκειται» σε πλείστες όσες εννοιολογικές προσεγγίσεις. Ο όρος δεν είναι μονοσήμαντος και με αυτόν δηλώνεται μία παρούσα κατάσταση, μία επιδιωκόμενη μελλοντική κατάσταση, αλλά και μία ορθολογική διαδικασία, εντός προσδιορισμένης εξ υπαρχής πορείας, της οποίας τα συστατικά στοιχεία δεν υπόκεινται όλα σε μέτρηση.

2. Βλ. εν εκτάσει: Γ. ΠΕΤΡΑΚΟΣ, ΓIAN. ΨΥΧΑΡΗΣ: *Περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα*. Αθήναι, 2004, σελ. 187 επόμε.

3. Βλ. επί του θέματος: R. NOE, J. HOLLENBECK, B. GERHART, P. WRIGHT, K. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ (Επιστ. επιμ.), Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ (Συνεργ. Ειδ. Θεμ.): *Διαχείριση Ανθρώπινων Πόρων*. Τόμ. Α' και Β'. Αθήναι, 2008 (Εκδ. ΠΑΠΑΖΗΣΗ).

4. Βλ. Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: *Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης και οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους*. Μέρος Α'. Αθήναι, 2007, σελ. 7 επόμε.

Ορισμένοι Ερευνητές⁵ υπογραμμίζουν, ότι κατά τον γενικό ορισμό της η οικονομική ανάπτυξη περιλαμβάνει την βελτίωση της υλικής ευημερίας, την εξάλειψη της πείνας των πολλών, την μεταβολή της σύνθεσης εισροών – εκροών και την συμμετοχή Ομάδων Πολιτών, ευρείας κατά το μάλλον και ήττον βάσης, στην διαδικασία λήψης αποφάσεων για ακολουθητέες (οικονομικές) κατευθύνσεις, με σκοπό την βελτίωση της ευημερίας τους.

Κατ' άλλες προσεγγίσεις, καταγράφεται η άποψη, ότι η οικονομική ανάπτυξη είναι ουσιαστικώς μία διαδικασία για να επιτευχθεί ένα ανώτερο επίπεδο τεχνικής και βιομηχανικής απόδοσης, με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας και της απασχόλησης και τελική επιδίωξη την επίτευξη υψηλότερου βιοτικού επιπέδου των Μελών μίας κοινωνίας.

Στον όρο οικονομική ανάπτυξη πρέπει να προσμετρηθούν πέραν της οικονομικής διάστασης, και άλλες, όπως εκείνες της κοινωνικής και πολιτιστικής, οι οποίες συνιστούν ουσιαστικές παραμέτρους επιθυμητού βιοτικού επιπέδου.

Εξ άλλης πλευράς, και σε συνάρτηση με την έννοια χώρος, ο όρος οικονομική ανάπτυξη εν γένει οδηγεί στις διακρίσεις: α. Οικονομική ανάπτυξη Εθνικής διάστασης, περιλαμβάνοντας ολόκληρη μία Χώρα, β. Περιφερειακής, περιλαμβάνοντας μία γεωγραφική, οικονομική ή διοικητική Περιφέρεια, και Γ. Τοπικής, περιλαμβάνοντας μικρές γεωγραφικές, οικονομικές ή διοικητικές ενότητες⁶.

Επιστημονικώς ο όρος διαστέλλεται προς άλλες συναφείς έννοιες, όπως π.χ. εκείνη της οικονομικής μεγέθυνσης, στα πλαίσια της οποίας προσδίδεται έμφαση στα ποσοτικά χαρακτηριστικά της Οικονομίας.

Ο όρος οικονομική ανάπτυξη, όπως έχει προηγουμένως «οριοθετηθεί» και εν χρήσει επί μακρόν, «εμπλουτίζεται» κατά την τελευταία χρονική περίοδο με νέες παραμέτρους, ενώ παρατηρείται και τάση αντικατάστασής του με άλλους παρεμφερείς όρους, όπως π.χ. οι όροι βιώσιμη ανάπτυξη, αειφόρος ανάπτυξη κ.ά.

Ο όρος βιώσιμη ανάπτυξη απαντάται το πρώτον το έτος 1987 σε σχετική Έκθεση υπό τον τίτλο «Our Common Future» προς την World Commission on Environment and Development του τότε Πρωθυπουργού της Νορβηγίας Guro Harlem BRUNDTLAND και ορίζεται ως η ανάπτυξη, «η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να μειώνει την δυνατότητα των επόμενων γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες...».

Ο όρος έχει «υιοθετηθεί» από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών το έτος 1992, συνδεθείς μάλιστα και με θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και αργότερα και από την Ευρωπαϊκή Ένωση, της οποίας Συνθήκες, όπως π.χ. εκείνη του Άμστερνταμ ανέδειξαν την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης ως σημαντικό στοιχείο της εν γένει πολιτικής της Ένωσης.

5. Βλ. Ch. KINDLEBERCER – M. BRUCE: *Economic Development*. London, 1980, p. 5. Βασ. ΜΑΛΙΝΔΡΕΤΟΥ: *Επενδύσεις*. Αθήνα, 1998, σελ. 84 επόμενα.

6. Βλ. R. HELBRONER: *Economics: Our Best Guide to the Future*. N.Y., 1984, p. 56. D. ΜΙΚΕΕ, R. DEAN, W. LEADY: *Regional Economics*. N.Y., 1974, p. 49. Ι.Δ. ΠΙΝΤΟΣ: *Οικονομική του Χώρας*. Αθήνα, 1974, σελ. 151. Ν. ΚΟΝΣΟΛΑΣ: *Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική*. Αθήνα, 1983, σελ. 135. Σπ. ΒΛΙΑΜΟΣ: *Ο χαρακτήρας του Ελληνικού Περιφερειακού Προβλήματος: Παρουσίαση και Ανάλυση*. Αθήνα, 1984, σελ. 24. Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: *Περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Τόμ. Α΄. Η΄ έκδ.* Αθήνα, 2005, σελ. 36.

Ο όρος αειφόρος ανάπτυξη ατύπως εν χρήσει από την δεκαετία του 1990 έχει «υιοθετηθεί» από το Συμβούλιο των Αρχηγών Κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την Σύνοδο του Γκέτεμπουργκ τον Απρίλιο 2001, στα πλαίσια Διακήρυξης του για την «Α' Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη», (μεταξύ των στόχων της οποίας συγκαταλέγονται η διαχείριση φυσικών πόρων, η αποφυγή πρόκλησης ζημιών επί της βιοποικιλότητας κ.ά.)⁷.

Β. Η έννοια της ιδιωτικής παραγωγικής επένδυσης

Δεν απαντάται κοινώς παραδεκτή προσέγγιση του όρου στην Ελλάδα, (αλλά και σε άλλες Χώρες), τόσο σε επιστημονικό, όσο και σε νομοθετικό επίπεδο⁸.

Σε επιστημονικό επίπεδο ιδιωτική (παραγωγική) επένδυση είναι εκείνη, η οποία στοχεύει στην δημιουργία νέου παγίου κεφαλαίου (π.χ. νέες εγκαταστάσεις, νέος μηχανολογικός εξοπλισμός κ.ά.), με την πρόσθετη επισήμανση, ότι σε οικονομικό επίπεδο ως επένδυση θεωρείται (και) η μετατροπή κεφαλαίων σε κεφαλαιουχικά παραγωγικά μέσα.

Κατ' άλλους, επένδυση συνιστά το διά της διαθέσεως αγοραστικής δύναμης αποκτώμενο υλικό αγαθό, εκ του οποίου αναμένεται η πραγματοποίηση εσόδων, ενώ βάσει ποικίλων κριτηρίων διακρίνονται διάφορα είδη επενδύσεων.

Σε νομοθετικό επίπεδο προκειμένου περί Ελλάδας τα πράγματα «περιπλέκονται», αφού η προσέγγιση του εύρους του περιεχομένου του όρου οδηγεί σε πολλαπλές κατευθύνσεις, συναρτόμενες με τα κατά περιόδους νομοθετήματα, αρχής γενομένης από του έτους 1953, όταν το Νομοθετικό Διάταγμα 2687/1953 προσδιόριζε ως παραγωγικές ιδιωτικές επενδύσεις τις αποβλέπουσες στην ανάπτυξη της εθνικής παραγωγής, ή τις συμβάλλουσες στην οικονομική πρόοδο της Χώρας, στην έννοια της οικονομικής προόδου, περιλαμβανομένης και της ανάπτυξης της λαϊκής στέγης.⁹

Τα επακολουθήσαντα νομοθετήματα, ομολογουμένως πολύ περισσότερα από όσα λογικώς έπρεπε να εκδοθούν, ενίοτε αντικρουόμενα και αλληλοαναιρούμενα, «οριοθέτησαν» την έννοια της ιδιωτικής παραγωγικής άμεσης επένδυσης, με διαφορετικά κατά περιόδους πολιτικά κυρίως κριτήρια, διευρύνοντα ή, σπανιότερα, συρρικνώνοντα την σχετική έννοια.¹⁰

Πέραν αυτών, η ελληνική νομοθετική παραγωγή έχει «επινοήσει», και την έννοια της ειδικής παραγωγικής επένδυσης, η οποία προέβλεπε μεγαλύτερες οικονομικές ενισχύσεις για κάποιες επενδύσεις, υπό σειρά προϋποθέσεων.

7. Βλ. *συναφή θέματα* (π.χ. *την Δήλωση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Laeken το έτος 2001 για το μέλλον της Ένωσης κ.ά.*) στο: Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: *Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης και οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους. Μέρος Α'.* Αθήνα, 2007, σελ. 17 επόμε.

8. Βλ. *εν εκτίσει*: Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: *Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης και οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους. Μέρος Α'.* Αθήνα, 2007, σελ. 76 επόμε.

9. Βλ. *σχετικώς*: Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: *Το νομικό καθεστώς προστασίας ξένων κεφαλαίων και επενδύσεων αναπτυξιακού χαρακτήρα στην Ελλάδα.* Αθήνα, 1996, σελ. 106 επόμε.

10. Βλ. *λεπτομέρειες για την περίοδο 1953 – 1996* στο: Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: *Ο.σ.,* p. 22. *Για την περίοδο 1996 – 2007* βλ. *τις σχετικές ρυθμίσεις* στο: Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: *Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης. Τόμ. Α'.* Αθήνα, 2007.

Η εισαγωγή της κατηγορίας επενδύσεων αυτής της μορφής έγινε με τον Ν.1116/1981 και επαναβεβαιώθηκε με μεταγενέστερα νομοθετήματα (Ν.1262/1982, Ν.1982/1990, Ν. 3299/2004, Ν. 3522/2006).

Εξ άλλου, σε σχέση με τις άμεσες ξένες ιδιωτικές παραγωγικές επενδύσεις η Ελλάδα έχει δεχθεί τα ισχύοντα σχετικά σε διεθνές επίπεδο, όπως αυτά έχουν προσδιορισθεί από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (INTERNATIONAL MONETARY FUND) και τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD).

Με βάση τις προσεγγίσεις αυτές μία άμεση επένδυση σε άλλη Χώρα (foreign direct investment) είναι η εμπειρέχουσα μακροπρόθεσμη σχέση, η οποία αντανακλά συνεχές ενδιαφέρον μίας εταιρίας ή μεμονωμένου ατόμου προς μία οικονομική δραστηριότητα εγκατεστημένη σε Χώρα διαφορετική (από εκείνη του επενδύοντος).¹¹

Γ. Περί αναπτυξιακών κινήτρων

Όπως έχει ήδη αναφερθεί τα αναπτυξιακά κίνητρα είναι ένα από «τα εργαλεία», τα οποία χρησιμοποιούν οι διάφορες Κυβερνήσεις για την «παραγωγή» ανάπτυξης μέσω π.χ. προσέλκυσης ιδιωτικών επενδύσεων.

Τα αναπτυξιακά κίνητρα χρησιμοποιούνται για να περιορίσουν τους παράγοντες εκκείνους, οι οποίοι λειτουργούν αρνητικά στις προθέσεις των ιδιωτών επενδυτών να αναλάβουν μία νέα επιχειρηματική πρωτοβουλία. Παράγοντες αυτής της μορφής είναι η έλλειψη επαρκών κεφαλαίων, η έλλειψη ολοκληρωμένων υποδομών σε μία περιοχή, η έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, φόβοι για μικρή αποδοτικότητα των κεφαλαίων, τα οποία θα επενδυθούν κ.ά..¹²

Κατ' άλλη προσέγγιση τα αναπτυξιακά κίνητρα, χωρίς να αλλοιώνουν τους μηχανισμούς της ελεύθερης αγοράς, στοχεύουν στην τόνωση της ιδιωτικής επιχειρηματικής δραστηριότητας ή και ενδεχομένως στον προσανατολισμό της προς επιθυμητές κατευθύνσεις, π.χ. προς την γεωργία, προς την βιομηχανία κ.ά., είτε με την δι' αυτών μείωση του κόστους της εγκατάστασης, ή παραγωγής του αγαθού, είτε με την δι' αυτών ελαχιστοποίηση του επιχειρηματικού κινδύνου κ.ά..¹³

Η θεωρία κατατάσσει τα αναπτυξιακά κίνητρα σε διάφορες κατηγορίες, όπως:

Μακροκίνητρα, όπως προνόμια, τα οποία θεσπίζονται για περισσότερους του ενός κλάδους, ή για πολλές επιχειρήσεις του αυτού κλάδου κ.ά.

Μακροκίνητρα, όπως απαλλαγές π.χ. από φόρους ή άλλες (οικονομικές) διευκολύνσεις, οι οποίες χορηγούνται σε μία μόνον επιχείρηση.

Κίνητρα για την προσέλκυση ξένων επενδυτών.

11. Βλ. εν εκτίσει: Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: *Το νομικό καθεστώς προστασίας ξένων κεφαλαίων και επενδύσεων αναπτυξιακού χαρακτήρα στην Ελλάδα*. Αθήνα, 1996, σελ. 48 επόμε., όπου και εκτενής βιβλιογραφία. Άλλα θέματα βλ. στο J. CHRISOS et R. GILLET: *Decision d' investissement*. Paris, 2003. Βλ. επίσης και: OECD: *New horizons for foreign direct investment*. Paris, 2002.

12. Αποδοτικότητα (profitability) θεωρείται εδώ η σχέση μεταξύ του κεφαλαίου που χρησιμοποιεί η επιχείρηση και του εξ αυτού κέρδους. Βλ. συναφή θέματα στο: Γ. ΚΑΦΟΥΖΗΣ: *Ανάλυση ισολογισμών*. Β' έκδ. Αθήνα, 1989, σελ. 63.

13. Βλ. Ν. ΜΑΡΜΑΤΑΚΗΣ: *Θεωρία και πολιτική των κινήτρων οικονομικής ανάπτυξης*. Αθήνα, 1969, σελ. 10. Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: *Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης*. Τόμ. Α'. Αθήνα, 2007, σελ. 125.

Κίνητρα για την μετακίνηση επενδυτών από περιφέρεια σε περιφέρεια εντός της αυτής Χώρας.

Κίνητρα για την υποβοήθηση των εξαγωγών.

Κίνητρα κινητικότητας εργατικού δυναμικού.

Φορολογικά κίνητρα, ήτοι απαλλαγές από φόρους εισοδήματος, νέων επενδύσεων, επενδύσεων σε τομείς νέων τεχνολογιών κ.ά. (Το κόστος αυτών των κινήτρων μπορεί να υπολογιστεί μόνον έμμεσα).

Χρηματοδοτικά κίνητρα, ήτοι κάλυψη από το Κράτος μέρους της δαπάνης μίας επένδυσης, ή μέρους της επιβάρυνσης από τόκους δανείων σχετιζόμενων με την επένδυση¹⁴ κ.ά. (Το δημοσιονομικό κόστος αυτών των κινήτρων είναι γνωστό ανά πάσα στιγμή, αλλά καταγράφεται ως αρνητική τους παράμετρος το γεγονός, ότι αυτά συνήθως αξιοποιούνται από τις επιχειρήσεις έντασης κεφαλαίου).

Είναι αυτονόητο, ότι τα αναφερόμενα κίνητρα αξιοποιούνται συνήθως για ιδιωτικές επενδύσεις¹⁵ εντός της Χώρας υπό της οποίας θεσπίζονται, χωρίς να αποκλείεται η περίπτωση μερικά από αυτά, όπως π.χ. τα χρηματοδοτικά να αποσκοπούν και στην παρότρυνση για επενδύσεις σε άλλες Χώρες.

Προκειμένου περί Ελλάδας χαρακτηριστική τέτοια περίπτωση αποτελούν ο Ν. 3299/2004 και ο Ν. 3522/2006, οι οποίοι περιλαμβάνουν ειδικές ρυθμίσεις για την ενίσχυση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων Ελλήνων εκτός Ελλάδος και για τους οποίους γίνεται αναφορά εν συνεχεία.

Πέραν της θετικής διάστασης των κινήτρων πρέπει να αναφερθεί εδώ και η αρνητική, δηλαδή τα αντικίνητρα, τα οποία θεσπίζονται για να αποθαρρύνουν τους επενδυτές να αναλάβουν επενδυτικές πρωτοβουλίες σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους, είτε σε ορισμένους τομείς, είτε σε ορισμένες περιοχές κ.ά..

Τα αντικίνητρα μπορεί να έχουν την μορφή πρόσθετων ειδικών φόρων εγκατάστασης σε ορισμένες περιοχές μίας Χώρας, ειδικών αδειών εγκατάστασης σε κάποιες περιοχές μίας Χώρας κ.ά..

«Γεννήτωρ» των αντικινήτρων θεωρείται το Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο από το έτος 1948 ελέγχει π.χ. τον τόπο εγκατάστασης βιομηχανικών επιχειρήσεων μέσω ενός Συστήματος Πιστοποιητικών Βιομηχανικής Ανάπτυξης κ.ά..

Όπου στην ανά χειρας εργασία γίνεται λόγος για αναπτυξιακά κίνητρα υποδηλώνονται κυρίως τα φορολογικά και χρηματοδοτικά κίνητρα ως «εργαλεία» παραγωγής γενικώς ιδιωτικών παραγωγικών επενδύσεων και μέσω αυτών ανάπτυξης, οικονομικής, κοινωνικής, πολιτιστικής.

14. Πολλές φορές το Κράτος για να τονώσει το ενδιαφέρον των επενδυτών για υστερούσες οικονομικά περιοχές χορηγεί επιδοτήσεις κόστους ή επιδοτήσεις τιμών, οι οποίες επδρούν τεχνικώς στην αύξηση του ποσοστού κέρδους ή στην αύξηση των εσόδων των επιχειρήσεων. Βλ. συναφή θέματα στο: Ν. ΚΟΝΣΟΛΑΣ: *Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική: Γενική θεώρηση*. Αθήναι, 1993, σελ. 339 επόμε.

15. Βλ. και: Γ. ΠΕΤΡΑΚΟΣ, Γιάν. ΨΥΧΑΡΗΣ: *Περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα*. Αθήναι, 2004, σελ. 228 επόμε.

Κεφάλαιο Β'
ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ
1952 – 2008

Οι ρυθμίσεις (κυριότερες) καταχωρούνται εδώ κατά χρονολογική σειρά, σε συστοιχία με το υπερκείμενο «κέλυφος» των εκάστοτε σχετικών ρυθμίσεων των Ελληνικών Συνταγμάτων, τα οποία προσδιόριζαν το οικονομικό καθεστώς της Χώρας, προέβλεπαν την υποχρέωση του Κράτους να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για θέματα ανάπτυξης κ.ά.

Έτσι, αναφέρεται εδώ η χαρακτηριστική στην προκείμενη περίπτωση ισχύουσα σήμερα στην Ελλάδα ρύθμιση (άρθρο 106 του Συντάγματος) κατά την οποία, για την εμπέδωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικού συμφέροντος, το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική εν γένει δραστηριότητα στην Χώρα, στοχεύοντας στην οικονομική ανάπτυξη όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας.

Για τον σκοπό αυτό το Κράτος πρέπει να λαμβάνει τα ενδεικνυόμενα μέτρα για την αξιοποίηση των πηγών του εθνικού πλούτου, για την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και την προαγωγή της οικονομίας, ιδίως των ορεινών, νησιωτικών και παραμεθωρίων περιοχών.

A. Ρυθμίσεις υπό το καθεστώς του Συντάγματος του έτους 1952

Το Σύνταγμα του έτους 1952 προέβλεπε την ισότητα των Πολιτών, το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, την προστασία της ιδιοκτησίας, αλλά και την έκδοση ειδικού νόμου για την προστασία των εισαγόμενων εκ της Αλλοδαπής κεφαλαίων για επενδύσεις.

Υπό το καθεστώς των διατάξεων αυτών εκδόθηκαν εννέα νομοθετήματα σχετικά με θέματα ανάπτυξης, εκ των οποίων αναφέρονται εδώ τα εξής ως πλέον σημαντικά:

Ν.Δ. 2687/1953 Περί επενδύσεως και προστασίας κεφαλαίων εξωτερικού (στην Ελλάδα).¹

Το Ν.Δ. οριοθετούσε την έννοια των κεφαλαίων εξωτερικού και την έννοια της παραγωγικής επένδυσης, προέβλεπε ειδικές διαδικασίες εισαγωγής και (επαν)εξαγωγής τους, την απασχόληση αλλοδαπών, την απαγόρευση απαλλοτρίωσης και επίταξης των περιουσιακών στοιχείων των επιχειρήσεων, που είχαν συσταθεί με κεφάλαια εισαχθέντα από άλλη Χώρα και ακόμη φορολογικές διευκολύνσεις γι' αυτές.

Οι διευκολύνσεις αυτές (κατά την διατύπωση του σχετικού κειμένου) ήταν οι εξής (σε όλα τα κείμενα νόμων διατηρείται η αρχική διατύπωση):

α. Προσδιορισμός της ισχύουσας κατά την έκδοσιν της εγκριτικής πράξεως φορολογίας καθαρών προσόδων ως παγίας επί χρονικόν διάστημα μη υπερβαίνον την δεκαετίαν, προσαρμοζομένης εν περιπτώσει μειώσεως εις τα ισχύοντα εκάστοτε όρια, ή προσδιορισμός διά το αυτό χρονικόν διάστημα της φορολογίας καθαρών προσόδων εις πάγιον ποσοστόν επί των καθαρών ή ακαθαρίστων κερδών επιτρεπομένου, όπως τούτο ορίζεται, εις ύψος φορολογίας κατωτέρας της εκάστοτε ισχύουσας.

1. Βλ. εκτενή παρουσίαση του Ν.Δ. και άλλα σχετικά θέματα στο: Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: Το νομικό καθεστώς προστασίας ξένων κεφαλαίων και επενδύσεων αναπτυξιακού χαρακτήρα στην Ελλάδα. Αθήναι, 1996, σελ. 106 – 119, 176 επόμ.

β. Μείωσις ή απαλλαγή επί διάστημα μη υπερβαίνον την δεκαετίαν εκ των δασμών, εισφορών ή άλλων φόρων² και τελών επί της εισαγωγής των μηχανημάτων, εξαρτημάτων, ανταλλακτικών και εργαλείων.

γ. Μείωσις ή απαλλαγή επί διάστημα μη υπερβαίνον την δεκαετία εκ παντός φόρου ή τέλους ή εισφοράς επιβαλλομένων υπό Οργάνων Τοπικής Αυτοδιοικήσεως (Δήμων, Κοινοτήτων κ.λ.), Λιμενικών Ταμείων ή άλλων Οργανισμών.

δ. Μείωσις ή απαλλαγή εκ τελών και πάσης φύσεως δικαιωμάτων διά την εγγραφήν υποθήκης ή σύστασιν ενεχύρου, προς ασφάλειαν των εισαγομένων κεφαλαίων εξωτερικού, ως και διά την κατάρτισιν των σχετικών τούτοις συμβολαίων.³

Διά των εκάστοτε εκδιδομένων εγκριτικών πράξεων, δύναται να προβλέπεται διακοπή των ανωτέρω φορολογικών διευκολύνσεων εις περιπτώσιν καθ' ήν αι εν λόγω επιχειρήσεις ήθελον παύσει εκπληροῦσαι τους όρους και τας προϋποθέσεις του παρόντος Ν.Δ..

Αι ως άνω φορολογικαί διευκολύνσεις επεκτείνονται και εις τας ομοίας υφισταμένας ή ιδρυόμενας δι' άλλων κεφαλαίων εξαγωγικάς επιχειρήσεις, πληρούσας τους όρους του παρόντος Ν.Δ.. Επίσης, επεκτείνονται και εις τα ομοίας επιχειρήσεις εκ της δράσεως των οποίων εξοικονομείται συνάλλαγμα κατά τους όρους του παρόντος Ν.Δ., τας συνιστωμένας μετά την ίδρυσιν της το πρώτον συσταθείσης επιχειρήσεως.

Δεν επιτρέπεται η επιβολή αναδρομικής φορολογίας επί επιχειρήσεων ιδρυομένων διά κεφαλαίων εξωτερικού εισαγομένων κατά τας διατάξεις του παρόντος Ν.Δ.

Ν. 4171/1961 Περί λήψεως γενικών μέτρων διά την υποβοήθησιν της αναπτύξεως της οικονομίας της Χώρας.

Μεταξύ άλλων ρυθμίσεων ο νόμος προέβλεπε και τις εξής φορολογικές απαλλαγές:

Απαλλάσσονται από παντός φόρου, δασμού, τέλους, τελών χαρτοσήμου, εισφοράς, δικαιώματος ή άλλης επιβαρύνσεως υπέρ του Δημοσίου ή τρίτων (δήμων, κοινοτήτων, ταμείων, οργανισμών ή άλλου οποιουδήποτε νομικού προσώπου δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου) τα κάτωθι είδη, παραγόμενα ή μη υπό της εγχωρίου βιομηχανίας αναγκαία ή χρήσιμα διά την ενέργειαν μελετών, ερευνών, κατασκευών και ανέγερσιν των πρώτων εγκαταστάσεων, μη εφαρμοζόμενης οποιασδήποτε αντιθέτου γενικής ή ειδικής διατάξεως:

α. Τα μηχανήματα, εξαρτήματα, ανταλλακτικά, εργαλεία, ηλεκτρονικοί υπολογισταί εν γένει εισαγόμενοι είτε οριστικώς είτε υπό το καθεστώς της ελευθέρως χρήσεως, ως και προκειμένου περί βιομηχανικών, βιοτεχνικών και μεταλλευτικών επιχειρήσεων, και ο λοιπός εξοπλισμός, εφ' όσον πάντα ταύτα είναι καινούργια.

β. Τα όργανα ερευνών, δοκιμών, μετρήσεως και ελέγχου διά τας ανάγκας της επιχειρήσεως, και

γ. Οι γερανοί και τα οχήματα διακινήσεως υλικών και προϊόντων εντός του χώρου της επιχειρήσεως, περιλαμβανομένων και των φορτηγών αυτοκινήτων.

2. Περιλαμβανομένου και του φόρου κύκλου εργασιών (Ν.Δ. 4486/1965, άρθρον 12, παρ. 2).

3. «Συμφώνως προς τον Α.Ν. 329/1968 διά των εκδιδομένων εγκριτικών πράξεων παρέχεται μείωσις ή απαλλαγή εκ των τελών χαρτοσήμου και των πάσης φύσεως δικαιωμάτων διά την εγγραφήν υποθήκης ή σύστασιν ενεχύρου».

Μέχρις εξοφλήσεως των μακροπροθέσμων δανείων, των συναφθέντων προ της ενάρξεως της παραγωγικής δράσεως της επιχειρήσεως και πάντως ουχί πέραν των δέκα ετών από της λήξεως του ημερολογιακού έτους, εντός του οποίου ήρξατο η παραγωγική δράσις:

α. Παγιοποιούνται οι φορολογικοί συντελεσταί της φορολογίας εισοδήματος επί των αδιανεμήτων κερδών της επιχειρήσεως οι ισχύοντες κατά την έκδοσιν της εγκριτικής Υπουργικής αποφάσεως.

β. Δεν επιβάλλεται φόρος επί της περιουσίας της επιχειρήσεως.

Τέλος, ο Ν. 4171/1961 προέβλεπε και δασμολογικές και φορολογικές διευκολύνσεις:

Αλλοδαπαί τεχνικάί επιχειρήσεις, εγκαθιστάμεναι εν Ελλάδι κατόπιν εγκρίσεως παρεχομένης δι' αποφάσεως του Υπουργού Συντονισμού απολαύουν δασμολογικών και φορολογικών διευκολύνσεων, υπό τον όρον, ότι το προσωπικό των εν λόγω επιχειρήσεων αποτελείται κατά 4/5 τουλάχιστον του συνόλου του προσωπικού και κατά τα 3/5 τουλάχιστον κατά κατηγορίαν προσωπικού εξ Ελλήνων υπηκόων (εξ ων μέχρι 1/10 δύναται να είναι ομογενείς, προσθήκη υπό του άρθρου 6 του Ν. 849/1978).

Αναγκαστικός Νόμος 147/1967 Περί συμπληρώσεως της περί κινήτρων διά βιομηχανικάς επενδύσεις κειμένης νομοθεσίας.

Ο νόμος αυτός εισήγαγε για πρώτη φορά την επιδότηση επιτοκίων για κεφάλαια εκ δανείων τα οποία συνάπτονταν για την πραγματοποίηση επενδύσεων, την απαλλαγή φόρου εισοδήματος, αυξημένες αποσβέσεις κ.ά..

Αναγκαστικός Νόμος 148/1967 Περί μέτρων προς ενίσχυσιν της κεφαλαιαγοράς.

Β. Ρυθμίσεις υπό το καθεστώς ισχύος του «Συντάγματος» 1968

Το «Σύνταγμα» του 1968 προέβλεπε επί θεμάτων οικονομικής εν γένει δραστηριότητας όσα και το Σύνταγμα του 1952, αλλά και την υποχρέωση του Κράτους να «μεριμνά διά την δημιουργίαν προϋποθέσεων και κινήτρων προς ανάπτυξιν επί εθνικής και περιφερειακής κλίμακος της οικονομίας, ώστε δι' αυτής να παρέχεται ευχέρεια σταθεράς βελτιώσεως των όρων διαβιώσεως του Λαού».

Υπό το καθεστώς των διατάξεων αυτών εκδόθηκαν 11 νομοθετήματα καθώς και δύο Πράξεις του Υπουργικού Συμβουλίου, τα κυριότερα των οποίων είναι:

Ν.Δ. 1313/1972 Περί μέτρων ενισχύσεως της τουριστικής αναπτύξεως (τροποποιήθηκε από το Νομοθετικό Διάταγμα 1378/1973).

Μεταξύ των ρυθμίσεων προς την κατεύθυνση προσέλκυσης και ενίσχυσης ιδιωτικών επενδύσεων περιλαμβάνονται και οι ακόλουθες:

Ημεδαπαί ξενοδοχειακάί επιχειρήσεις των περιοχών Α', Β' και Γ' δικαιούνται μειωμένης καταβολής εισφορών εργοδότη και ησφαλισμένου υπέρ του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ), του Ταμείου Ασφαλίσεως Ξενοδοχοϋπαλλήλων (ΤΑΞΥ), ως και των Ιδρυμάτων, Ταμείων ή Οργανισμών επικουρικής ασφαλίσεως επί των από 1 Ιανουαρίου 1973 αποδοχών του απασχολουμένου προσωπικού, ως ακολούθως:

α. Είκοσιν επί τοις εκατόν αι της περιοχής Α'.

β. Τριάκοντα επί τοις εκατόν αι της περιοχής Β'.

γ. Τεσαράκοντα επί τοις εκατόν αι της περιοχής Γ'.

δ. Πενήκοντα επί τοις εκατόν αι της περιοχής Δ'.

Ακόμη:

Το Δημόσιον ενισχύει φυσικά ή νομικά πρόσωπα:

α. Επισκευάζονται ή εκτελούνται συναφείς εργασίας επί ιδιοκτητήτων κτιρίων, κειμένων εις οικισμούς ειδικού αρχιτεκτονικού χαρακτήρος ή χαρακτηριζομένων ως διατηρητέων, προς χρησιμοποίησιν των ως τουριστικών εγκαταστάσεων (ξενοδοχείων ή ξενώνων).

β. Πραγματοποιούνται ξενοδοχειακά επενδύσεις εις την περιοχήν Δ'.

Γ. Ρυθμίσεις υπό το καθεστώς του «Συντάγματος» 1973

Το «Σύνταγμα» προέβλεπε για θέματα οικονομικής δραστηριότητας ό,τι και το «Σύνταγμα» 1968, κατά δε την βραχεία περίοδο ισχύος του (έως 31/7/1974) εκδόθηκαν δύο νομοθετήματα, εκ των οποίων παρατίθεται εδώ το δεύτερο.

Ν.Δ. 331/1974 Περί παροχής φορολογικών κινήτρων προς ενίσχυσιν της βιομηχανικής παραγωγής.

Με βάση τις διατάξεις αυτού του Ν.Δ., «ημεδαπαί βιομηχανικοί και βιοτεχνικοί επιχειρήσεις ανεξαρτήτως τόπου εγκαταστάσεως... αίτινες ήθελον πραγματοποιήσει... αγοράς καινούργων μηχανημάτων, τα οποία συμβάλλουν εις την παραγωγική διαδικασία, δι' επέκτασιν, ανανέωσιν και εκσυγχρονισμό, δικαιούνται να εκπέσουν εκ των καθαρών κερδών ποσοστό 40% της αξίας των διά ταύτας πραγματοποιηθεισών δαπανών, υπό την προϋπόθεσιν, ότι τα μηχανήματα θέλουσι τεθή εις λειτουργίαν εντός εξαμήνου από της ημερομηνίας παραλαβής των». Με άλλη διάταξη αυξάνονταν η προβλεπόμενη από το Ν.Δ. 1312/1972 ενίσχυση του Δημοσίου με 2 ακόμη ποσοστιαίες μονάδες επιτοκίου κ.λ.

Δ. Ρυθμίσεις του Συντάγματος 1952 επανατεθέντος σε ισχύ την 1/8/1974 (μέχρι 11/6/1975)

Βλέπετε ανωτέρω υπό Α.

Τα εκδοθέντα νομοθετήματα κατά την περίοδο αυτή είναι μόνον δύο.

Ε. Ρυθμίσεις του Συντάγματος 1975, όπως αυτό τροποποιήθηκε τα έτη 1986 και 2001 και ισχύει σήμερα

Το Σύνταγμα προβλέπει την ισότητα των Ελλήνων ενώπιον του νόμου, την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, την προστασία της ιδιοκτησίας, ανάγει την αναζήτηση εργασίας σε δικαίωμα, προστατεύει την συνδικαλιστική ελευθερία, προβλέπει την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, προβλέπει τον προγραμματισμό και συντονισμό από το Κράτος της οικονομικής δραστηριότητας, διετήρησε την αυξημένη τυπική ισχύ του Ν.Δ. 2687/1953 περί κεφαλαίων εξωτερικού κ.λ.

Εκ των πολλών νομοθετημάτων τα οποία εκδόθηκαν μέχρι σήμερα αναφέρονται εδώ τα ακόλουθα:

Ν. 289/1976 Περί παροχής κινήτρων διά την ανάπτυξιν παραμεθορίων περιοχών και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων.

Ο εν λόγω νόμος, προέβλεπε, μεταξύ άλλων και τα εξής:

Μείωση φόρων μεταβίβασης ακινήτων

Επιχειρήσεις υπαγόμεναι εις τας διατάξεις του παρόντος νόμου, προβαίνουσαι εις την αγοράν ακινήτων κειμένων εις την περιοχήν Ε' εντός πενταετίας από της υπαγωγής

των καταβάλλουν τον επιβαλλόμενον φόρον, μειωμένον κατά ποσοστόν πενήτηκοντα επί τοις εκατόν.

Η μείωσις από του φόρου μεταβιβάσεως χωρεί υπό την προϋπόθεσιν, ότι το ακίνητον θα χρησιμοποιηθή αποκλειστικώς διά τας ανάγκας της επιχειρήσεως επί μίαν πενταετίαν.

Εν περιπτώσει καθ' ήν η επιχειρήσις ήθελε μεταβιβάσει το ακίνητον προς τρίτον προ της παρόδου πενταετίας από της αγοράς ή χρησιμοποιήσει τούτο διά τουριστικήν εκμετάλλευσιν εις την νήσον Ρόδον υποχρεούται εις την καταβολήν του φόρου μεταβιβάσεως, ούτινος απηλλάγη μετά προσθέτου, ίσου προς το ήμισυ του φόρου τούτου.

Εις τας περιπτώσεις ταύτας ο φόρος (κύριος και πρόσθετος) καταβάλλεται διά δηλώσεως του υποχρέου, υποβαλλομένης πρό της μεταβιβάσεως του ακινήτου ή εντός τριμήνου από της χρησιμοποίησός του διά τουριστικήν εκμετάλλευσιν εις την νήσον Ρόδον.

Καταβολή τόκων

Επιχειρήσεις, υπαγόμεναι εις τας διατάξεις του παρόντος νόμου, εξαιρέσει των ξενοδοχειακών της νήσου Ρόδου (βλέπετε και άρθρον 20 του Ν.849/1978) πραγματοποιούσαι νέας επενδύσεις εις την περιοχήν Β' δύναται να τύχουν ενίσχυσεως εκ μέρους του Δημοσίου διά καλύψεως μέρους της εκ τόκων επιβαρύνσεώς των επί των συννομολογουμένων προς πραγματοποίησιν των επενδύσεων ομολογιακών δανείων, εκδιδομένων εις δημόσιον εγγραφήν ή δανείων ή πιστώσεων χορηγούμενων παρ' ημεδαπών ή αλλοδαπών τραπεζών ή επιχειρήσεων. Η ενίσχυσις δύναται να ανέρχεται μέχρις επτά ποσοστιαίων μονάδων, πάντοτε όμως το εις βάρος της δανειζομένης επιχειρήσεως απομένον τμήμα του επιτοκίου δεν δύναται να είναι κατώτερον του ενός επί τοις εκατόν.

Ν. 849/1978 Περί παροχής κινήτρων διά την ενίσχυσιν της περιφερειακής και οικονομικής αναπτύξεως της Χώρας.

Βασικές διατάξεις του νόμου αυτού είναι οι εξής:

Κίνητρα περιοχής Α'

α. Ημεδαπαί βιομηχανικά και βιοτεχνικά επιχειρήσεις, εγκατεστημένα κατά την δημοσίευσιν του παρόντος νόμου εις την περιοχήν Α' της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του Ν.Δ. 1078/1971 αι οποίαι ήθελον πραγματοποιήσει από 1 Ιανουαρίου 1978 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1982 νέας παραγωγικάς επενδύσεις δι' επέκτασιν και εκσυγχρονισμόν των εγκαταστάσεών των, εντός του ίδιου αυτών εργοστασιακού χώρου, εφ' όσον δεν αυξάνεται σημαντικώς το εις αυτάς απασχολούμενον προσωπικόν και εφ' όσον συγχρόνως πραγματοποιείται μείωσις της ρυπάνσεως του περιβάλλοντος, δικαιούνται να εκπέσουν εκ των καθαρών κερδών ποσοστόν είκοσι πέντε επί τοις εκατόν της αξίας των διά ταύτας πραγματοποιουμένων δαπανών.

β. Ημεδαπαί βιομηχανικά και βιοτεχνικά επιχειρήσεις, εγκατεστημένα εν τη περιοχή Α' της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του Ν.Δ. 1078/1971, εφ' όσον ενεργούν νέας παραγωγικάς επενδύσεις από 1 Ιανουαρίου 1978 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1982 εντός των Βιομηχανικών περιοχών της ΕΤΒΑ της Β' περιοχής, ή συμμετέχουν εις την ίδρυσιν βιομηχανικής ή βιοτεχνικής επιχειρήσεως ή την επέκτασιν υφισταμένης τοιαύτης, εντός των βιομηχανικών τούτων περιοχών δικαιούνται να εκπέσουν εκ των καθαρών κερδών ποσοστόν εξήκοντα επί τοις εκατόν της αξίας των διά ταύτας πραγματοποιουμένων δαπανών.

Κίνητρα περιοχής Β'

Ημεδαπαί βιομηχανικά και βιοτεχνικά επιχειρήσεις, εγκατεστημένα, μεταφερόμενα ή ιδρυόμενα εις την περιοχήν Β' της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του Ν.Δ. 1078/1971, αι οποία ήθελον πραγματοποιήσει από 1 Ιανουαρίου 1978 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1982 νέας παραγωγικάς επενδύσεις, δικαιούνται να εκπέσουν εκ των καθαρών κερδών ποσοστόν εξήκοντα επί τοις εκατόν της αξίας των διά ταύτας πραγματοποιουμένων δαπανών.

Κίνητρα για βιομηχανικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις περιοχών Γ και Δ'

Δι' αποφάσεως του Υπουργού Συντονισμού δίδεται εις ημεδαπάς βιομηχανικάς και βιοτεχνικάς επιχειρήσεις εγκατεστημένας ή μεταφερομένας ή ιδρυόμενα εις τας περιοχάς Γ' και Δ', αι οποία ήθελον πραγματοποιήσει εις τας περιοχάς ταύτας νέας παραγωγικάς επενδύσεις δανειακή ενίσχυσις εκ μέρους του Δημοσίου ανερχομένη: α) μέχρις είκοσι επί τοις εκατόν επί της αξίας των επενδύσεων των πραγματοποιουμένων εις την Γ' περιοχήν, β) μέχρι τριάκοντα πέντε επί τοις εκατόν επί της αξίας των επενδύσεων των πραγματοποιουμένων εις την Δ' περιοχήν και γ) μέχρις είκοσι πέντε επί τοις εκατόν και μέχρι τεσσαράκοντα επί τοις εκατόν επί της αξίας των επενδύσεων των πραγματοποιουμένων εις τας νήσους των περιοχών Γ' και Δ' αντιστοίχως.

Κίνητρα περιοχής Ε'

Δι' αποφάσεως του Υπουργού Συντονισμού δίδεται εις ημεδαπάς βιομηχανικάς και βιοτεχνικάς επιχειρήσεις εγκατεστημένας ή μεταφερομένας ή ιδρυόμενα εις την περιοχήν Ε', του άρθρου 1 του Ν. 289/1976, αι οποία ήθελον πραγματοποιήσει εις την περιοχήν ταύτην νέας παραγωγικάς επενδύσεις δανειακή ενίσχυσις εκ μέρους του Δημοσίου ανερχόμενη μέχρι πενήκοντα πέντε επί τοις εκατόν επί της αξίας τούτων. Προκειμένου περί επενδύσεων εις νήσους της περιοχής ταύτης η δανειακή ενίσχυσις δύναται να ανέλθη μέχρις εξήκοντα επί τοις εκατόν επί της αξίας τούτων.

Τουριστικά κίνητρα

Ημεδαπαί ξενοδοχειακά επιχειρήσεις εγκατεστημένα, μεταφερόμενα ή ιδρυόμενα εις την περιοχήν Β' του άρθρου 1 του Ν.Δ. 1313/1972 αι οποία ήθελον πραγματοποιήσει από 1 Ιανουαρίου 1978 μ.Χ. μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1982 μ.Χ. νέας παραγωγικάς επενδύσεις, δικαιούνται να εκπέσουν εκ των καθαρών κερδών ποσοστόν πενήκοντα επί τοις εκατόν της αξίας των διά ταύτας πραγματοποιουμένων δαπανών.

Εφαρμογή αναπτυξιακών κινήτρων επί βιομηχανικών επιχειρήσεων του Δημοσίου

Τα εκάστοτε ισχύοντα αναπτυξιακά κίνητρα υπέρ των βιομηχανικών και μεταλλευτικών επιχειρήσεων εφαρμόζονται υπό τας αυτάς προϋποθέσεις και περιορισμούς από 1 Ιανουαρίου 1978 και επί των θυγατρικών εταιρειών των Δημοσίων Επιχειρήσεων⁴ και Οργανισμών και της Ελληνικής Τραπεζής Βιομηχανικής Αναπτύξεως.

Ν. 1116/1981 Πα την παροχή κινήτρων ενίσχυσης της περιφερειακής και οικονομικής αναπτύξεως της Χώρας.

4. Βλ. και Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: *Θεσμικό πλαίσιο Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών*. Γ' έκδ. Αθήναι, 1990.

Εισαγωγικώς σημειώνεται, ότι ο εν λόγω νόμος εισήγαγε το πρώτο ολοκληρωμένο σύστημα επενδυτικών κινήτρων περιφερειακής ανάπτυξης στην Ελλάδα.

Ατυχώς υπήρξε ο πλέον βραχύβιος νόμος, λόγω της επελευθέρωσης πολιτικής αλλαγής κατά μήνα Οκτώβριο 1981.

Μεταξύ άλλων ρυθμίσεων περιλαμβάνονται και οι ακόλουθες:

Επιχορήγηση επενδύσεων και επιδότηση επιτοκίου

Η επιχορήγηση και η επιδότηση επιτοκίου, σύμφωνα με τα άρθρα 6 μέχρι και 9 αυτού του νόμου, χορηγούνται με απόφαση του Υπουργού Συντονισμού.

Επιχορήγηση επενδύσεων στις περιοχές Β' και Γ'

1. Στις επιχειρήσεις του άρθρου 2, εκτός από ξενοδοχειακές στις οποίες αναφέρεται η παράγραφος 4 αυτού του άρθρου, μπορεί να δίνεται επιχορήγηση εφ' όσον πραγματοποιούν παραγωγικές επενδύσεις για ίδρυση, επέκταση ή εκσυγχρονισμό μονάδων στις περιοχές Β' ή Γ' αυτού του νόμου.

2. Η συνολική επιχορήγηση μπορεί να αποτελείται αθροιστικά από τη βασική επιχορήγηση και την επιχορήγηση για εγκατάσταση μέσα σε ζώνη και ορίζεται από την Διοίκηση μέσα στα ακόλουθα όρια, ανάλογα με τις επιδιώξεις και τους στόχους της πολιτικής περιφερειακής και οικονομικής ανάπτυξης.

α. Για δαπάνη παραγωγικής επενδύσεως, η οποία πραγματοποιείται στην περιοχή Β' η βασική επιχορήγηση μπορεί να φθάνει μέχρι το ποσοστό είκοσι τοις εκατό της δαπάνης για τις δραστηριότητες χαμηλής ενισχύσεως, μέχρι το ποσοστό είκοσι πέντε τοις εκατό της δαπάνης για τις δραστηριότητες μέσης ενισχύσεως και μέχρι το ποσοστό τριάντα τοις εκατό της δαπάνης για τις δραστηριότητες υψηλής ενισχύσεως.

β. Για δαπάνη παραγωγικής επενδύσεως, η οποία πραγματοποιείται στην περιοχή Γ', η βασική επιχορήγηση μπορεί να φθάνει μέχρι το ποσοστό σαράντα τοις εκατό της δαπάνης για τις δραστηριότητες χαμηλής ενισχύσεως, μέχρι το ποσοστό σαράντα πέντε τοις εκατό της δαπάνης για τις δραστηριότητες μέσης ενισχύσεως και μέχρι το ποσοστό πενήντα τοις εκατό της δαπάνης για τις δραστηριότητες υψηλής ενισχύσεως.

γ. Για δαπάνη παραγωγικής επενδύσεως, η οποία πραγματοποιείται στις περιοχές Β' ή Γ' από μεταλλευτικές επιχειρήσεις της περιπτώσεως β της παραγράφου 1 του άρθρου 2 αυτού του νόμου, η επιχορήγηση μπορεί να φθάνει μέχρι το ποσοστό σαράντα τοις εκατό της δαπάνης.

δ. Η επιχορήγηση για εγκατάσταση μέσα σε ζώνη μπορεί να φθάνει μέχρι το ποσοστό δέκα τοις εκατό της δαπάνης παραγωγικής επενδύσεως, εφ' όσον η επένδυση πραγματοποιείται μέσα σε βιομηχανικές περιοχές της ΕΤΒΑ ή περιοχές για τις οποίες εφαρμόζονται ειδικά προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης.

Επιχορήγηση ειδικών επενδύσεων

1. Στις επιχειρήσεις του άρθρου 2 αυτού του νόμου δίνεται επιχορήγηση για δαπάνες επενδύσεων, οι οποίες πραγματοποιούνται σε οποιαδήποτε περιοχή της Χώρας και οι οποίες αποσκοπούν:

α. Στην προστασία του περιβάλλοντος με τον περιορισμό της ρύπανσης του εδάφους, του υπεδάφους, των υδάτων και της ατμόσφαιρας.

β. Στη σημαντική εξοικονόμηση ηλεκτρικής ή άλλης ενέργειας, η οποία παράγεται με συμβατικά μέτρα (στερεά, υγρά και αέρια καύσιμα), στην υποκατάσταση του πετρελαίου ή της ηλεκτρικής ενέργειας με στερεά καύσιμα ή απορρίμματα ή με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ή με ανάκτηση απορριπτόμενης θερμότητας ή με γαιωθερμία.

γ. Στην τεχνολογική ανάπτυξη με την ίδρυση νέων ή επέκταση υφισταμένων εργαστηρίων εφαρμοσμένης βιομηχανικής ή μεταλλευτικής έρευνας, ως και με τη δημιουργία εγκαταστάσεων πρότυπης δοκιμαστικής παραγωγής.

2. Στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις δίνεται επιχορήγηση για δαπάνες επενδύσεων, οι οποίες πραγματοποιούνται με σκοπό την αντικατάσταση συστημάτων συμβατικών μέσων ενεργείας για θέρμανση ή κλιματισμό χώρων και θέρμανση νερού με συστήματα, που χρησιμοποιούν την ηλιακή, αιολική ή γαιωθερμική ενέργεια.

3. Στις παραπάνω περιπτώσεις η επιχορήγηση μπορεί να φτάνει μέχρι το ποσοστό σαράντα τοις εκατό της δαπάνης επενδύσεως.

Επιχορήγηση μετεγκατάστασης

1. Στις επιχειρήσεις οι οποίες μεταφέρονται από τις περιοχές Α' και Β' στην περιοχή Γ', δίνεται επιχορήγηση μετεγκατάστασεως, εφ' όσον η τοποθεσία μετεγκαταστάσεώς τους απέχει σημαντικά από την παλιά τοποθεσία εγκαταστάσεώς τους και η νέα τοποθεσία ευρίσκεται μέσα σε χώρο, που κρίνεται κατάλληλος για βιομηχανική ανάπτυξη. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται και για βιομηχανικές ή μεταλλευτικές δραστηριότητες ή και για ανεξάρτητα τμήματα αυτών των επιχειρήσεων.

2. Η επιχορήγηση μπορεί να φτάνει για μεν τη μετεγκατάσταση από την περιοχή Α' στην περιοχή Γ' μέχρι το ποσοστό πενήντα τοις εκατό, για δε τη μετεγκατάσταση από την περιοχή Β' στην περιοχή Γ' μέχρι το ποσοστό τριάντα τοις εκατό της σχετικής δαπάνης μετεγκαταστάσεως.

Επιδότηση επιτοκίου

1. Στις επιχειρήσεις του άρθρου 2 αυτού του νόμου μπορεί να δίνεται επιδότηση επιτοκίου για την κάλυψη μέρους της επιβαρύνσεώς τους από τόκους συνομολογούμενων ομολογιακών δανείων.

2. Τα ποσοστά επιδοτήσεως μπορεί να φτάνουν στην περιοχή Β' μέχρι τριάντα τοις εκατό και στην περιοχή Γ' μέχρι πενήντα τοις εκατό του συνομολογούμενου επιτοκίου.

3. Για τις μεταλλευτικές επιχειρήσεις, που πραγματοποιούν παραγωγικές επενδύσεις στις περιοχές Β' ή Γ', η επιδότηση μπορεί να φτάνει μέχρι το ποσοστό σαράντα τοις εκατό.

4. Για τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, που πραγματοποιούν παραγωγικές επενδύσεις, η επιδότηση επιτοκίου μπορεί να φτάνει μέχρι το ποσοστό τριάντα τοις εκατό για την περιοχή Β' και μέχρι πενήντα τοις εκατό για την περιοχή Γ'.

5. Η επιδότηση επιτοκίου καλύπτει χρονική περίοδο μέχρι έξι χρόνια από τη συνολόγηση του δανείου ή της πιστώσεως και μέχρι δέκα χρόνια από τη λήξη της προθεσμίας εγγραφής των ομολογιακών δανείων, τα οποία εκδίδονται σε δημόσια εγγραφή.

Φορολογικές ρυθμίσεις

1. Οι επιχορηγήσεις και επιδοτήσεις επιτοκίου, που καταβάλλονται με βάση τις διατάξεις αυτού του νόμου, απαλλάσσονται από κάθε φόρο, τέλος, τέλος χαρτοσήμου ή δικαίωμα και κάθε άλλη επιβάρυνση σε όφελος του Δημοσίου, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοικήσεως ή οποιουδήποτε τρίτου.

2. Το ποσό επιδοτήσεως επιτοκίου, που εισπράττει η επιχείρηση, μειώνει το ποσό των χρεωστικών τόκων, που αφαιρούνται από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχειρήσεως για να υπολογισθούν τα καθαρά κέρδη που φορολογούνται.

3. Το ποσό επιχορηγήσεως, που εισπράττει η επιχείρηση μειώνει το ποσό των δαπανών μισθοδοσίας, που αφαιρούνται από τα ακαθάριστα έσοδα τη επιχειρήσεως για να υπολογισθούν τα καθαρά κέρδη που φορολογούνται.

Αφορολόγητες εκπτώσεις

1. Βιομηχανικές, βιοτεχνικές και μεταλλευτικές επιχειρήσεις εγκατεστημένες μέχρι τη δημοσίευση αυτού του νόμου στην περιοχή Α' του άρθρου 4 αυτού του νόμου, που θα πραγματοποιήσουν από 14/1/1981 μέχρι 31/12/1985 νέες παραγωγικές επενδύσεις για την επέκταση ή τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεών τους, μέσα στον εργοστασιακό τους χώρο, δικαιούνται να εκπέσουν από τα καθαρά κέρδη τους ποσοστό είκοσι τοις εκατό της αξίας των δαπανών που πραγματοποιούνται για τις επενδύσεις αυτές.

2. Βιομηχανικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις, που είναι εγκατεστημένες ή μεταφέρονται ή ιδρύονται στην περιοχή Β' του άρθρου 4 αυτού του νόμου, που θα πραγματοποιήσουν από την έναρξη ισχύος αυτού του νόμου μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1985 νέες παραγωγικές επενδύσεις, δικαιούνται να εκπέσουν από τα καθαρά κέρδη τους ποσοστό πενήντα τοις εκατό της αξίας των δαπανών που πραγματοποιούνται για τις επενδύσεις αυτές.

3. Βιομηχανικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις, που είναι εγκατεστημένες ή μεταφέρονται ή ιδρύονται στην περιοχή Γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 4 αυτού του νόμου, που θα πραγματοποιήσουν από 14/1/1981 μέχρι 31/12/1985 νέες παραγωγικές επενδύσεις, δικαιούνται να εκπέσουν από τα καθαρά κέρδη τους ποσοστό ογδόντα τοις εκατό της αξίας των δαπανών, που πραγματοποιούνται για τις επενδύσεις αυτές.

Φορολογία εκπτώσεων

Η έκπτωση, που έχει πραγματοποιηθεί σύμφωνα με το άρθρο 16 αυτού του νόμου, προστίθεται στα κέρδη της επιχειρήσεως και φορολογείται, στη διαχειριστική χρήση στις περιπτώσεις:

α. Που τα βιβλία της επιχειρήσεως θα κριθούν ανειλικρινή, για το ποσό της εκπτώσεως, που πραγματοποιήθηκε στη χρήση αυτή.

β. Που θα γίνει διανομή ή ανάληψη της εκπτώσεως με οποιοδήποτε τρόπο, για το ποσό, που θα διανεμηθεί ή θα αναληφθεί.

γ. Που πωλήθηκαν τα πάγια περιουσιακά στοιχεία, εφ' όσον η πώληση έγινε πριν να περάσουν πέντε χρόνια από το χρόνο, που αγοράστηκαν τα στοιχεία αυτά, για το ποσό, που η έκπτωση αντιστοιχεί στην αξία των παγίων αυτών στοιχείων.

Ν. 1262/1982 Για την παροχή κινήτρων ενίσχυσης της οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης της Χώρας.

Μεταξύ άλλων ρυθμίσεων του νόμου αυτού, εκ των πλέον μακροβίων, αφού ουσιαστικώς «επέζησε» επί μία οκταετία, περιλαμβάνονταν και οι εξής⁵:

Περιεχόμενο επιχορήγησης

1. Για την προώθηση παραγωγικών επενδύσεων που πραγματοποιούν διάφορες επιχειρήσεις του άρθρου 2 του παρόντος νόμου παρέχονται επιχορηγήσεις, που συνίσταται σε κεφαλαιακή ενίσχυση εκ μέρους του Δημοσίου, ως ακολούθως:

α. Για επενδύσεις μέχρι 1,2 δισ. δραχμ. η επιχορήγηση δίνεται δωρεάν για την κάλυψη μέρους του κόστους της επένδυσης.

β. Για επενδύσεις από 1,2 δισ. δραχμ. και μέχρι 1,5 δισ. δραχμ. και για το πέραν των 1,2 δισ. δραχμ. ποσό, η επιχορήγηση κατά 50% δίνεται δωρεάν για την κάλυψη μέρους του κόστους της επένδυσης και κατά 50% έχει τη μορφή της συμμετοχής του Δημοσίου στο εταιρικό κεφάλαιο της επιχείρησης, η οποία έχει υποχρεωτικά της μορφή Ε.Π.Ε. ή Α.Ε.

γ. Για επενδύσεις πάνω από 1,5 δισ. δραχμ. και για το πέραν των 1,5 δισ. δραχμ. ποσό, η επιχορήγηση έχει τη μορφή εξ ολοκλήρου συμμετοχής του Δημοσίου στο εταιρικό ή μετοχικό κεφάλαιο του φορέα της επένδυσης.

2. Οι επιχειρήσεις δεν υποχρεούνται να αποδεχθούν, τη συμμετοχή του Δημοσίου και έχουν τη δυνατότητα να υπαχθούν στα ευεργετήματα του νόμου αυτού μόνο για το μέχρι 1,2 δισ. δραχμ. τμήμα της επένδυσης ή να δεχθούν και κατά 50% συμμετοχή του Δημοσίου για το από 1,2 δισ. έως 1,5 δισ. δραχμ. τμήμα της επένδυσης, διατηρώντας όμως το ελάχιστο ποσοστό ίδιας συμμετοχής στη συνολική επένδυση, όπως αυτό ορίζεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 5.

3. Τα ποσά αυτά μπορούν να αναπροσαρμόζονται με απόφαση του Υπουργού Συντονισμού δημοσιευόμενη στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η εκταμίευση της επιχορήγησης του Δημοσίου στην επένδυση γίνεται αφού προηγουμένως, αποδεδειγμένα, βάσει έκθεσης Οργάνων ελέγχου, έχει καταβληθεί και δαπανηθεί για την πραγματοποίηση της επένδυσης η υποχρεωτική ίδια συμμετοχή του επενδυτή σε ποσοστό 50% και το 25% της τυχόν συμμετοχής της χρηματοδοτούσας Τράπεζας.

Η εκταμίευση της επιχορήγησης του Δημοσίου γίνεται σε δόσεις, που καθορίζονται με την εγκριτική απόφαση.

Η έναρξη των επενδύσεων του νόμου αυτού μπορεί να γίνεται μετά την υποβολή της σχετικής αίτησης και των αναγκαίων δικαιολογητικών στην αρμόδια Υπηρεσία.

Καθορισμός ύψους της επιχορήγησης επενδύσεων

Το ύψος της επιχορήγησης προσδιορίζεται με βάση κριτήρια που εκφράζουν τις επιδιώξεις και τους στόχους της Οικονομικής Πολιτικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιούνται τα ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια αξιολόγησης και ελέγχου των επενδύσεων, όπως το ποσοστό και ύψος ίδιας συμμετοχής, οι προοπτικές βιωσιμότητας της επιχείρησης κ.λ., σε συνδυασμό με κοινωνικοοικονομικά κριτήρια σκοπιμότητας, τα οποία αποβλέπουν στο να εξασφαλισθεί η μεγιστοποίηση του συνολικού κοι-

5. Βλ. και Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: *Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης. Τόμος Β΄. Νέα έκδοση. Αθήνα, 2004, σελ. 79 επόμ.*

νωνικού οφέλους από κάθε επένδυση. Ειδικότερα, για τον καθαρισμό του ύψους της επιχορήγησης για κάθε περιοχή ορίζονται και τα ακόλουθα κριτήρια:

α. Η σχέση της επένδυσης με βασικούς κλάδους – κλειδιά της οικονομίας, όπως θα καθορίζονται από την αναπτυξιακή πολιτική της Κυβέρνησης.

β. Η τεχνολογία και η παραγωγικότητα της επένδυσης και ο βαθμός χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού.

γ. Το εθνικό οικονομικό συμφέρον, όπως η προοπτική εξαγωγών και υποκατάσταση εισαγωγών, η εξοικονόμηση ενέργειας, η χρήση εγχώριων πρώτων υλών, η χρήση εγχώριου κεφαλαιουχικού μηχανολογικού εξοπλισμού.

δ. Το κοινωνικό συμφέρον, όπως η απασχόληση, η ρύπανση του περιβάλλοντος, η ποιότητα ζωής.

ε. Οι φορείς της επένδυσης, όπως οι συνεταιρισμοί, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι Έλληνες εργαζόμενοι του εξωτερικού και οι ναυτικοί.

Επιδότηση επιτοκίου: περιεχόμενο, έκταση

1. Για επενδύσεις, που έχουν υπαχθεί στο καθεστώς των επιχορηγήσεων του νόμου αυτού, παρέχεται επιδότηση του εκάστοτε κατά περίπτωση εφαρμοζόμενου επιτοκίου τραπεζικών δανείων, ομολογιακών δανείων εκδιδόμενων σε δημόσια εγγραφή ή δανείων από άλλους χρηματοδοτικούς Οργανισμούς, εφ' όσον έχουν ληφθεί για την πραγματοποίησή τους. Το ποσοστό επιδότησης είναι ίσο προς το ποσοστό επιχορήγησης που εγκρίθηκε και παρέχεται για τα τρία ή έξι πρώτα χρόνια εξυπηρέτησης των δανείων, που έχουν συναφθεί.

2. Για να πραγματοποιηθεί καταβολή επιδότησης επιτοκίου πρέπει να διαπιστώνεται με έκθεση των αρμοδίων Οργάνων ελέγχου η τήρηση των όρων της εγκριτικής πράξης.

3. Το ποσό επιδότησης επιτοκίου, που εισπράττει η επιχείρηση μειώνει το ποσό των χρεωστικών τόκων, που αφαιρούνται από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης για να υπολογισθούν τα καθαρά κέρδη που φορολογούνται.

4. Η επιδότηση επιτοκίου δεν παρέχεται σε περιπτώσεις, που η επένδυση υπάγεται στο καθεστώς των αφορολόγητων εκπτώσεων.

Αφορολόγητες εκπτώσεις: περιεχόμενο, έκταση του κινήτρου

Παρέχονται εκπτώσεις από τα υποκείμενα σε φόρο εισοδήματα καθαρά κέρδη των επιχειρήσεων του άρθρου 2 του νόμου αυτού, που είναι εγκατεστημένες ή μεταφέρονται ή ιδρύονται στις περιοχές Β', Γ' και Δ' του άρθρου 3 αυτού του νόμου, εφ' όσον πραγματοποιήσουν νέες παραγωγικές επενδύσεις, σύμφωνα με το άρθρο 1 του παρόντος, από την έναρξη ισχύος του νόμου μέχρι την 31/12/1992.

Φορολογία των εκπτώσεων

Η αφορολόγητη έκπτωση, που πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού προστίθεται στα κέρδη της επιχείρησης και φορολογείται στη διαχειριστική χρήση κατά την οποία:

α. Το λογιστικά βιβλία της επιχείρησης κριθούν ανειλικρινή και για το ποσό της αφορολόγητης έκπτωσης, που πραγματοποιήθηκε σ' αυτή τη χρήση.

β. Πουλήθηκαν τα πάγια περιουσιακά στοιχεία πριν περάσουν πέντε χρόνια από τότε που αγοράστηκαν, για το ποσό, που η αφορολόγητη έκπτωση αντιστοιχεί στην αξία

των παγίων αυτών στοιχείων. Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται αν η επιχείρηση αντικαταστήσει τα πάγια στοιχεία, που πουλήθηκαν μέσα σε έξι μήνες από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου που έγινε η πώληση, με νέα πάγια στοιχεία ίσης τουλάχιστον αξίας, τα οποία συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις της παραγωγικής επένδυσης που ορίζει ο νόμος.

γ. Θα γίνει διανομή ή ανάληψη του αντίστοιχου ποσού της αφορολόγητης έκπτωσης και για το ποσό που θα διανεμηθεί ή θα αναληφθεί.

δ. Διαλύεται η ατομική επιχείρηση ή η εταιρεία λόγω θανάτου του επιχειρηματία ή μέλους της εταιρείας.

Ειδικές επιδοτήσεις ΟΑΕΔ

Βιομηχανικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις, που προσφέρονται για την πρακτική άσκηση μαθητών που παρακολουθούν προγράμματα τεχνικής ή επαγγελματικής εκπαίδευσης⁶, σε Εκπαιδευτικές Μονάδες οποιουδήποτε φορέα, είναι δυνατό να επιδοτούνται από τον Οργανισμό Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), με ποσό μέχρι 50% του ημερομισθίου ανειδίκευτου εργάτη, που ισχύει κάθε φορά για τις ημέρες εργασιακής απασχόλησης κάθε μαθητή στην επιχείρηση.

Οι κατά τις διατάξεις του παρόντος επιδοτήσεις προς τις επιχειρήσεις απαλλάσσονται από κάθε φόρο, τέλη χαρτοσήμου και γενικά από κρατήσεις ή εισφορές για το Δημόσιο και για τους τρίτους. Τα ποσά που καταβάλλονται από τον ΟΑΕΔ, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος, αποδίδονται σ' αυτόν από το Δημόσιο, μέσα στο επόμενο της καταβολής οικονομικό έτος, από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (άρθρο 18).

Προγράμματα καταπολέμησης της ανεργίας

1. Για το σκοπό της καταπολέμησης της ανεργίας, με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, είναι δυνατό να επιχορηγούνται από τον Οργανισμό Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) επιχειρήσεις και γενικά εργοδότες, βάσει προγραμμάτων απασχόλησης, που καταρτίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Εργασίας μετά από γνώμη του Δ.Σ. του ΟΑΕΔ.

2. Με τα προγράμματα της προηγούμενης παραγράφου καθορίζονται:

α. Το ποσό της επιχορήγησης για κάθε προσλαμβανόμενο, υπολογιζόμενο σε ποσοστό του γενικού κατώτατου μηνιαίου μισθού ή ημερομισθίου ανειδίκευτου εργάτη, που ισχύει κατά το χρόνο κατάρτισης του προγράμματος, ανάλογα με την κατηγορία της επιχείρησης ή με την επαγγελματική ειδικότητα ή τις συνθήκες της αγοράς εργασίας κατά περιοχή.

β. Ο χρόνος διάρκειας της επιχορήγησης για κάθε προσλαμβανόμενο με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου μισθωτό.

Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα, 1986 – 1992

Π.Δ. 170/1986 Κινήσις κεφαλαίων μεταξύ της Ελλάδος και των άλλων Κρατών – Μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (με βάση τις Οδηγίες της 11/5/1960 και 18/12/1962 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας).

⁶ Βλ. και Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ κ.ά.: *Ο δεσμός του Επιμορφωτή στις Ιδιωτικές Επιχειρήσεις, ο ρόλος του και η επιστημονικοτεχνική του κατάρτιση. Αθήνα, 1993.*

Μεταξύ άλλων ρυθμίσεων αναφέρονται εδώ εκείνες περί της έννοιας της άμεσης επένδυσης περί βραχυπρόθεσμων επενδύσεων σε γραμμάτια Δημοσίου κ.ά.

Ν. 1665/1986 Συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης.

Π.Δ. 207/1987 Κίνηση κεφαλαίων μεταξύ Ελλάδος και άλλων Κρατών Μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Ν. 1828/1989 Κίνηση επενδύσεων. Μετατροπές και συγχωνεύσεις επιχειρήσεων.

Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1989 – 1993

Ν. 1892/1990 Για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη, όπως συμπληρώθηκε με τον Ν. 2234/1994 (άρθρα 23α, 23β).⁷

Περιεχόμενο της επιχορήγησης

1. Σε επιχειρήσεις του άρθρου 2 του Ν. 1892/1990, που πραγματοποιούν παραγωγικές επενδύσεις του άρθρου 1 και υπάγονται στις διατάξεις του παρόντος νόμου, σύμφωνα με το άρθρο 7, παρέχεται επιχορήγηση ύψους τριών δεσκατομμυρίων δραχμών κατ' ανώτατο όριο, που συνίσταται σε δωρεάν κεφαλαιακή ενίσχυση εκ μέρους του Δημοσίου, υπό την προϋπόθεση ότι δεν έχουν επιχορηγηθεί από άλλη πηγή για την ίδια επένδυση.

Η επιχορήγηση αυτή παρέχεται μόνο για παραγωγικές επενδύσεις ή τμήμα τους ύψους μέχρι πέντε δεσκατομμύρια δραχμές όλων των κατηγοριών επιχειρήσεων, εκτός των μεταποιητικών, για τις οποίες η επιχορήγηση παρέχεται για παραγωγικές επενδύσεις συνολικού ύψους μέχρι είκοσι πέντε δεσκατομμυρίων δραχμών. Προκειμένου για παραγωγικές επενδύσεις συνολικού ύψους άνω των είκοσι πέντε δεσκατομμυρίων δραχμών εφαρμόζεται αποκλειστικά η παράγραφος 3 του παρόντος άρθρου.

2. Για τον προσδιορισμό του ορίου της επιχορήγησης των τριών δεσκατομμυρίων δραχμών υπολογίζονται αθροιστικά όλες οι παραγωγικές επενδύσεις, που αφορούν στην ίδια παραγωγική διαδικασία και υποβάλλονται από τον ίδιο επενδυτή, για υπαγωγή τους στις διατάξεις αυτού του νόμου, μέσα σε διάστημα πέντε ετών από την ολοκλήρωση της πρώτης επένδυσης, που έχει ήδη υπαχθεί στις διατάξεις αυτού του νόμου.

3. Προκειμένου για βιομηχανικές και τουριστικές επενδύσεις ιδιαίζοντως σημαντικές για την εθνική οικονομία, ύψους τουλάχιστον είκοσι πέντε δεσκατομμυρίων δραχμών με σημαντική επίπτωση στη διεθνή ανταγωνιστικότητα της Χώρας, στην απασχόληση με τη δημιουργία τουλάχιστον τριακοσίων θέσεων μόνιμης απασχόλησης και στη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, είναι δυνατόν να επιτρέπεται παρέκκλιση από το όριο της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, καθώς και των συναρμόδιων Υπουργών, που εκδίδονται κατά περίπτωση.

Προϋποθέσεις και περιορισμοί για την επιχορήγηση επενδύσεων

1. Το ποσοστό της ίδιας συμμετοχής στις επιχορηγούμενες παραγωγικές επενδύσεις ή τμήμα τους συνολικού ύψους μέχρι πέντε δεσκατομμυρίων δραχμών δεν μπορεί να είναι κατώτερο του 40% του συνολικού κόστους της παραγωγικής επένδυσης στις περιοχές Β' και Γ', 30% στην περιοχή Δ' και 20% στη Θράκη.

7. Βλ. ειδικότερα στοιχεία περί αναπτυξιακών κινήτρων στο: Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: *Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης. Τόμος Β'.* Νέα έκδοσθ. Αθήνα, 2004, σελ. 122.

2. Η ίδια συμμετοχή του επενδυτή αποτελεί ίδιο κεφάλαιο για τις ατομικές επιχειρήσεις με ύψος επένδυσης μέχρι εξήντα εκατομμύρια δραχμές και εταιρικό κεφάλαιο για τις λοιπές, πλην Συνεταιρισμών, επιχειρήσεις. Προκειμένου περί Συνεταιρισμών, ως ίδια συμμετοχή νοείται για μεν τους νεοϊδρυόμενους το καταβεβλημένο κεφάλαιό τους, για δε τους υφιστάμενους το ποσό της αύξησης του συνεταιρικού τους κεφαλαίου, ή ο σχηματισμός ειδικού αποθεματικού, ή, κατά περίπτωση, η χρησιμοποίηση αποθεματικών εκτός του τακτικού.

3. Η έναρξη εκταμίευσης της επιχορήγησης του Δημοσίου για την επένδυση γίνεται, αφού προηγουμένως με βάση την έκθεση των Οργάνων Ελέγχου, έχει αποδεδειγμένα καταβληθεί και δαπανηθεί για την πραγματοποίηση της επένδυσης η ελάχιστη κατά περιοχή ίδια συμμετοχή του επενδυτή σε ποσοστό 50% και το 25% της τυχόν συμμετοχής της χρηματοδοτούσας Τράπεζας.

Ύψος επιχορήγησης. Διαδικασία

1. Το ύψος της επιχορήγησης των επιχειρήσεων, που πραγματοποιούν επενδύσεις, οι οποίες εγκρίνονται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου, ορίζεται ως εξής:

α. Για όλες τις κατηγορίες επενδύσεων, πλην εκείνων, που αναφέρονται στο επόμενο εδάφιο (β):

Για παραγωγικές επενδύσεις όλων των κατηγοριών μέχρι πέντε δισεκατομμύρια δραχμές, πλην εκείνων που αναφέρονται στην επόμενη περίπτωση β:

ΠΕΡΙΟΧΗ	Ποσοστό επιχορήγησης επί της παραγωγικής επένδυσης
Β'	15%
Γ'	25%
Δ'	35%
Θράκη	50%

Για την περιοχή Α' δεν παρέχεται επιχορήγηση.

β. Για επενδύσεις ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, που αφορούν ανέγερση ή επέκταση ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων:

ΠΕΡΙΟΧΗ	Ποσοστό επιχορήγησης επί της παραγωγικής επένδυσης
Β'	10%
Γ'	15%
Δ'	25%
Θράκη	35%

Για την περιοχή Α' δεν παρέχεται επιχορήγηση.

γ. Για τις παραγωγικές επενδύσεις μεταποιητικών επιχειρήσεων άνω των πέντε δισεκατομμυρίων δραχμ. και μέχρι είκοσι πέντε δισεκατομμύρια δραχμών, το ποσοστό επιχορήγησης ορίζεται αποκλειστικά σε 30% για τις περιοχές Β', Γ', και Δ' και 40% για τη Θράκη. Για το μέχρι πέντε δισεκατομμύρια δραχμές τμήμα των επενδύσεων αυτών, εάν

βάσει των λοιπών διατάξεων του παρόντος νόμου προκύπτει ποσοστό επιχορήγησης υψηλότερο του 30% ή 40% κατά περίπτωση, εφαρμόζεται το ευνοϊκότερο αυτό ποσοστό.

2. Η υπαγωγή στις διατάξεις του παρόντος νόμου των επιχειρήσεων, που πραγματοποιούν παραγωγικές επενδύσεις γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας, που εκδίδεται μετά από γνώμη αρμόδιας Γνωμοδοτικής Επιτροπής.

Ειδικές επενδύσεις

Παρέχεται επιχορήγηση 40 ποσοστιαίων μονάδων επί του συνολικού ύψους της παραγωγικής επένδυσης στις περιοχές Β' και Γ' και 45 και 55 ποσοστιαίων μονάδων στην περιοχή Δ' και στη Θράκη αντίστοιχα για επενδύσεις, που πραγματοποιούνται από τις επιχειρήσεις του άρθρου 2 του Ν. 1982/1990:

α. Προστασίας του περιβάλλοντος, περιορισμού της ρύπανσης του εδάφους, υπεδάφους, υδάτων και της ατμόσφαιρας, αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος και ανακύκλωσης ύδατος.

β. Ενεργειακού χαρακτήρα, που αφορούν: (α) αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, (β) υποκατάσταση υγρών καυσίμων ή ηλεκτρικής ενέργειας με αέρια καύσιμα, επεξεργασμένα απορρίμματα, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ανάκτηση απορριπτόμενης θερμότητας και (γ) εξοικονόμηση ενέργειας, με την προϋπόθεση, ότι η επένδυση δεν αφορά τον παραγωγικό εξοπλισμό, αλλά τον εξοπλισμό και τις εγκαταστάσεις κίνησης – λειτουργίας της μονάδας και που από αυτήν προκύπτει μείωση τουλάχιστον 10% της καταναλισκόμενης ενέργειας. Για τις επενδύσεις της περίπτωσης αυτής λαμβάνεται υπόψη ο περιορισμός της ρύπανσης του περιβάλλοντος.

γ. Εξοικονόμηση ενέργειας, με την προϋπόθεση, ότι η επένδυση δεν αφορά τον παραγωγικό εξοπλισμό, αλλά τον εξοπλισμό και τις εγκαταστάσεις κίνησης – λειτουργίας της μονάδας και που από αυτήν προκύπτει μείωση τουλάχιστον 10% της καταναλισκόμενης ενέργειας ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος.

δ. Παραγωγής νέων προϊόντων. Ως νέα προϊόντα θεωρούνται αυτά, που δεν παράγονται κατά την υποβολή της αίτησης από άλλες παραγωγικές μονάδες της Χώρας αυτούσια ή παραλλαγμένα:

- Παραγωγής προϊόντων και παροχής υπηρεσιών εξαιρετικά προηγμένης τεχνολογίας.

- Για αγορά και εγκατάσταση εξοπλισμού εξαιρετικά προηγμένης τεχνολογίας για την παραγωγή προϊόντων ή την παροχή υπηρεσιών κ.ά..

Επιδότηση επιτοκίου

1. Για επενδύσεις, που έχουν υπαχθεί στο καθεστώς των επιχορηγήσεων του νόμου αυτού, παρέχεται επιδότηση του εκάστοτε κατά περίπτωση εφαρμοζόμενου επιτοκίου μεσομακροπρόθεσμων τραπεζικών δανείων, ομολογιακών δανείων εκδιδόμενων σε δημόσια εγγραφή ή δανείων από άλλους χρηματοδοτικούς Οργανισμούς, εφ' όσον έχουν ληφθεί για την πραγματοποίησή τους.

Το ποσοστό αυτό της επιδότησης είναι ίσο προς το ποσοστό επιχορήγησης που εγκρίθηκε και παρέχεται από την ανάληψη δόσεων του δανείου και μέχρι τέσσερα έτη κατ' ανώτατο όριο, εκτός από τις επενδύσεις της περιοχής Δ', που πραγματοποιούνται στις ειδικές ζώνες του άρθρου 3 και τις επενδύσεις της περίπτωσης του άρθρου 9, που πραγμα-

τοποιοούνται στις περιοχές Α', Β', Γ' και Δ', για τις οποίες η επιδότηση επιτοκίου παρέχεται μέχρι έξι έτη κατ' ανώτατο όριο.

Για τον υπολογισμό του επιδοτούμενου τραπεζικού δανείου δεν λαμβάνεται υπόψη η αξία του οικοπέδου.

Προκειμένου για επενδύσεις, που πραγματοποιούνται στους Νομούς Έβρου, Ροδόπης και Ξάνθης, η επιδότηση επιτοκίου παρέχεται για όλη τη χρονική διάρκεια εξυπηρέτησης του δανείου και μέχρι δέκα έτη κατ' ανώτατο όριο.

2. Για να πραγματοποιηθεί η καταβολή επιδότησης επιτοκίου πρέπει να έχουν εκδοθεί τόσο η απόφαση ολοκλήρωσης της επένδυσης, όσο και η απόφαση έναρξης της παραγωγικής της λειτουργίας, καθώς και να έχουν τηρηθεί οι όροι της εγκριτικής απόφασης.

Αφορολόγητες εκπτώσεις

1. Παρέχονται εκπτώσεις από τα υποκείμενα σε φόρο εισοδήματος καθαρά κέρδη των επιχειρήσεων του άρθρου 2 του νόμου αυτού, που είναι εγκατεστημένες ή μεταφέρονται ή ιδρύονται στις περιοχές Β', Γ' και Δ' του άρθρου 3 αυτού του νόμου, εφ' όσον πραγματοποιήσουν νέες παραγωγικές επενδύσεις σύμφωνα με το άρθρο 1 του παρόντος μέχρι την 31.12.2004.

2. Τα ποσοστά των αφορολόγητων εκπτώσεων επί της αξίας των νέων παραγωγικών επενδύσεων, που πραγματοποιούνται από την 1/7/1990, καθώς και τα ποσοστά των ετήσιων καθαρών κερδών, μέχρι τα οποία μπορεί να φθάσει η αφορολόγητη έκπτωση, κλιμακώνονται κατά περιοχή ως εξής:

α. Για όλες τις κατηγορίες επενδύσεων, πλην εκείνων που αναφέρονται στην επόμενη περίπτωση (β):

Περιοχές	Ποσοστό αφορολόγητης έκπτωσης επί της αξίας της επένδυσης	Ποσοστό ετήσιων κερδών μέχρι του οποίου μπορεί να φθάσει η αφορολόγητη έκπτωση
Α'		
Β'	60%	60%
Γ'	75%	75%
Δ'	90%	90%
Θράκη	100%	100%

β. Για τις επενδύσεις ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, ξενώνων, ενοικιαζομένων διαμερισμάτων και κατασκηνωτικών κέντρων (campings).

Περιοχές	Ποσοστό αφορολόγητης έκπτωσης επί της αξίας της επένδυσης	Ποσοστό ετήσιων κερδών μέχρι του οποίου μπορεί να φθάσει η αφορολόγητη έκπτωση
Α'		
Β'	40%	60%
Γ'	55%	75%
Δ'	70%	90%
Θράκη	100%	100%

3. Σε περίπτωση, που η επένδυση ή τμήμα αυτής έτυχε επιχορήγησης, η επένδυση αυτή δεν μπορεί να υπαχθεί στο καθεστώς των αφορολόγητων εκπτώσεων, που ισχύει για τις επενδύσεις της περιοχής Β'.

Φορολογία εκπτώσεων

1. Η αφορολόγητη έκπτωση, που πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διατάξεις των προηγούμενων άρθρων, προστίθεται στα κέρδη της επιχείρησης, που φορολογείται στη διαχειριστική χρήση κατά την οποία:

α. Πουλήθηκαν τα πάγια περιουσιακά στοιχεία πριν περάσουν πέντε χρόνια από τότε που αγοράστηκαν, για το ποσό, που η αφορολόγητη έκπτωση αντιστοιχεί στην αξία των πάγιων αυτών στοιχείων. Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται, αν η επιχείρηση αντικαταστήσει τα πάγια στοιχεία που πούληθηκαν μέσα σε έξι μήνες από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου, που έγινε η πώληση με νέα πάγια στοιχεία ίσης τουλάχιστον αξίας, τα οποία συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις της παραγωγικής επένδυσης, που ορίζει ο νόμος.

β. Θα γίνει διανομή ή ανάληψη του αντίστοιχου ποσού της αφορολόγητης έκπτωσης και για το ποσό, που θα διανεμηθεί ή θα αναληφθεί.

γ. Διαλύεται η ατομική επιχείρηση ή η εταιρεία λόγω θανάτου του επιχειρηματία ή μέλους της εταιρείας.

2. Επίσης, η έκπτωση, που πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 12 αυτού του νόμου, φορολογείται:

α. Σε περίπτωση αποχώρησης εταίρου, στο όνομά του, στο χρόνο αποχώρησής του και για το ποσό, που αναλογεί σ' αυτόν, με βάση το ποσοστό συμμετοχής του στην εταιρεία.

β. Σε περίπτωση μεταβίβασης εταιρικής μερίδας, στο όνομα του μεταβιβάζοντος, στο χρόνο της μεταβίβασης και για το ποσό, που αναλογεί σ' αυτόν, με βάση το ποσοστό συμμετοχής του στην εταιρεία κ.ά..

Ειδικές επενδύσεις βιομηχανικών μεταποιητικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών ποιότητας

Σε βιομηχανικές μεταποιητικές επιχειρήσεις ή επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών ποιότητας, που πραγματοποιούν τις παρακάτω παραγωγικές επενδύσεις, παρέχεται μόνο επιχορήγηση υπό την προϋπόθεση, ότι δεν έχουν επιχορηγηθεί από άλλη πηγή για την ίδια επένδυση και εφ' όσον οι παραγωγικές αυτές επενδύσεις αφορούν:

α. Τις δαπάνες μελέτης, εξοπλισμού, εγκατάστασης και λειτουργίας των απαραίτητων υποδομών και διαδικασιών, καθώς και τα έξοδα πιστοποίησης έτσι, ώστε να πιστοποιούνται τα προϊόντα και οι διαδικασίες διασφάλισης της ποιότητας σύμφωνα με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά πρότυπα από Οργανισμούς διαπιστευμένους από τον αρμόδιο εθνικό φορέα.

β. Τις δαπάνες για μετατροπή βιομηχανικών μονάδων, ώστε να γίνουν πιο ευέλικτες.

γ. Την εισαγωγή και προσαρμογή περιβαλλοντικά φιλικής τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία.

δ. Την παραγωγή καινοτομικών προϊόντων, καθώς και την εισαγωγή καινοτομιών στην παραγωγική διαδικασία.

ε. Την ίδρυση και επέκταση εργαστηρίων παροχής υπηρεσιών ποιότητας.

στ. Την ίδρυση βιομηχανικών μονάδων για την οικολογική αποσυναρμολόγηση/διάλυση και ενδεχομένως αξιοποίηση προϊόντων, που έχουν καταναλωθεί στην Ελλάδα.

Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, 1993 – 1997

Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα⁸

Συνολικώς έχουν εκπονηθεί 13, ένα για κάθε Διοικητική Περιφέρεια. Στόχος: η βελτίωση των επιχειρηματικών και παραγωγικών διαδικασιών των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων.

Κοινοτική Πρωτοβουλία Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων

Στόχος: η ενίσχυση των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων στους τομείς των υπηρεσιών και της μεταποίησης.

Ν. 2234/1994 Τροποποίηση και συμπλήρωση του Ν. 1892/1990 Για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη.

Ο νόμος, αντιπροσωπευτικός των πολιτικών επιλογών της νέας Κυβέρνησης, δεν ασχολείται μόνον με τις μέχρι τότε παρεχόμενες ενισχύσεις, αλλά «παρεμβαίνει» και στις διαδικασίες εφαρμογής του συστήματος των κινήτρων, ώστε να το καταστήσει περισσότερο αποτελεσματικό.

Ο νόμος προέβλεπε ποσοστά επιχορήγησης υψηλότερα εκείνων των ειδικών επενδύσεων, ιδίως για επιχειρήσεις μεταποίησης και παροχής υπηρεσιών, ανεξαρτήτως μεγέθους, (μικρές, μεσαίες, μεγάλες) και τόπου εγκατάστασης (άρθρο 23β), ρύθμιζε θέματα επενδύσεων υπαχθεισών στα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα κ.ά..

Το ποσοστό επιχορήγησης προσέγγιζε το 40% του κόστους της επένδυσης.

Ν. 2324/1995 (άρθρο 58) Φθίνουσες Βιομηχανικές Περιοχές.

Ν. 2396/1996 Επενδυτικές υπηρεσίες στον τομέα των κινητών αξιών κ.ά..

Ν. 2508/1997 Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των Πόλεων και Οικισμών της Χώρας.

Ν. 2545/1997 Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές Περιοχές.

Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, 1998 – 2006

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητας

Ν. 2601/1998 Περί ενισχύσεως ιδιωτικών επενδύσεων για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Χώρας.

Είδη παρεχόμενων ενισχύσεων

Για την πραγματοποίηση των υπαγόμενων στις διατάξεις του παρόντος νόμου επενδύσεων, προγραμμάτων και επιχειρηματικών σχεδίων, παρέχονται τα ακόλουθα είδη ενισχύσεων:

α. Επιχορήγηση, που συνίσταται στην δωρεάν παροχή από το Δημόσιο χρηματικού ποσού για την κάλυψη τμήματος της ενισχυόμενης δαπάνης της επένδυσης ή του επιχειρηματικού σχεδίου.

⁸ Την διάρθρωση των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων βλ. στο: Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης και οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους. Μέρος Α'. Αθήνα, 2007, σελ. 70 επόμ.

β. Επιδότηση των τόκων, που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο τμήματος των καταβαλλόμενων τόκων των μεσομακροπρόθεσμων δανείων τετραετούς τουλάχιστον διάρκειας, που λαμβάνονται για την υλοποίηση της ενισχυόμενης δαπάνης της επένδυσης.

γ. Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνίσταται στη κάλυψη από το Δημόσιο τμήματος των καταβαλλόμενων δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνάπτεται για την απόκτηση της χρήσης καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού.

δ. Φορολογική απαλλαγή ύψους μέχρι ενός ποσοστού ή του συνόλου της αξίας της πραγματοποιούμενης και ενισχυόμενης δαπάνης της επένδυσης ή και της αξίας της χρηματοδοτικής μίσθωσης καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού του οποίου αποκτάται η χρήση. Η ενίσχυση αυτή συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος μη διανεμόμενων κερδών της πρώτης δεκαετίας από την πραγματοποίηση της επένδυσης ή του προγράμματος, με το σχηματισμό ισόποσου αφορολόγητου αποθεματικού.

ε. Ειδικά κίνητρα, πέραν των ανωτέρω, για ιδιαίζόντως σημαντικές βιομηχανικές, μεταλλευτικές και τουριστικές επενδύσεις, ύψους άνω των είκοσι πέντε δις. δραχμ. που προέβλεπαν οι διατάξεις του άρθρου 3 και του άρθρου 4 του καταργηθέντος νόμου 4171/1961 «Περί λήψεως γενικών μέτρων για την υποβοήθηση των αναπτύξεων της οικονομίας της χώρας».

Ειδικά καθεστώτα ενίσχυσης

Με Π.Δ. που εκδίδονται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, καθώς και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού και στα πλαίσια ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης, είναι δυνατόν να θεσπίζονται ειδικά καθεστώτα ενίσχυσης Περιφερειών της Χώρας ή τμημάτων τους ή ορισμένων κατηγοριών επιχειρήσεων ή επενδύσεων, ιδιαίζουσας σημασίας για την οικονομική ανάπτυξη της Χώρας. Για την έκδοση κάθε Προεδρικού Διατάγματος πρέπει να έχει προηγηθεί η εκπόνηση ειδικής μελέτης σκοπιμότητας, μέσω της οποίας να τεκμηριώνονται τα ανωτέρω.

Με τα Προεδρικά αυτά Διατάγματα καθορίζεται η διάρκεια κάθε ειδικού καθεστώτος ενίσχυσης, οι Υπηρεσίες ή Φορείς στους οποίους υποβάλλονται οι αιτήσεις υπαγωγής σε αυτό, καθώς και οι προθεσμίες υποβολής των αιτήσεων αυτών, το ποσό επιχορηγήσεων και επιδοτήσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης, που εγκρίνονται συνολικά στα πλαίσια του συγκεκριμένου ειδικού καθεστώτος ενίσχυσης και για όλη τη διάρκειά του, καθώς και η κατανομή του ποσού αυτού κατά Υπηρεσία ή Φορέα εφαρμογής και κατά χρονική περίοδο υποβολής των αιτήσεων. Επίσης, καθορίζονται το ποσοστό της ίδιας συμμετοχής, τα ποσοστά επιχορήγησης, επιδότησης τόκων, το ποσοστό επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

Με το κάθε Προεδρικό Διάταγμα είναι δυνατόν να καθορίζονται και ειδικά πρόσθετα κριτήρια επιλεξιμότητας – υπαγωγής. Επίσης, καθορίζονται η βαθμολόγηση, λειτουργία και ο τρόπος εφαρμογής των κοινών και των κατά περίπτωση πρόσθετων κριτηρίων.

Τα ως άνω κριτήρια υπαγωγής εφαρμόζονται αυτοτελώς για τις επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, που εντάσσονται στο συγκεκριμένο ειδικό καθεστώς ενίσχυσης, που θεσπίζεται με κάθε Προεδρικό Διάταγμα.

Περίληψη του περιεχομένου του Προεδρικού Διατάγματος δημοσιεύεται σε δύο ημερήσιες πολιτικές και δύο οικονομικές εφημερίδες με πανελλήνια κυκλοφορία. Επίσης η περίληψη αποστέλλεται στην υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των Ε.Κ. για δημοσίευση στην επίσημη εφημερίδα των Ε.Κ..

Κατά τα λοιπά, για τις επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, που εντάσσονται στα ειδικά καθεστώτα ενίσχυσης της παρούσας παραγράφου, έχουν εφαρμογή οι λοιπές διατάξεις του παρόντος νόμου.

Επιχειρηματικά σχέδια διάσωσης και αναδιάρθρωσης

Μεταποιητικές ή μεταλλευτικές επιχειρήσεις μόνο παλαιών φορέων, που απασχολούν τουλάχιστον 150 άτομα και ευρίσκονται σε ιδιαίτερα δυσμενή πορεία μπορούν να υποβάλλουν ένα ολοκληρωμένο πολυετές (2-3 έτη) επιχειρηματικό σχέδιο διάσωσης και αναδιάρθρωσης, που θα περιλαμβάνει τον τεχνολογικό, διοικητικό, οργανωτικό και επιχειρησιακό εκσυγχρονισμό, την εξυγίανση και ανάπτυξη τους και ενδεχομένως τις απαραίτητες ενέργειες κατάρτισης των εργαζομένων. Με κοινή Απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Ανάπτυξης και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων καθορίζονται οι προϋποθέσεις και όροι, που πρέπει να συντρέχουν στην επιχείρηση, ώστε αυτή, κατά την κρίση της αρμόδιας Υπηρεσίας και Γνωμοδοτικής Επιτροπής, να θεωρείται, ότι ευρίσκεται σε ιδιαίτερα δυσμενή πορεία, προκειμένου να είναι δυνατή η εξέταση και υπαγωγή στις ενισχύσεις της παρούσας παραγράφου του επιχειρηματικού σχεδίου διάσωσης.

Με την ίδια απόφαση καθορίζονται τα ποσοστά των ενισχύσεων επιχορήγησης, επιδότησης τόκων ή/και επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης, καθώς και τα πρόσθετα είδη ενισχύσεων και η έκτασή τους, που παρέχονται στα επιχειρηματικά σχέδια διάσωσης και αναδιάρθρωσης, τα πρόσθετα απαιτούμενα δικαιολογητικά και στοιχεία, που συνοδεύουν την αίτηση υπαγωγής, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

Τα κριτήρια υπαγωγής, τα στοιχεία αξιολόγησης, η λειτουργία και ο τρόπος εφαρμογής των κριτηρίων αυτών για την υπαγωγή των επιχειρηματικών σχεδίων διάσωσης και αναδιάρθρωσης καθορίζονται με άλλη κοινή απόφαση.

Με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Ανάπτυξης καθώς και των κατά περίπτωση συναρμόδιων Υπουργών, υπάγονται στις διατάξεις του παρόντος νόμου βιομηχανικές, μεταλλευτικές και τουριστικές επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, ύψους τουλάχιστον είκοσι πέντε δισεκατομμυρίων δραχμών με σημαντική επίπτωση στη διεθνή ανταγωνιστικότητα της Χώρας και στην απασχόληση με τη δημιουργία τουλάχιστον τριακοσίων θέσεων μόνιμης απασχόλησης, εκ των οποίων ένας αριθμός δύναται να δημιουργείται σε δορυφορικές επιχειρήσεις σαν άμεσο αποτέλεσμα της προτεινόμενης επένδυσης. Με τις ίδιες αποφάσεις ορίζονται για τις επενδύσεις της παραγράφου αυτής, οι αναγκαίες παρεκκλίσεις από τις ρυθμίσεις του παρόντος, που αφορούν στην ίδια συμμετοχή, στη διαδικασία παροχής των επιχορηγήσεων, στα ποσοστά και στο ύψος της επιχορήγησης, στα ποσοστά και τη διάρκεια της επιδότησης τόκων, στο ύψος του επιδοτούμενου δανείου, στα ποσοστά επιδότησης της χρηματοδοτικής μίσθωσης και στη φορολογική απαλλαγή, στις προϋποθέσεις μεταβίβασης των μετοχών της επιχείρησης, καθώς και στη δυνατότητα συμμετοχής στην επένδυση δημοσίων επιχειρήσεων. Με όμοια απόφαση ορίζονται επίσης οι αναγκαίες παρεκκλίσεις που

αφορούν στη σύνθεση της Ειδικής Γνωμοδοτικής Επιτροπής (της περίπτωσης (ε) της παρ. 1 του άρθρου 8), για την εξέταση των επενδύσεων της παραγράφου αυτής.

Επίσης, με τις ίδιες αποφάσεις μπορεί να καθορίζεται η κατασκευή με δημόσια δαπάνη ειδικών έργων υποδομής προς διευκόλυνση της γενικότερης λειτουργίας της μονάδας.

Ν. 3299/2004 Κίνητρα ιδιωτικών επενδύσεων για την οικονομική και την περιφερειακή σύγκλιση.

Είδη των παρεχόμενων ενισχύσεων

Στα υπαγόμενα στις διατάξεις του παρόντος νόμου επενδυτικά σχέδια παρέχονται τα ακόλουθα είδη ενισχύσεων:

α. Επιχορήγηση, που συνίσταται στην δωρεάν παροχή από το Δημόσιο χρηματικού ποσού για την κάλυψη τμήματος της ενισχυόμενης δαπάνης του επενδυτικού σχεδίου.

β. Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης, που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο τμήματος των καταβαλλόμενων δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης, που συνάπτεται για την απόκτηση καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού.

γ. Φορολογική απαλλαγή ύψους μέχρι ενός ποσοστού ή του συνόλου της αξίας της ενισχυόμενης δαπάνης του επενδυτικού σχεδίου ή και της αξίας της χρηματοδοτικής μίσθωσης του οποίου αποκτάται η χρήση. Η ενίσχυση αυτή συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος μη διανεμόμενων κερδών από το σύνολο των δραστηριοτήτων της επιχείρησης της πρώτης δεκαετίας από την πραγματοποίηση του επενδυτικού σχεδίου, με το σχηματισμό ισόποσου αφορολόγητου αποθεματικού.

δ. Επιδότηση του κόστους της δημιουργούμενης από το επενδυτικό σχέδιο απασχόλησης, που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο, για μια διετία, τμήματος του μισθολογικού κόστους των δημιουργούμενων, εντός της πρώτης τριετίας από την ολοκλήρωση του επενδυτικού σχεδίου, θέσεων απασχόλησης.

Τα ανωτέρω είδη ενισχύσεων παρέχονται εναλλακτικώς ως εξής:

α. Επιχορήγηση ή και επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης.

β. Φορολογική απαλλαγή.

γ. Επιδότηση του κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης.

Στα ειδικά καθεστάτα που προβλέπονται στο άρθρο 9 του νόμου αυτού μπορεί να γίνει συνδυασμός περισσότερων ενισχύσεων.

Ως επενδυτικά σχέδια στα πλαίσια του παρόντος νόμου θεωρούνται οι επενδύσεις, τα επιχειρηματικά σχέδια και τα προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης.

Ειδικές ρυθμίσεις: Ελληνικές επιχειρηματικές δραστηριότητες εκτός Ελλάδος

Στην ενίσχυση της επιχορήγησης του νόμου αυτού υπάγονται επιχειρηματικές δραστηριότητες, που ασκούνται στην αλλοδαπή, από νομικά πρόσωπα που εμπίπτουν στην κατηγορία των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, όπως αυτές ορίζονται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 70/2001 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 12.1.2001 (ΕΛ 2001 L 10/33), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει και υπό την προϋπόθεση, ότι τηρούν βιβλία αντίστοιχα των κατηγοριών Β' και Γ' του ισχύοντος στην Ελλάδα Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (Κ.Β.Σ.) για τα ακόλουθα επενδυτικά σχέδια:

α. Επενδυτικά σχέδια σε όλους τους κλάδους της μεταποίησης μόνο για ίδρυση παραγωγικών μονάδων. Με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών μπορεί να εξαιρούνται της ενίσχυσης ορισμένοι κλάδοι ή υποκλάδοι της μεταποίησης.

β. Επενδυτικά σχέδια γεωργικών επιχειρήσεων θερμοκηπιακού τύπου, κτηνοτροφικών επιχειρήσεων εσταβλισμένου ή ημεσταβλισμένου τύπου και αλιευτικών επιχειρήσεων (υδατοκαλλιέργειες) σύγχρονης τεχνολογίας.

Καταβολή των ενισχύσεων

Καταβολή της επιχορήγησης του κόστους επένδυσης

α. Η καταβολή του ποσού της επιχορήγησης πραγματοποιείται σε δόσεις ως εξής:

I. Το 50% του ποσού της επιχορήγησης καταβάλλεται μετά την υλοποίηση του 50% της επένδυσης και μετά από πιστοποίηση του αρμόδιου Οργάνου Ελέγχου, ότι υλοποιήθηκε το τμήμα αυτό του έργου και ότι ο επενδυτής συμμορφώθηκε με τους όρους και τις προϋποθέσεις της απόφασης υπαγωγής.

II. Το υπόλοιπο 50% του ποσού της επιχορήγησης καταβάλλεται μετά την πιστοποίηση της ολοκλήρωσης και της έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της επένδυσης από το αρμόδιο Όργανο Ελέγχου.

III. Παρέχεται η δυνατότητα εφάπαξ προκαταβολής που δεν υπερβαίνει το 30% της προβλεπόμενης στη σχετική απόφαση υπαγωγής της επένδυσης επιχορήγησης με την προσκόμιση ισόποσης εγγυητικής επιστολής προσαυξημένης κατά 10% από Τράπεζα που είναι εγκατεστημένη και λειτουργεί νόμιμα στην Ελλάδα. Η ανωτέρω προκαταβολή αποτελεί μέρος της συνολικά καταβαλλόμενης επιχορήγησης.

β. Η πιστοποίηση της ολοκλήρωσης της επένδυσης και έναρξης της παραγωγικής της λειτουργίας γίνεται μετά από αίτηση του επενδυτή, η οποία κατατίθεται μαζί με τα απαιτούμενα παραστατικά στην αρμόδια υπηρεσία το αργότερο εντός έξι μηνών από τη λήξη της προθεσμίας ολοκλήρωσης της επένδυσης, όπως αυτή ισχύει.

Τα απαιτούμενα παραστατικά που συνοδεύουν την αίτηση του επενδυτή για τον έλεγχο, την πιστοποίηση της ολοκλήρωσης της επένδυσης και έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της, ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών.

Μετά την άρροδο την εν λόγω εξάμηνης προθεσμίας, χωρίς να υποβληθεί αίτηση συνοδευόμενη από τα απαιτούμενα παραστατικά, η επένδυση θεωρείται κατ' αμάρητο τεκμήριο ως μη ολοκληρωθείσα και εκδίδεται απόφαση με την οποία ανακαλείται η απόφαση υπαγωγής και διατάσσεται η επιστροφή του ποσού της καταβληθείσας επιχορήγησης προσαυξημένο κατά το ποσό των νόμιμων τόκων από της καταβολής.

γ. Για την έναρξη της παραγωγικής λειτουργίας απαιτείται και η δημιουργία του 1/2 τουλάχιστον από τις νέες θέσεις απασχόλησης που προβλέπονται στην απόφαση υπαγωγής και η πραγματοποίηση αγορών πρώτων υλών και πωλήσεων προϊόντων ή υπηρεσιών.

Ειδικά καθεστώτα ενίσχυσης

Με Προεδρικά Διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Ανάπτυξης, καθώς και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού και στα πλαίσια ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης, είναι δυνατόν να θεσπίζονται ειδικά καθεστώτα ενίσχυσης περιφερειών της επικράτειας, ιδιαίτερα των νησιωτικών και ορεινών περιοχών ή τμημάτων τους ή ορισμένων κατηγοριών επιχειρήσεων ή επενδύσεων του άρθρου 3, ιδιάζουσας σημασίας για την οικονομική ανάπτυξη της Χώρας. Για την έκδοση κάθε Προεδρικού Διατάγματος πρέπει να έχει προηγηθεί η εκπόνηση ειδικής μελέτης σκοπιμότητας μέσω της οποίας να τεκμηριώνονται τα ανωτέρω.

Με τα Προεδρικά αυτά Διατάγματα καθορίζεται η διάρκεια του κάθε ειδικού καθεστώτος ενίσχυσης, οι Υπηρεσίες ή Φορείς στους οποίους υποβάλλονται οι αιτήσεις υπαγωγής σε αυτό, καθώς και οι προθεσμίες υποβολής των αιτήσεων αυτών, το ποσό ενισχύσεων που εγκρίνεται συνολικά στα πλαίσια του συγκεκριμένου ειδικού καθεστώτος ενίσχυσης και για όλη τη διάρκειά του, καθώς και η κατανομή του ποσού αυτού κατά υπηρεσία ή φορέα εφαρμογής και κατά χρονική περίοδο υποβολής των αιτήσεων. Επιπλέον καθορίζονται το ποσοστό της ίδιας συμμετοχής, τα είδη και ποσοστά ενισχύσεων, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια κ.ά..

Επιχειρηματικά σχέδια διάσωσης και αναδιάρθρωσης

Μεταποιητικές ή μεταλλευτικές επιχειρήσεις μόνο υφιστάμενων φορέων που απασχολούν τουλάχιστον 100 άτομα και ευρίσκονται σε ιδιαίτερα δυσμενή κατάσταση μπορούν να υποβάλλουν ένα ολοκληρωμένο πολυετές (2-3 έτη) επιχειρηματικό σχέδιο διάσωσης και αναδιάρθρωσης, που θα περιλαμβάνει τον τεχνολογικό, διοικητικό, οργανωτικό και επιχειρησιακό εκσυγχρονισμό, την εξυγίανση και ανάπτυξη τους και ενδεχομένως τις απαραίτητες ενέργειες κατάρτισης των εργαζομένων. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Ανάπτυξης και Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας καθορίζονται οι προϋποθέσεις και όροι που πρέπει να συντρέχουν στην επιχείρηση, ώστε αυτή, κατά την κρίση της αρμόδιας υπηρεσίας και γνωμοδοτικής επιτροπής, να θεωρείται ότι ευρίσκεται σε ιδιαίτερα δυσμενή κατάσταση, προκειμένου να είναι δυνατή η εξέταση και υπαγωγή στις ενισχύσεις της παρούσας παραγράφου του επιχειρηματικού σχεδίου διάσωσης.

Με την ίδια απόφαση καθορίζονται τα είδη και τα ποσοστά των ενισχύσεων.

Συμπληρωματικά για τα επιχειρηματικά σχέδια διάσωσης και αναδιάρθρωσης της παρούσας παραγράφου έχουν εφαρμογή οι λοιπές διατάξεις του παρόντος νόμου.

Με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Ανάπτυξης, καθώς και των κατά περίπτωση συναρμόδιων Υπουργών, υπάγονται στις διατάξεις του παρόντος νόμου και επενδύσεις, ύψους πενήντα εκατομμυρίων (50.000.000,00) ευρώ.

Ν. 3522/2006 Μεταβολές στην φορολογία εισοδήματος.

Ο Ν. 3522/2006 «εναρμονίζει» το καθεστώς των παρεχόμενων ενισχύσεων προς τον Κανονισμό 1628/2006 της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2006 σε σχέση με την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης επί των εθνικών επενδυτικών ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα).

Ακόμη, τροποποιεί διατάξεις του Ν. 3299/2004, εισάγει νέες ρυθμίσεις κ.ά..

Σε σχέση με τις παρεχόμενες υπό του νέου νόμου ενισχύσεις γίνεται αναφορά σε εκείνες του Ν. 3522/2004 με επί μέρους διαφοροποιήσεις.

Εθνική Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης, 2007 – 2013 (Δ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης)

Βασικοί άξονες:

Περιφερειακή ανάπτυξη, επιχειρηματικότητα και εξωστρέφεια, περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη, αναβάθμιση της Δημόσιας Διοίκησης, ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, προώθηση της διασυνοριακής διακρατικής συνεργασίας κ.ά..

Δρ Βασ. Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ

**Θεσμικό Πλαίσιο
Περιφερειακής
Ανάπτυξης
και
Οργάνωσης
της Διοίκησης
του Κράτους**

Μέρος Α΄

Αθήναι, Οκτώβριος 2007

Δρ Βασ. Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ

**Θεσμικό Πλαίσιο
Περιφερειακής
Ανάπτυξης
και
Οργάνωσης
της Διοίκησης
του Κράτους**

Μέρος Β΄

Αθήναι, Μάρτιος 2008

Το Ε.Σ.Π.Α. περιλαμβάνει οκτώ τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, πέντε Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και δώδεκα Εδαφικά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Π.Ε.Π.: Αττικής, Μακεδονίας/Θράκης, Δυτικής Ελλάδος/Πελοποννήσου/ Ιονίων Νήσων, Θεσσαλίας/Στερεάς Ελλάδος/Ηπείρου, Κρήτης/Νήσων Αιγαίου.

Συνεχίζεται σε επόμενο τεύχος

**ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**REVUE DE DECENTRALISATION, D' ADMINISTRATION
LOCALE ET DE DEVELOPPEMENT REGIONAL**

**REVIEW OF DECENTRALIZATION, LOCAL
GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT**

*

Τριμηνιαία Επιστημονική Έκδοση
Edition scientifique trimestrielle
Quartely scientific review

*

Έτος ιδρύσεως 1995 μ.Χ.

*

Τεύχος / Numéro / Issue 52 / 2008
Απρίλιος/Μάιος/Ιούνιος 2008

*

Κωδικός: 4297

*

Ιδιοκτήτης / Propriétaire / Owner

ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Αστική μη κερδοσκοπική Εταιρεία

**CENTRE DE FORMATION DES ETUDES DE RECHERCHE ET DU
DEVELOPPEMENT**
Société civile sans but lucratif

CENTER OF EDUCATION RESEARCH AND DEVELOPMENT
Civil not lucrative Association

*

Υπεύθυνος κατά τον νόμο, Εκδότης /Editeur/Editor
Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Prof. Const. GE. ATHANASSOPOULOS

*

Επιστημονικός Υπεύθυνος: Καθηγητής **Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**
Responsable Scientifique: Professeur **Const. GE. ATHANASSOPOULOS**
Scientific Responsible: Professor **Const. GE. ATHANASSOPOULOS**

*

Σύμβουλος Έκδοσης
**ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ,
ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**
Conseiller d' édition

**CENTER HELLENIQUE DE DECENTRALISATION,
D' ADMINISTRATION LOCALE ET DE DEVELOPPEMENT REGIONAL**

Edition Counsellor
**HELLENIC CENTER FOR DECENTRALIZATION, LOCAL
GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT**

Διευθύνεται υπό Συντακτικής Επιτροπής εκ Καθηγητών Πανεπιστημίου και
Ειδικών Επιστημόνων
Dirigée par Comité de rédaction de Professeurs d' Université et de
Scientifiques Spécialisés
Directed by Edition Board of University Professors and Specialized Scientists

*

Τιμή τεύχους: 9 € Συνδρομές ετήσιες: Φιλίας: 300 € Δημοσίων
Υπηρεσιών, Ν.Π.Δ. και Ι.Δ., Δήμων, Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, Τραπεζών,
Εταιρειών: 150 € Ιδιωτών: 30 € Φοιτητών: 15 €
Εξωτερικού: US \$ 100

Prix: 9 € Abonnements: Prix d' ami: 300 € Services Publics, Personnes Morales de
Droit Public ou Privé, Communes, Administrations Départementales, Banques,
Sociétés: 150 € Individuels: 30 € Etudiants: 15 €
Etranger: US \$ 100

Price: 9 € Subscriptions: Friendship: 300 € Public Services,
Legal Persons of Public or Private Law, Communities, Prefecture Administrations,
Banks, Societies: 150 € Individuals: 30 €
Students: 15 € Abroad: US \$ 100

*

Υπεύθυνος Τυπογραφείου
ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.Ε.Β.Ε.

Χαλκοκονδύλη 35, Τηλεφ. Κέντρο: (210) 5242177, (210) 5226641, FAX: (210) 5232409

*

Οι αναγγελίες εντός πλαισίου των νέων εκδόσεων αποτελούν φιλική προσφορά
του Επιστημονικού Υπευθύνου του Περιοδικού προς τους Συγγραφείς τους

*

Βάσει του Ν. 2121/1993 και των σχετικών κανόνων του Διεθνούς Δικαίου απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή η αναπαραγωγή (ολική ή μερική) με όποιονδήποτε τρόπο και με όποιοδήποτε μέσο των κειμένων του παρόντος, χωρίς προηγούμενη έγγραφη άδεια του εκδότη.

Toute reproduction d' un extrait quelconque de cette Revue, par quelque procédé que ce soit, et notamment par photocopie ou microfilm, est strictement interdite.

The whole of the material appearing in this Review is a copyright and may not be reproduced in whole or in part without the permission of the Editor.

*

Διεύθυνση / Adresse / Address

Ίμβρου 6, 11257 Αθήναι, τηλ.: (210) 8647120, fax: (210) 8658868
IMVROY 6, GR - 11257, ATHENES / ATHENS, teleph.: (210) 8647120,
fax: (210) 8658868

*

ISSN 1106-91-71

Τεύχος, Ν.52 / 2008 / ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ / SOMMAIRE / CONTENTS**Σελ./Ρ.**

- Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Τοις Εντευξομένοις ἡ Ευρωπαϊκὴ Ἑνωσις: οράματα και προσδοκίαις	1
- Helen KAVVADIA: European Integration and Peripheral Disparities in Greece: The way ahead.....	3
Const. GE. ATHANASSOPOULOS: Reorganization of Public Administration and Local Administration. Necessity or political choice?	7
- Κριτικά σημειώματα: Σωτήρης Μ. ΧΑΤΖΗΓΑΚΗΣ: Ευρώπη και παγκοσμιοποίηση: το πρόσωπο του σημερινού κόσμου. Υπό του κ. Γεωργίου ΤΣΑΓΚΟΥΛΗ	11
- Απενεμήθησαν τα βραβεία του Ιδρύματος «Κώστας ΚΥΡΙΑΖΗΣ».....	14
- Σπ. ΒΛΙΑΜΟΣ, Μ. ΧΑΤΖΗΠΛΑΤΩΝ: Οικονομική ανάλυση των ιατρικών λαθών	15
- Sissy EFTHYMIADOU: Organic and conventional farming. Case study: Sweet corn.....	27
- Π.Β. ΤΣΙΡΗΣ: Το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κ.Π.Ε.	32
- Θεοδ. ΤΖΩΝΟΣ: Έπαινος του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας Γεωργίου ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ	34
- Ωρκήσθηκαν οι νέοι Υπαστυνόμοι	37
- Νέοι Επιτελείς Εθνικής Άμυνας.....	40
- Έδου Σου το κάλλος... Κώστας Ευριπ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ	42
- Νέες τιμητικές διακρίσεις και βραβεία απένειμε το Κέντρο Προώθησης Ηθικών και Ανθρωπιστικών Αξιών «Δημήτριος Ν. ΚΑΡΛΟΣ».....	43
- Νικ. ΜΠΟΥΡΚΟΥΛΑΣ: Επιχειρηματικότητα, Ανταγωνιστικότητα. Συγκριτική Επισκόπηση: Ελλάδα, Άλλες Χώρες	44
- Ε.-Μ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ: Art Academy in Greece	51
- Εκτός των τειχών: Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κεφαλλονιάς και Ιθάκης.....	52
- Γεωργ. -Σπ. Κ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Η ανεξαρθησία του πνεύματος, η φαντασία, η πρόσμειξη ιδεών οδηγούν σε μεγάλα αρχιτεκτονικά έργα.....	53
- Ιδιαίτερος σημαντική η δραστηριότητα της ActionAid	54
- Αναστ. Αργ. ΜΕΛΙΤΖΑΝΗ: Αγωγή και προαγωγή υγείας.....	60
- Βασιλ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: Η περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα.	
Προσδοκίαις και Αποτελέσματα.....	64
- Εκδότης, Επιστημονικός Υπεύθυνος	94
- Περιεχόμενα	96